

**ZƏRİFƏ ƏZİZ qızı
ƏLİYEVƏ**

Biobibliografiya

AZƏRBAYCAN MİLLİ ELMLƏR AKADEMİYASI
MƏRKƏZİ ELMİ KİTABXANA

**Azərbaycanın
elm və mədəniyyət
xadimləri**

ZƏRİFƏ ƏZİZ qızı
ƏLİYEVƏ

Biobibliqrafiya

B a k ı – E l m - 2 0 1 3

**НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК АЗЕРБАЙДЖАНА
ЦЕНТРАЛЬНАЯ НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА**

**Деятели науки и
культуры
Азербайджана**

**ЗАРИФА АЗИЗ ГЫЗЫ
АЛИЕВА**

Биобиблиография

Б а к у - 2 0 1 3

**AZERBAIJAN NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
CENTRAL SCIENTIFIC LIBRARY**

**Azerbaijan's
science and
cultural workers**

**ZARİFA AZİZ gizi
ALİYEVA**

Biobibliography

B a k u – 2 0 1 3

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
Rəyasət Heyətinin qərarı ilə çap olunur

Tərtibçi-müəllif : Aybəniz Əliyeva-Kəngərli, f.ü.e.d.

Redaktorlar: Fırəngiz Hüseynova
İsmət Səfərov

Автор-составитель: Айбениз Алиева-Кенгерли, д.ф.н.

Редакторы: Фирангиз Гусейнова
Исмет Сафаров

Author compilers: Aybeniz Aliyeva-Kangarly

Editors: Firengiz Huseynova
İsmet Seferov

Zərifə Əziz qızı Əliyeva: biobibliografiya. – Bakı: Elm, 2013. –
185 s.

Tərtibçi-müəllifdən

2013-cü il aprelin 28-də görkəmli alim-oftalmoloq, akademik Zərifə Əziz qızı Əliyevanın 90 illiyi tamam olur.

Bununla bağlı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 7 fevral 2013-cü il tarixində tibb elmləri doktoru, professor, əməkdar elm xadimi, Azərbaycan Respublikası Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü Zərifə Əliyevanın 90 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında sərəncam imzalamışdır.

Həmin sərəncama əsasən Azərbaycan MEA Rəyəsət Heyəti qərar qəbul etmişdir. Qərarla Zərifə Əliyevanın elmi, pedaqoji və ictimai fəaliyyətini əks etdirən biobibliografik göstəricinin tərtibi Mərkəzi Elmi Kitabxanaya tapşırılmışdır.

Akademik Zərifə Əliyevanın bibliografiyasını bir neçə bölmə təşkil edir: *həyatı, elmi-pedaqoji və ictimai fəaliyyətinin əsas tarixləri; görkəmli dövlət, elm və mədəniyyət xadimləri Zərifə Əliyeva haqqında; əsərlərinin bibliografiyası; dissertasiyalara elmi rəhbərlik; həyatı, elmi-pedaqoji və ictimai fəaliyyəti haqqında ədəbiyyat; vebliografiya; informasiya-axtarış aparatı.*

Biobibliografiyada AMEA-nın prezidenti, akademik Akif Əlizadənin “Böyük insan, unudulmaz alim” adlı məqaləsində, akademik Əhliman Əmiraslanovun “Zərifə Əliyevanın elmi-pedaqoji və ictimai fəaliyyəti haqqında qısa oçerk”ində alimin elmi-pedaqoji və ictimai fəaliyyəti, onun Azərbaycanda tibb elminin inkişafında böyük töhfələri geniş işıqlandırılıb.

Biobibliografiyaya daxil olan materiallar xronoloji qaydada verilib. Göstəricinin informasiya-axtarış aparatına alimin əsərlərinin əlifba göstəricisi, həyat və fəaliyyəti haqqında yazan müəlliflərin və həmmüəlliflərin adlar göstəricisi daxildir.

От автора-составителя

28 апреля 2013 года исполняется 90 лет со дня рождения видного ученого-офтальмолога, академика Зарифы Азиз гызы Алиевой.

В связи с этим 7 февраля 2013 года Президент Азербайджанской Республики Ильхам Алиев издал Распоряжение о проведении 90-летнего юбилея доктора медицинских наук, профессора, заслуженного деятеля науки, действительного члена Академии наук Азербайджанской Республики Зарифы Азиз гызы Алиевой.

Согласно данного Распоряжения Президиум НАН Азербайджана принял постановление, в котором Центральной научной библиотеке было поручено составление биобиблиографического указателя, отражающего научную, педагогическую и общественную деятельность Зарифы Алиевой.

Биобиблиографический указатель академика Зарифы Азиз гызы Алиевой включает следующие разделы: *основные даты жизни, научно-педагогической и общественной деятельности; видные государственных деятели, деятели науки и культуры о Зарифе Алиевой; библиография трудов; научное руководство диссертантами; литература о жизни, научно-педагогической и общественной деятельности; веблюграфия; информационно-поисковый аппарат к указателю.*

В биобиблиографии представлены статья президента НАН Азербайджана, академика Акифа Ализаде «Великий человек, незабываемый ученый», а также «Краткий очерк о научно-педагогической и общественной деятельности З.А.Алиевой» академика Ахлимана Амирасланова, в которых ярко освещены обширная научно-педагогическая и общественная деятельность Зарифы Алиевой, ее неопределимые заслуги в развитии медицинской науки в Азербайджане.

Материалы, включенные в биобиблиографию,

расположены в хронологической последовательности. Биобиблиография снабжена информационно-поисковым аппаратом, включающим алфавитный указатель трудов, именной указатель соавторов и авторов, написавших о жизни и деятельности ученого.

**Akademik Zərifə Əliyevanın 90 illik yubileyinin
keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası
Prezidentinin**

Sərəncamı

2013-cü ilin aprel ayında Azərbaycanın görkəmli alimi, tibb elmləri doktoru, professor, əməkdar elm xadimi, Azərbaycan Respublikası Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü Zərifə Əziz qızı Əliyevanın 90 illiyi tamam olur.

Akademik Zərifə xanım Əliyeva respublikamızda tibb elminin inkişafına mühüm töhfələr verərək oftalmologiyanın aktual problemlərinə dair sanballı tədqiqatları ilə böyük şöhrət qazanmışdır. Onun elmi-pedaqoji və ictimai fəaliyyəti həkimlərin yeni nəslinin yetişməsinə və Azərbaycanda oftalmologiya elminin inkişafına güclü təsir göstərmişdir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, ölkəmizdə tibb elminin inkişafında əvəzsiz xidmətləri olan akademik Zərifə Əliyevanın 90 illik yubileyinin keçirilməsini təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyi Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası və Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi ilə birlikdə akademik Zərifə Əliyevanın 90 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbirlər planını hazırlayıb həyata keçirsin.
2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 6 fevral 2013-cü il.

**Распоряжение
Президента Азербайджанской Республики
о проведении 90-летнего юбилея
академика Зарифы Алиевой**

В апреле 2013 года исполняется 90 лет со дня рождения выдающегося ученого Азербайджана, доктора медицинских наук, профессора, заслуженного деятеля науки, действительного члена Академии Наук Азербайджанской Республики Зарифы Азиз гызы Алиевой.

Академик Зарифа ханум Алиева, внесшая существенный вклад в развитие медицинской науки в нашей республике, снискала большую славу своими солидными исследованиями по актуальным проблемам офтальмологии. Ее научно-педагогическая и общественная деятельность оказала сильное влияние на воспитание нового поколения врачей и развитие офтальмологической науки в Азербайджане.

Руководствуясь пунктом 32 статьи 109 Конституции Азербайджанской Республики, в целях обеспечения проведения 90-летнего юбилея академика Зарифы Алиевой, которой принадлежат неопределимые заслуги в развитии медицинской науки в нашей стране, постановляю:

1. Министерству здравоохранения Азербайджанской Республики совместно с Национальной Академией Наук Азербайджана и Министерством образования

Азербайджанской Республики подготовить и осуществить план мероприятий, посвященных 90-летнему юбилею академика Зарифы Алиевой.

2. Кабинету Министров Азербайджанской Республики решить вопросы, вытекающие из настоящего Распоряжения.

Ильхам Алиев,
Президент Азербайджанской Республики

город Баку, 7 февраля 2013 года.

AZƏRBAYCAN MİLLİ ELMLƏR AKADEMİYASININ RƏYASƏT HEYƏTİ

Q Ə R A R

Bakı ş.

№4/3

Azərbaycan MEA-nın həqiqi üzvü
Z.Əliyevanın anadan olmasının 90
illiyi haqqında

2013-cü il aprelin 28-də tibb elminin oftalmologiya sahəsində görkəmli alim, elm təşkilatçısı və ictimai xadim, tibb elmləri doktoru, professor, Əməkdar Elm xadimi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, akademik M.İ.Averbax adına mükafatın laureatı Zərifə Əziz qızı Əliyevanın anadan olmasının 90 ili tamam olur.

Akademik Z.Əliyevanın həkimlik və elmi fəaliyyəti Azərbaycan Elmi- Tədqiqat Göz Xəstəlikləri, Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə və AMEA Fiziologiya institutlarında, 1982-ci ildən etibarən Moskva şəhərində SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasında oftalmologiya elminin müxtəlif nəzəri və praktiki problemlərinə həsr edilmişdir.

Akademik Z.Əliyevanın oftalmologiyada ilk dəfə olaraq Azərbaycan peşə patologiyası sahəsində - şin və yol istehsalı, kimya, neft kimyası və elektrotexnika sənayelində çalışan işçilərdə peşə ilə əlaqədar göz xəstəliklərinin diaqnostikası, profilaktikası və müalicəsi üzrə apardığı tədqiqatların uğurlu nəticələri 70-ci illərdə Bakı Məişət Kondisionerləri Zavodunda təşkil edilmiş Görmə orqanlarının peşə patologiyası laboratoriyasında davam etdirilmişdir. Alimin rəhbərliyi altında laboratoriyanın əməkdaşları tərəfindən zavodun və digər sənaye müəssisələrinin yüzlərlə işçisinə yüksək səviyyəli oftalmoloji

yardım göstərilməmişdir.

Akademik Z.Əliyeva elmi fəaliyyətini SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasında davam etdirmiş, göz xəstəliklərinin patogenetik əsaslarının müəyyənləşdirilmə- sində vacib sayılan görmə orqanlarının morfoloji və histoloji xüsusiyyətlərinin tədqiqi ilə məşğul olmuş, uzun illər ərzində istehsalat fəaliyyətinin zərərli amillə- rinin insan orqanizmində bu və ya digər sistemə təsirini geniş şəkildə araşdırmış- dır. Alim eyni zamanda perspektivli müalicə üsulu olan iridodiyagnostikanın kor- relyasiya xüsusiyyətləri üzrə tədqiqatlar aparmış, bunun əsasında profilaktik tədbirlər planı işləyib hazırlamışdır.

Akademik Z.Əliyevanın elmi nəticələri respublikada və xarici ölkələrdə çap olunmuş 185 elmi əsərdə öz əksini tapmışdır. Onun elmi rəhbərliyi ilə 7 nəfər elmlər namizədi hazırlanmışdır.

Akademik Z.Əliyeva həkimlik, elmi və elmi-təşkilati fəaliyyəti ilə yanaşı, respublikanın ictimai həyatında fəal iştirak edərək böyük xidmətlər göstərmişdir. Alim SSRİ Sülhü Müdafiə Komitəsinin üzvü, Azərbaycan Sülhü Müdafiə

Komitəsinin sədr müavini, Ümumittifaq «Bilik» cəmiyyətinin və SSRİ Oftalmoloqlar Elmi Cəmiyyətinin idarə heyətlərinin üzvü, «Oftalmologiya xəbərləri» jurnalının redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti akademik Zərifə Əziz qızı Əliyevanın yubleyi ilə əlaqədar
QƏRARA ALIR:

1. Akademik Z.Əliyevanın 90 illiyinə həsr edilmiş yubiley yığıncağının döv- lət səviyyəsində keçirilməsi barədə müvafiq qurumlar qarşısında vəsatət qaldırılsın.

2. Mərkəzi Elmi Kitabxanaya (fil.ü.e.d. A.Əliyeva-Kəngərli) tapşırılsın ki, yubiley ərəfəsində alimin həyat yolunu və elmi fəaliyyətini əks etdirən sərgi təşkil edilsin;

3. Mərkəzi Elmi Kitabxanaya (fil.ü.e.d. A.Əliyeva-Kəngərli) və "Elm" Redaksiya-Nəşriyyat və Poliqrafiya Mərkəzinə (fil.ü.e.d.Ş.Alışanov) tapşırılsın ki, akademik Z.Əliyevanın əsərlərinin biblioqrafik göstəricisi hazırlanıb nəşr edilsin.

4. Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsinə (ak. Ə.Əmiraslanov)

tapşırılsın ki, respublikanın dövrü mətbuatında akademik Z.Əliyevanın həkimlik, elmi, elmi təşkilati və ictimai fəaliyyətini əks etdirən məqalələr dərc edilsin, radio və televiziya alimin həyat və yaradıcılıq yolunu işıqlandıran verilişlər hazırlansın.

5. Qərarın icrasına nəzarət AMEA-nın birinci vitse-prezidenti akademik A.Həşimova həvalə edilsin.

Azərbaycan MEA-nın prezidenti M.Kərimov

Azərbaycan MEA-nın akademik katibi V.Fərzəliyev

BÖYÜK İNSAN, UNUDULMAZ ALİM

2013-cü il aprelin 28-də görkəmli oftalmoloq-alim, akademik, əməkdar elm xadimi, tibb elmləri doktoru, professor Zərifə Əziz qızı Əliyevanın 90 yaşı tamam olur. Görkəmli alim, Azərbaycanın məşhur dövlət və ictimai-siyasi xadimi, tibb təhsili və səhiyyəsinin qurucularından biri olan professor Əziz Məmməd-kərim oğlu Əliyevin ailəsində dünyaya göz açmışdır.

Atasının keçdiyi qeyri-adi həyat yolu Zərifə xanım üçün tarixin bir hissəsi idi. Əziz Əliyevin ömür yoluna nəzər salsaq görürük ki, Zərifə xanım necə mürəkkəb bir dövrdə həyata qədəm qoyub. Ailənin yaşadığı bütün çətinliklər onun təbiətində öz əksini tapmış və ona bu anlarda iradəli olmağı öyrətmişdir.

Zərifə Əliyeva üçün insan, vətəndaş və alim anlayışları bölünməz bir vəhdət təşkil edirdi. O, bənzəri olmayan işıqlı bir şəxsiyyət idi. Çünki onun yanında atası Əziz Əliyev və ömür-gün yoldaşı, sadıq dostu, sonralar həyatında böyük rol oynamış, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əlirza oğlu Əliyev kimi şəxsiyyətlər vardı.

Zərifə xanımın elmə gəlməyi gözlənilən idi. Şübhəsiz ki, onun həkim-oftalmoloq peşəsini seçməsində elmə bağlı olan atanın və ailənin böyük təsiri olmuşdur.

Zərifə xanımın həyat fəlsəfəsinin kökünü hər şeydən öncə onun uşaqlıq çağlarında axtarmaq lazımdır. Ana olduqdan sonra o, həmişə deyirdi ki, uşaqlıq çağları insanın həyatında ən vacib dövrdür və o dövrü heç nə əvəz edə bilməz. Uşaq olarkən insan xeyirxahlığın, şəfqətin nə olduğunu dərk edir və onu başa düşəndə sevincin hədsiz-hüduzsuz olduğunu anlayır.

Zərifə xanım fədakar ana idi. O, uşaqlarına xüsusi qayğı göstərirdi. Onları İlahidən verilən bir mükafat, həyatın hədiyyəsi kimi qəbul edirdi.

Zərifə xanım Əliyevanın ailəsi o dövrün qabaqcıl fikirli ziyalı təbəqəsinə aid idi. Azərbaycanın elm və mədəniyyət xadimləri onların evlərinin daimi qonaqları olardı. Dövrün görkəmli şəxsiyyətləri ilə ailəvi və mənəvi yaxınlıq, onların humanist dəyərlərlə bağlı diqqətəlayiq söhbətləri uşaqların milli ruhda

formalaşmasında böyük rol oynayırdı.

Zərifə xanım, eyni zamanda müxtəlif mədəniyyət sahələri ilə maraqlanırdı. Azərbaycan və rus dillərində gözəl danışır, elmi əsərlər yazır, dünya mədəniyyətini dərinləndirirdi.

Onun ədəbiyyat sahəsində bilikləri, incəsənət, xüsusilə təsviri sənət, rəsm əsərləri haqqında mülahizələri adamı heyrləndirirdi. Musiqi istedadı, musiqiyə olan məhəbbəti ilə seçilirdi. Azərbaycan xalq mahnılarını çox sevirdi, klassik və Azərbaycan bəstəkarlarının əsərlərini yüksək qiymətləndirirdi.

Maraqlıdır, Zərifə xanım kimi geniş dünyagörüşlü insan həyatın kiçik töhfələrinə sevinir, hər şeyi olduğu kimi qəbul edirdi. Amma öncə Zərifə xanım böyük oftalmoloq alim, gözəl pedaqoq idi. Bu insanın həyat fəlsəfəsi, mənəvi dünyası, oftalmologiya elminin inkişafındakı xidmətləri o qədər zəngin və çoxcəhətlidir ki, onun fəaliyyətinə nəzər salarkən, bu dahi insanın geniş diapozonlu şəxsiyyət olduğunu hər an görmək olurdu. Zərifə xanımın fitri istedadı malik novator alim, pak və nadir bir insan kimi yaşadığı dərin mənəvi ömrü, keçdiyi şərəfli həyat yolu hər bir Azərbaycan vətəndaşı, hər bir alim və həkim üçün həyat, mənəviyyat dərsi, kamillik və müdriklik məktəbidir. Onun elmi, tibbi və pedaqoji fəaliyyəti, hər kəs üçün örnək olan yüksək mənəvi keyfiyyətləri haqqında çoxsaylı məqalə, kitab və əsərlər yazılıb və yazılacaqdır. Zərifə xanım Əliyevanın zəngin elmi irsi, oftalmologiyanın müxtəlif sahələri üzrə apardığı tədqiqatlar, qazandığı nailiyyətlər, yaratdığı fundamental əsərlər Azərbaycan tibb elminin parlaq bir səhifəsini təşkil edir.

Akademik Zərifə Əliyeva oftalmologiyanın aktual problemlərinə həsr olunmuş çoxprofilli tədqiqatlar aparmış, fədakar həkim kimi bir sıra göz xəstəliklərinin müalicəsində, o cümlədən Azərbaycanda traxomanın kökünün kəsilməsində böyük əmək sərf etmiş, xəstəliyin müxtəlif mərhələlərinin öyrənilməsi və müalicə metodlarının axtarılması yollarında dəyərli elmi araşdırmalar aparmışdır.

Alimin elmi fəaliyyətinin istiqamətlərindən biri gözün oftalmoloji, histomikroskopik və histokimyəvi tədqiqinə həsr edilmişdir. Bu istiqamətdə apardığı elmi-tədqiqat işlərinin

nəticələri onun bir sıra monoqrafiyalarında geniş və ətraflı şəkildə öz əksini tapmışdır.

Zərifə xanımın elmi fəaliyyətinin digər sahələrindən biri klinik diaqnostik istiqamətdə həyata keçirdiyi tədqiqatlardır ki, onların da nəticələri həkimlər üçün yazılmış dəyərli dərs vəsaiti və monoqrafiyalarda cəmləşmişdir. Onlar oftalmoloji elmi-ictimaiyyət və praktik həkimlər tərəfindən böyük rəğbətlə qarşılanmışdır. Alim göz yaş aparatının xəstəliklərinin öyrənilməsinə xüsusi diqqət yetirmiş, bu sahəyə həsr etdiyi əsərləri ilə Azərbaycan lakrimologiyasının əsasını qoymuşdur.

Bunlarla yanaşı, Zərifə xanım Əliyeva nadir sahə olan iridodiyagnostika və iridoterapiya problemləri ilə ciddi məşğul olmuş, bu sahəyə dair iki monoqrafiya hazırlamışdır. Bu monoqrafiya Moskva şəhərində nəşr edilmişdir. Xüsusi qeyd etmək lazımdır ki, dünya miqyasında iridodiyagnostikaya aid kitabları ilk dəfə akademik Zərifə Əliyeva yazmışdır.

Görkəmli alimin elmi fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri də peşə oftalmologiyasına həsr edilmişdir.

Zərifə xanım sözün əsl mənasında bu sahənin ilk tədqiqatçısı olmuşdur. Alim dünyada ilk dəfə olaraq görmə orqanının peşə patoloji- yasını araşdıran elmi-tədqiqat laboratoriyası yaratmış və praktik olaraq elm aləmində yeni bir istiqamətin “peşə oftalmologiyası”nın əsasını qoymuşdur. Oftalmologiyada peşə xəstəlikləri problemi Zərifə xanımın adı ilə bağlıdır. Oftalmologiyanın sənaye ilə bağlı problemlərinin öyrənilməsinə həsr etdiyi fundamental tədqiqatları alimə böyük şöhrət gətirmiş və onu dünya oftalmologiyası məkanında məşhurlaşdırmışdır. Zərifə xanım uzun illər respublikanın ondan artıq iri sənaye müəssisələrində genişmiqyaslı elmi-tədqiqat işləri aparmışdır. Görmə orqanının peşə patologiyası sahəsində reallaşdırdığı elmi-tədqiqat işlərinin uğurlu nəticələrinə görə akademik Zərifə Əliyeva keçmiş SSRİ-nin oftalmologiya sahəsində ən mötəbər mükafat olan SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasının M.İ.Averbax adına mükafatına layiq görülmüşdür. Qeyd olunmalıdır ki, Zərifə xanım Əliyeva həmin mükafata layiq görülən ilk alim-qadın idi. Məşhur oftalmoloq, akademik M.Krasnov alimin görmə

orqanının peşə patologiyasının öyrənilməsinə həsr etdiyi tədqiqatları yüksək qiymətləndirərək qeyd etmişdir ki, əcəl Zərifə Əziz qızına bir neçə il də möhlət versəydi, o, oftalmologiya elmi sahəsində yeni kamil bir məktəbin rəhbəri ola bilərdi.

Azərbaycan oftalmologiyasını dünya səviyyəsində tanıdan akademik Zərifə xanım Əliyeva təbabətdə öz dəst-xətti olan novator bir alim idi. O, elmi-pedaqoji fəaliyyətində təkcə çoxşaxəli elmi-tədqiqat işləri aparmaqla kifayətlənməmiş, yüksək ixtisaslı gənc alim kadrların yetişdirilməsinə və oftalmoloq-həkimlərin ixtisaslarının artırılması işinə də xüsusi diqqət yetirmişdir.

Akademik keçmiş SSRİ-nin Sülhü Müdafiə Komitəsinin üzvü, Azərbaycan Sülhü Müdafiə Komitəsi sədrinin müavini, “Bilik” Cəmiyyəti İdarə Heyətinin üzvü və keçmiş SSRİ Oftalmoloqlar Elmi Cəmiyyəti İdarə Heyətinin üzvü olaraq, böyük ictimai işlər görmüşdür. Alim həmçinin “Oftalmologiya xəbərləri” jurnalının da redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur.

Zərifə Əliyeva elmi, yaradıcı, ictimai sahələrdə göstərdiyi xidmətlərə görə orden və medallarla təltif olunmuşdur. Azərbaycanın əməkdar elm xadimi kimi yüksək ada layiq görülmüşdür.

Zərifə xanımın sadəliyi təkrarolunmaz idi: akademik, əməkdar elm xadimi, professor, müxtəlif mükafatlar laureatı olmağına baxmayaraq o, əlçatmaz deyildi. İşinin çoxluğuna baxmayaraq hamının köməyinə gəlir, heç kəsdən yardımını əsirgəməzdi.

Görkəmli dövlət və elm xadimi, bütün bilik və bacarığını xalqa xidmətə sərf etmiş Əziz Memmədkərim oğlu Əliyevin ailəsində dünyaya göz açan Zərifə xanım valideynlərinə layiqli bir övlad, məşhur alim, tanınmış həkim, istedadlı insan, sədaqətli ömür-gün yoldaşı və qayğıkeş ana idi. Zərifə xanımın mənəvi dünyasına yaxından bələd olan insanlar”sənsiz günəşsiz qaldı günlər” deyirlər.

Zərifə xanım çox böyük həyat yolu keçmişdi: həkim -

oftalmoloqdan başlayaraq o, AMEA-nın akademiki, professoru, Əziz Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun göz xəstəliyi kafedrasının müdiri vəzifələrinə qədər yüksəlmişdir.

Bir təşkilatçı kimi rəhbərlik etdiyi kollektivin gücünü lazımi istiqamətə yönəldirdi. İşinə olan münasibəti, qəlbən təmizliyi hər kəs üçün nümunə idi. Zərifə xanım çox istedadlı insan idi və o bütün işlərində bu istedadı büruzə verə bilirdi.

Ömrünün son günlərinə qədər elmi tədqiqatlarını davam etdirirdi. Zərifə xanım Heydər Əliyevin layiqli həyat yoldaşı, sadıq dostu və məs- ləkdaşı olmuşdur.

Akif ƏLİZADƏ,
Azərbaycan Milli Elmlər
Akademiyasının prezidenti,
akademik

AKADEMİK Z.Ə.ƏLİYEVANIN ELMİ-PEDAQOJİ VƏ İCTİMAİ FƏALİYYƏTİ HAQQINDA QISA OÇERK

Zərifə Əziz qızı Əliyeva 1923-cü il aprelin 28-də Naxçıvan Muxtar Respublikasının Şərur rayonunun Şahtaxtı kəndində sonralar Azərbaycanın görkəmli dövlət və elm xadimi olmuş Əziz Məmmədkərim oğlu Əliyevin ailəsində anadan olmuşdur.

O, 1942-ci ildə orta məktəbi bitirmiş, elə həmin ildə Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun müalicə-profilaktika fakültəsinə daxil olmuş, 1947-ci ildə oranı bitirmiş və iki il Moskva şəhərində Ümumittifaq Mərkəzi Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda oftalmologiya üzrə ixtisaslaşma kursu keçdikdən sonra vətənə qayıdaraq, 1949-cu ildən etibarən 18 il ərzində Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Elmi-Tədqiqat Göz Xəstəlikləri İnstitutunda həkim-ordinator, elmi işçi və böyük elmi işçi vəzifələrində çalışmışdır.

1950-1953-cü illərdə Z.Ə.Əliyeva həmin institutda aspiranturada təhsilini davam etdirmişdir. O illərdə SSRİ-nin başqa cənub regionlarında olduğu kimi, Azərbaycanda da gözün konyunktivini və buynuz qişasını zədələyən, ağır nəticələrə, hətta tam korluğa səbəb olan xlamidiya etiologiyalı infeksiyon traxoma xəstəliyi geniş yayılmışdı. O zaman bu infeksiya və onun ağır nəticələri ilə səmərəli mübarizə üsulları hələ aşkar edilməmişdi. Bu xəstəliklə mübarizə isə nəinki oftalmologiya elmi üçün, həm də bütövlükdə Azərbaycan Respublikası üçün mühüm səhiyyə probleminə çevrilmişdi.

Doğma xalqının sağlamlığı uğrunda mübarizəyə atılmış gənc göz həkimi Zərifə Əliyeva yalnız institut daxilində müalicə və profilaktik tədbirlərin təşkilində fəal iştirak etməklə kifayətlənməyərək, dəfələrlə Azərbaycanda traxoma xəstəliyi ən çox yayılmış rayonlara getmiş, praktik oftalmoloq-həkimlərə

məruzələr oxumuş, traxoma və başqa göz xəstəlikləri olan xəstələri müayinə və müalicə etmiş, əhali ilə çoxsaylı söhbətlər aparmış, onların arasında səhiyyə maarifini yaymışdır.

Təbiətin elmi axtarışlara, çətin problemlərin həllinə meyilli olan Zərifə xanım çoxsaylı insanların əziyyət çəkdiyi traxomaya qarşı elmi-intellektual üsullarla mübarizəyə başladıqdan sonra özünün tədqiqat işlərini traxomanın müalicəsi ilə bağlı məsələlərə, habelə traxomanın və onun ağır nəticələrinin müalicəsi zamanı o dövrdə yeni olan və nəinki geniş antibakterial, həm də xlamidiyaya qarşı aktiv mübarizə spektrinə malik olan sintomitsin antibiotikinin imkanlarından səmərəli istifadə etməyin öyrənilməsinə həsr etmişdir.

Bu tədqiqatların nəticələri Z.Ə.Əliyevanın 1959-cu ildə «Traxomanın digər terapiya üsulları ilə birlikdə sintomitsinlə müalicəsi» mövzusunda uğurla müdafiə etdiyi namizədlik dissertasiyasının əsasını təşkil etmişdir.

Traxoma ilə bağlı işləri başa çatdırdıqdan sonra Zərifə Əliyeva oftalmologiyanın başqa ağırlı problemlərinin elmi araşdırmaları ilə məşğul olmuşdur. O, vərəm, şəkərli diabet və qlaukoma kimi xəstəliklər nəticəsində gözün zədələnmə xüsusiyyətlərinin öyrənilməsinə həsr olunmuş bir sıra tədqiqatların müəllifidir. Bu tədqiqatların nəticələri üzrə nəşr etdirdiyi əsərlər göz xəstəlikləri klinikasının bu mühüm sahələrini elmi tutumca zənginləşdirmişdir.

1963-cü ildə SSRİ Ali Attestasiya Komissiyasının qərarı ilə Zərifə Əliyevaya «oftalmologiya» ixtisası üzrə «böyük elmi işçi» elmi adı verilmişdir. O, 1967-ci ildə Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun göz xəstəlikləri kafedrasına dosent vəzifəsinə dəvət olunmuşdur.

Elmi-pedaqoji işlərlə yanaşı Zərifə Əliyeva praktik tibbi fəaliyyətini davam etdirirdi. O, xəstələri təkcə öz klinikasında deyil,

onun hüduclərindən kənarda da qəbul edib, məsləhətlər verir və onların üzərində cərrahi əməliyyatlar aparırdı. Zəngin təcrübəyə və elmi-nəzəri səviyyəyə malik olan Zərifə xanım öz bilik və bacarığını klinik və nəzəri oftalmologiyanın bir sıra aktual məsələlərinə həsr edərək, yeni, uğurlu işlərin başlanğıcını qoyur.

Onlardan qlaukoma və görmə orqanının bir sıra xəstəlikləri nəticəsində gözünlə zədələnməsinin müayinə və müalicəsini və s. göstərmək olar. Bu məsələlərin aktuallığı Azərbaycanda kimya sənayesinin genişlənməsi və inkişafı ilə bağlı olaraq görmə üzvünə kimyəvi maddələrin təsiretmə mexanizminin praktik olaraq aşkar edilməsi zərurətindən doğurdu.

1968-ci ildən başlayaraq Z.Ə.Əliyeva peşə oftalmologiyası məsələləri ilə məqsədyönlü şəkildə və uğurla məşğul olmağa başlayır. Qeyd etmək lazımdır ki, qarşıda duran həlli vacib elmi problemlərin dairəsinin çox geniş olmasına baxmayaraq, bunların öhdəsindən bacarıqla gələn Zərifə Əliyeva əsas diqqətini gözünlə peşə xəstəlikləri probleminə yönəldərək, bu sahədə dərin və çoxsahəli fəaliyyətini bütün həyatı boyu davam etdirmişdir.

Bununla yanaşı o, yod, rezin və neft-kimya sənayesi müəssisələrində işləyənlərdə görmə orqanı və onun köməkçi aparatının funksiyasına, biokimyasına, mikro və ultra-mikrostrukturuna zərərli peşə faktorlarının təsirinə dair çoxsaylı problemlərin həlli ilə də məşğul olmuşdur.

Bu məsələləri araşdırarkən, Zərifə Əliyeva klinikada və kafedranın laboratoriyalarında işləməklə yanaşı, aylarla sənaye müəssisələrinin tibb məntəqələrində və sexlərdə olurdu. İşçilərlə bilavasitə təmasda olaraq, xəstələri müayinə edib, qeydlər aparır, sonra isə öz elmi təhlil süzgəcindən keçirirdi. Bununla yanaşı, elmi qənaətlərini dəqiqləşdirmək üçün o, heyvanlar üzərində müxtəlif təcrübələr aparmış, hətta bu təcrübələrin bir çoxu Bakı və Sumqayıt şəhərlərinin yod və şin zavodlarının və digər sənaye müəssisələrinin sexlərində həyata keçirilmişdir.

Bu genişmiqyaslı və müxtəlif yönlü klinik müşahidələrin və eksperimental tədqiqatların köməyi ilə alim nəinki əsas, həm də ikinci dərəcəli peşə faktorlarının görmə orqanına və onun köməkçi aparatına bilavasitə təsirini aşkar etməyə nail olmuşdur. Bundan başqa, onun əldə etdiyi eksperimental məlumatlar həmin faktorların oxşar – incə biokimyəvi təsir mexanizmlərinin bir çox sahələrini aydınlaşdırmağa imkan vermişdir.

Uzunmüddətli müşahidələrin və tədqiqatların nəticələri alimin «Azərbaycanın bəzi kimya sənayesi müəssisələri işçilərində görmə orqanının vəziyyəti» mövzusunda doktorluq dissertasiyasının əsasını təşkil etmişdir. 1976-cı ildə Q.Helmhots adına Moskva Elmi-Tədqiqat Göz Xəstəlikləri İnstitutunda həmin dissertasiyanın müdafiəsi zamanı, Sovet İttifaqının aparıcı alimləri Z.Ə.Əliyevanın elmi əsərini çox yüksək qiymətləndirdilər və ona tibb elmləri doktoru elmi adı verildi.

1977-ci ildə Z.Ə.Əliyeva müsabiqə yolu ilə Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun göz xəstəlikləri kafedrasının professoru vəzifəsinə seçilmişdir. Bu dövrdən başlayaraq, Zərifə Əliyevanın pedaqoji fəaliyyəti daha da genişlənmişdir. Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutu həmin dövrdə Sovet İttifaqında ən böyük və nüfuzlu institutlardan biri idi. Bura Azərbaycanın şəhər və kəndlərindən başqa, SSRİ-nin digər respublikalarından və bölgələrindən həkimlər gəlir, ixtisaslaşma kursu keçirdilər. Kafedrada hazırlıq keçən həkimlərdən çoxu Zərifə Əliyevanın dərin məzmunlu və anlaşıqlı mühazirələrini yaxşı xatırlayırlar.

1977-ci ildə professor Z.Ə.Əliyevanın təklifi və təşəbbüsü ilə Bakıda ilk dəfə Ümumittifaq Oftalmoloqlar Cəmiyyəti İdarə Heyətinin plenumu keçirildi. Plenum Azərbaycanda görmə orqanının peşə patologiyasının öyrənilməsi üzrə ilk ixtisaslaşdırılmış elmi-tədqiqat laboratoriyasının yaradılması barədə professor Z.Ə.Əliyevanın irəli sürdüyü təklifi bəyəndi.

Doktorluq dissertasiyasının müdafiəsindən sonra da elmi

axtarışlarını intensiv surətdə davam etdirən Z.Ə.Əliyeva bir çox görkəmli alimləri və cavan oftalmoloq həkimləri bu işə cəlb edərək həmin istiqamətdə elmi-tədqiqat işləri aparır, öz elmi məktəbini formalaşdırırdı.

Onun təşəbbüsü ilə Bakı məişət kondisionerləri zavodunda gözün peşə patologiyasının unikal laboratoriyası açılmışdı. Orada klinik, funksional-diaqnostika şöbələri ilə yanaşı dünyada yeganə olan istehsalatda cərrahiyyə şöbəsi fəaliyyətə başladı.

Ekzogen faktorların görmə orqanının fəaliyyətinə təsirinin qanunauyğunluğunu tədqiq edən Z.Ə.Əliyeva belə elmi qənaətə gəlmişdir ki, həmin faktorların gözün həyat fəaliyyətinə təsirinin mahiyyətini dərinlən dərk etmək üçün, onun fiziologiyası haqqında təsəvvürü genişləndirmək lazımdır. Zərifə xanımın bu sahədə tədqiqatları alimin gələcək elmi fəaliyyətinin yeni səmərəli istiqamətini müəyyən etdi.

Belə ki, Zərifə Əliyevanın təklifi ilə 1979-cu ildə Azərbaycan EA A.Qarayev adına Fiziologiya İnstitutunda görmə orqanının peşə patologiyası və fiziologiyası problemləri laboratoriyası yaradıldı.

Bu institutun divarları arasında gözün və onun köməkçi aparatının həm normada, həm də rezin və neft-kimya sənayesi müəssisələrində uzun müddət işləyənlərdə inkişaf edən peşə intoksikasiyası şəraitində funksiyaların həyata keçməsinin fizioloji biokimyəvi mexanizmlərinin öyrənilməsinə dair bir sıra ciddi uğurlu tədqiqatlar aparılmışdır. Bu tədqiqatların gedişində alınan materiallar əsasında Z.Ə.Əliyeva bir sıra elmi məqalə və fundamental monoqrafiyalar çap etdirmişdir: «Göz yaşının axmasının fiziologiyası», «Gözün və görmə siniri yolunun yaşla əlaqədar dəyişiklikləri», «Gözün hidrodinamik sisteminin anatomik-fizioloji təbiəti» və s. bunlardandır. Alimin bu əsərlərini təkcə fizioloqlar, peşə patoloqları və oftalmoloqlar deyil, həm də başqa ixtisas sahibi olan həkimlər də yüksək qiymətləndirmişlər.

Onun bir sıra monoqrafiyaları, o sıradan «Şin istehsalatında

gözün peşə patologiyası», «Xroniki yod intoksikasiyası zamanı oftalmopatologiya», «Yod sənayesində peşə xəstəliklərinin profilaktikası» kitabları nəinki Azərbaycanda, onun həudlarından çox-çox uzaqlarda da tanınmışdır. Ona görə də təəccüblü deyil ki, 1981-ci ildə görmə orqanının peşə patologiyası sahəsində elmi tədqiqatlar silsiləsinə görə oftalmologiyanın inkişafında böyük əməyi olan professor Z.Ə.Əliyeva bu sahədə ən yüksək mükafata – SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasının akademiki M.İ.Averbax adına mükafata layiq görülmüşdür. Əlamətdardır ki, Z.Ə.Əliyeva bu yüksək mükafata layiq görülmüş və oftalmologiya elmində tanınmış ilk qadın – alimdir.

Etiraf etmək lazımdır ki, Z.Ə.Əliyevanın elmi maraqları yalnız peşə oftamologiyası ilə məhdudlaşmırdı. O, intensiv şəkildə bilavasitə görmə orqanının virusla zədələnməsi ilə bağlı olan məsələləri araşdırır, sadə herpes virusunun törətdiyi infeksiyaları tədqiq edirdi. Onun bu sahədə yazdığı əsərlər bu xəstəliklərin diferensial diaqnostikasını və onların konservativ terapiyasını yaxşılaşdırmağa və gücləndirməyə imkan verdi. Alimin həkim-oftalmoloqlar üçün nəzərdə tutduğu dərs vəsaitlərindən «Herpetik göz xəstəliyi», «Ağır virus konyunktivitləri» və s. əsərləri məhz bu məsələlərə həsr olunmuşdur.

Onun əsərlərinin bir çoxu yaşlı adamlarda görmə qabiliyyətinin zəifləməsinə səbəb olan katarakta xəstəliyinin cərrahi üsullarla müalicəsinin təkmilləşməsinə həsr edilmişdir.

Z.Ə.Əliyevanın bir sıra tədqiqatları müasir oftalmologiyanın ən mühüm problemlərindən hesab edilən qlaukoma xəstəliyinin etimologiyası, diaqnostikası və müalicəsinə həsr edilmişdir. Onun tədqiqatlarından birinin nəticəsində gözdaxili təzyiqi ölçmə üsulunun təkmilləşdirilməsi bu ağır xəstəliyin vaxtında aşkar edilməsində böyük praktik əhəmiyyət kəsb etmişdir. Alim aparıcı tədqiqatlar nəticəsində bir sıra əsərlər, o cümlədən «Gözün hidrodinamik sisteminin anatomo-fizioloji xarakteristikası», «Gözün yaşla əlaqədar dəyişiklikləri və görmə-sinir yolları» adlı iki

monoqrafiya çap etdirmişdir.

Z.Ə.Əliyeva göz travmatizminin profilaktikası və onunla mübarizə imkanlarını da öyrənirdi. Bir sıra əsərlərində o, göz travmasının ağır nəticələrinin cərrahi üsullarla müalicəsinə mövcud metodik yanaşmaları təhlil edir və bu üsulların təkmilləşdirilməsinə dair bir sıra faydalı məsləhətlər verir ki, bu da gözün və onun köməkçi aparatının travmatik zədələrinin müalicəsinin yaxın və uzaq nəticələrini yaxşılaşdırmağa imkan verir.

Göz xəstəlikləri klinikasında fizioterapevtik üsullardan istifadənin perspektivləri də onun diqqətindən kənarda qalmamışdır. Z.Ə.Əliyevanın həmmüəlliflərlə birgə qələmə aldığı fundamental «Terapevtik oftalmologiya» adlı metodik rəhbərlik bu gün də hər bir oftalmoloqun istifadə etdiyi dəyərli əsərlərdəndir.

Alimin bir sıra əsərləri görmə orqanının bədxassəli şişlərinin diaqnostikası və müalicəsinə həsr edilmişdir. Xüsusi halda, onun araşdırmalarında göz melanoması gedişinin bəzi xüsusiyyətləri öyrənilmişdir. Bu əsərlərin nəticəsində göz qişasını zədələyən melanomanın biokimyasına aid çox maraqlı məlumatlar əldə edilmişdir.

Nəhayət, Z.Ə.Əliyeva ölkəmizdə diaqnostik təbabətin yaranmaqda olan yeni bir istiqamətinin – iridodiaqnostikanın əsasını qoyanlardan biri olmuş və elmi əsərlərinin bir çoxunu bu sahəyə həsr etmişdir. Təsadüfi deyil ki, Z.Ə.Əliyeva bu günə qədər də iridodiaqnostların stolüstü kitabı olan «İridodiaqnostikanın əsasları» adlı nadir elmi əsərin müəlliflərindən biridir.

Görkəmli alim, praktik səhiyyə üçün kadr hazırlığına və həkimlərin ixtisasının artırılmasına da ürəkdən səy göstərir, çox vaxt sərf edirdi. Bilavasitə onun rəhbərliyi altında çoxlu sayda gənc alimlər və həkim-oftalmoloq qrupları hazırlanmışdır.

Zərifə Əliyeva öz tələbələrinə dərin biliklə yanaşı, ürək

hərərətini, diqqətini və zəngin həyat təcrübəsini də səxavətlə bəxş edirdi.

Həkim etikasını və tibbi deontologiya ilə bağlı məsələlər Zərifə Əliyevanı həmişə düşündürür, gənc həkimlərin yetişdirilməsinə çox böyük əhəmiyyət verərək, onların cəmiyyətdə rolu və yeri, peşə fəaliyyəti və mənəvi keyfiyyətləri ilə bağlı problemlərin öyrənilməsinə və araşdırılmasına çox vaxt sərf edirdi. Onun tibb işçilərinin, həkimlərin mənəvi tərbiyəsinə, deontologiya, tibb etikasını və mənəviyyat məsələlərinə həsr edilmiş «Yüksək etimad» adlı dəyərli kitabının və digər əsərlərinin həkim şəxsiyyətinin formalaşmasında böyük rolu vardır.

Zərifə Əliyeva böyük həvəs, inad və ilhamla işləyirdi. O, öz fədakarlığı, yüksək vətəndaşlığı, heyrətamiz səmimiyyəti və insanlara qarşı xeyirxahlığı ilə, çox yönlü fəal işləri ilə xəstələrin, iş yoldaşlarının və tələbələrinin dərin və layiqli hörmətini və məhəbbətini qazanmışdı.

Bu cür hərtərəfli və aktiv fəaliyyəti ilə Zərifə Əliyeva təkcə peşə oftalmologiyasının deyil, həmçinin göz xəstəlikləri klinikasının bir çox mühüm elmi-praktik məsələlərinin inkişafına öz layiqli töhfəsini vermişdir. Zərifə Əliyeva öz həmkarları arasında böyük nüfuza malik idi. Elə ona görə də o, «Вестник офтальмологии» jurnalının redaksiya heyətinin və Ümumittifaq Oftalmoloqlar Elmi Cəmiyyəti Rəyasət heyətinin üzvü seçilmişdi.

Zərifə Əliyevanın Azərbaycan Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü seçilməsi onun elmi xidmətlərinin Vətəndə qanuni təsdiqi olmuşdur. Bu böyük alimin Vətən və xalq qarşısında göstərdiyi misilsiz xidmətlər nəsillərə örnək olacaqdır.

Əhliman Əmiraslanov,
akademik, SSRİ Dövlət mükafatı laureatı,
Milli Məclisin deputatı

КРАТКИЙ ОЧЕРК НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ И ОБЩЕСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АКАДЕМИКА З.А.АЛИЕВОЙ

Зарифа Азиз кызы Алиева родилась 28 апреля 1923 г. в селе Шахтахты Шарурского района Нахичеванской Автономной Республики в семье ученого медика и впоследствии видного государственного деятеля Азербайджана, профессора Азиза Мамедкерим оглы Алиева.

В 1942 г она поступила в лечебный факультет Азербайджанского государственного медицинского института.

После окончания Азербайджанского государственного медицинского института, в 1947 г. она прошла курсы специализации по офтальмологии во Всесоюзном Центральном институте усовершенствования врачей в г.Москве.

Начиная с 1949 г. на протяжении 18 лет она работала в Азербайджанском научно-исследовательском институте офтальмологии, пройдя здесь путь от врача-ординатора до старшего научного сотрудника.

С 1950 г. по 1953 г. З.А.Алиева училась в аспирантуре и после ее окончания работала до 1957 г научным сотрудником НИИ офтальмологии.

В те годы, в Азербайджане, как и во многих южных регионах Советского Союза имела широкое распространение трахома – инфекционное заболевание хламидийной этиологии, поражающее конъюнктиву и оболочки глаза и оставляющего после себя тяжелые осложнения, вплоть до полной слепоты. Эффективные методы борьбы с этой инфекцией и ее осложнениями тогда еще не были разработаны, а борьба с этим заболеванием приобрело важное значение не только для офтальмологии, но и для здравоохранения Республики в целом.

Зарифа Алиева приняла активное участие в организации лечебных и профилактических мероприятий не только в стенах родного института. Она неоднократно

выезжала в районы Азербайджана, где заболеваемость трахомой была особенно велика, читала лекции практическим врачам-офтальмологам, осматривала и лечила больных трахомой и многими другими заболеваниями глаз, проводила многочисленные беседы с населением.

Кроме того, она упорно работала над собой и несмотря на необычайную загруженность практической работой не оставила научную работу.

Тема ее первых научных изысканий была продиктована самой жизнью – свою исследовательскую работу она посвятила кругу вопросов, связанных с лечением трахомы, а именно изучению возможностей эффективного использования при лечении трахомы и ее осложнений нового в то время антибиотика синтомицина, обладающего не только широким спектром антибактериальной, но и антихламидийной активностью.

Результаты этих исследований легли в основу кандидатской диссертации З.А.Алиевой «Терапия трахомы синтомицином в комбинации его с другими методами лечения», которую она успешно защитила в 1960 г.

К этому времени она имела трехлетний стаж работы младшего научного сотрудника Института офтальмологии. В том же году она была избрана по конкурсу старшим научным сотрудником этого института.

Завершив работу по трахоме, Зарифа Алиева занялась исследованиями в других важных для офтальмологии направлениях. Так, она выполнила ряд исследований, посвященных изучению особенностей поражения глаза при туберкулезе, сахарном диабете и глаукоме. Единолично опубликованные ею работы по результатам этих исследований способствовали пополнению знаний в этих важных областях клиники глазных болезней.

В 1963 г. Высшая аттестационная комиссия СССР присвоила ей ученое звание старшего научного сотрудника по специальности «офтальмология». В 1967 г. З.А.Алиева была приглашена на должность доцента кафедры глазных болезней

Азербайджанского института усовершенствования врачей, который к этому времени уже носил имя ее отца – профессора А.М.Алиева, руководившим этим институтом в последние годы своей жизни.

Этот период своей жизни Зарифа Алиева продолжала заниматься активной врачебной деятельностью: она много оперирует, консультирует больных не только в своей клинике, но и за ее пределами. К этому прибавилась большая педагогическая работа с курсантами, с которыми она щедро делилась своими знаниями и опытом. Но и в это время она продолжает интенсивно заниматься наукой.

В это время проявился ее интерес к целому ряду актуальных вопросов клинической и теоретической офтальмологии, среди которых диагностика, лечение глаукомы и некоторых воспалительных заболеваний органа зрения, его травмы и др.

Но в особенности научные интересы З.А.Алиевой сконцентрировались на проблемах профессиональной патологии органа зрения – нового, в то время, направления в офтальмологии. Актуальность этих вопросов диктовалась не только значительным расширением и развитием химической промышленности, но и тем, что множество вопросов, касающихся механизма воздействия на орган зрения целого ряда химических веществ оставались практически неизвестными.

Вопросами профессиональной офтальмологии З.А.Алиева начала целенаправленно заниматься с 1968 г. Надо подчеркнуть, что несмотря на значительный круг вопросов, которыми она занималась, глубокий и многосторонний интерес к проблеме профессиональных заболеваний глаз Зарифа Алиева пронесла через всю свою жизнь.

При этом главное внимание она уделила широкому кругу разноплановых вопросов, касающихся влияния на микро- и ультрамикроструктуру, функцию и биохимию органа зрения и вспомогательного аппарата неблагоприятных профессиональных факторов, связанных с работой человека на

промышленных предприятиях йодовой, резиновой и нефтехимической промышленности.

Разрабатывая эти вопросы З.А.Алиева работала не только в клинике или лаборатории кафедры, но многие месяцы проводила в медпунктах и цехах промышленных предприятий, где в непосредственной близости к работающим, обследовала больных, вела свои записи, которые потом, на протяжении долгих часов анализировала уже у себя в институте. Нельзя не отметить, что ею были поставлены сотни различных экспериментов на животных, причем большая их часть была проведена прямо в цехах йодного, шинного заводов и ряда других промышленных предприятий Баку и Сумгаита.

Благодаря этим широкомасштабным и разноплановым клиническим наблюдениям и экспериментальным исследованиям ученому удалось не только выявить важнейшие, но и ряд второстепенных профессиональных факторов, способных оказывать неблагоприятное воздействие как непосредственно на орган зрения, так и его вспомогательный аппарат. Более того, накопленные ею экспериментальные данные, полученные с помощью глубокопродуманных и тщательно выполненных экспериментов позволили уяснить многие стороны тонких биохимических механизмов реализации подобного воздействия этих факторов.

Результаты этих многолетних наблюдений и исследований в конечном итоге легли в основу докторской диссертации ученого на тему: «Состояние органа зрения у работников некоторых предприятий химической промышленности Азербайджана». На ее защите, которая состоялась в 1976 г. в Московском институте глазных болезней им. Г.Гельмгольца, ведущие ученые Советского Союза дали весьма высокую оценку научному труду исследовательницы, которая стала одним из пионеров отечественной профессиональной офтальмологии. В 1977 г. З.А.Алиевой была присуждена ученая степень доктора медицинских наук.

В 1977 г. З.А.Алиева была по конкурсу избрана профессором кафедры глазных болезней Азербайджанского

института усовершенствования врачей. Спустя еще 5 лет она избирается на должность заведующего этой кафедрой.

Расширилась ее преподавательская деятельность, к которой она относилась с большой ответственностью, понимая, что в Азербайджанский институт усовершенствования врачей, являвшийся одним из крупных и авторитетных институтов во всем Союзе, приезжают курсанты не только из городов и сел Азербайджана, но и врачи из многих республик и регионов бывшего СССР. Ее глубокие по содержанию и блестящие по форме лекции наверняка помнят многие из врачей, проходивших подготовку на кафедре, где она работала.

Защита диссертации, которая подвела итог целенаправленной работы ученого, однако, не стала завершением ее работы в этой области. Более того, З.А.Алиева продолжала по-прежнему активно работать в этом направлении, привлекая к нему многих видных ученых и молодых врачей-офтальмологов.

По ее инициативе на Бакинском заводе бытовых кондиционеров была открыта уникальная лаборатория профессиональной патологии зрения, где наряду с клиническим, функционально-диагностическим отделениями, начала работать единственное в мире хирургическое отделение на производстве.

Изучая закономерности влияния экзогенных факторов на функционирование органа зрения и его вспомогательного аппарата З.А.Алиева пришла к убеждению, что для глубокого осмысления характера воздействия этих факторов на жизнедеятельность глаза необходимо углубить наши представления о его физиологии. Ее исследования в этой области в дальнейшем определили еще одно из плодотворных направлений научной деятельности ученого.

Так, по ее предложению в 1979 г. в Институте физиологии им А.И.Караева АН Азербайджанской Республики была создана проблемная лаборатория физиологии и профессиональной патологии органа зрения, в стенках которой был успешно проведен ряд серьезных исследований,

посвященных изучению физиологических и биохимических механизмов реализации функций глаза и его вспомогательного аппарата как в норме, так и в условиях профессиональной интоксикации, развивающейся при длительной работе на предприятиях резиновой и других видов нефте-химической промышленности.

По материалам, полученным в ходе этих исследований З.А.Алиева опубликовала целый ряд научных статей и фундаментальные монографии. «Физиология слезоотделения», «Возрастные изменения глаза и зрительно-нервного пути», «Анатомофизиологическая характеристика гидродинамической системы глаз» и некоторые другие. Эти труды ученого получили высокую оценку не только физиологов, профпатологов и офтальмологов, но и широкой врачебной читательской аудитории.

Ряд ее монографий и, в частности «Профессиональная патология глаз в шинном производстве», «Офтальмопатология при хронической йодовой интоксикации» и «Профилактика профессиональных заболеваний в йодной промышленности» хорошо известны не только в Азербайджане, но и далеко за его пределами. И потому, не удивительно, что в 1981 г. за цикл научных исследований в области профессиональной патологии органа зрения, внесший большой вклад в развитие офтальмологии профессор З.А.Алиева была удостоена высшей награды для офтальмологов – премии Академии медицинских наук СССР имени академика М.И.Авербаха. примечательно и то, что З.А.Алиева была первой ученой-женщиной, удостоенной столь высокой награды и признания офтальмологической науки.

Справедливости ради, необходимо подчеркнуть, что научные интересы З.А.Алиевой не замыкались только на проблемах профессиональной офтальмологии.

Она интенсивно изучала вопросы, непосредственно касающиеся проблемы поражения органа зрения при вирусной инфекции, вызванной вирусом простого герпеса, которая до сих пор выступает в числе ведущих причин поражения органа

зрения. Результаты её работ в этой области позволили улучшить дифференциальную диагностику этих заболеваний и повысить эффективность их консервативной терапии.

Немало её работ было посвящено совершенствованию хирургических методов лечения катаракты, являющейся основной причиной снижения зрения у лиц пожилого и старческого возраста.

Немало её исследований было посвящено вопросам, касающимся диагностики и лечения глаукомы, заболевания, считающимся одной из важных проблем современной офтальмологии. Одно из этих исследований, в результате которого был усовершенствован метод измерения внутриглазного давления, имело большое практическое значение в деле своевременной диагностики этого тяжёлого заболевания.

З.А.Алиева изучала также возможности борьбы и профилактики глазного травматизма. В ряде своих работ она проанализировала существующие методические подходы к хирургическому методу лечения последствий глазной травмы и дала ряд полезных рекомендаций по совершенствованию этого метода, что позволило улучшить непосредственные и отдалённые результаты лечения травматических повреждений глаз и вспомогательного аппарата.

Не остались вне её интереса и вопросы касающиеся перспектив использования в клинике глазных болезней физиотерапевтических методов лечения.

Ряд работ учёного был посвящён диагностике и лечению некоторых злокачественных опухолей глаз. В частности она, в своих изысканиях, изучила некоторые особенности течения меланомы глаза. В результате этих работ были получены весьма интересные данные, касающиеся оболочки глаза.

И, наконец, З.А.Алиева стала у истоков развития нового в нашей стране направления диагностической медицины – иридодиагностики, развитию которого она посвятила целый ряд своих научных статей. Примечательно, что З.А.Алиева была в числе авторов первого отечественного руководства по

иридодиагностике, которое до сегодняшнего дня остаётся в числе настоятельных руководств иридодиагностов.

Много сил и времени она уделяла делу подготовки кадров для практического здравоохранения и повышению квалификации врачей.

Под её непосредственным руководством подготовлена большая группа молодых учёных и преподавателей, врачей-офтальмологов, организаторов здравоохранения. Всем своим ученикам Зарифа ханум щедро дарила тепло своего сердца, внимание и свой богатый жизненный опыт.

Зарифа Алиеву всегда волновали вопросы врачебной этики и медицинской деонтологии. Придавая большое значение воспитанию молодых врачей, она много времени отдавала изучению и разработке проблем, связанных с ролью и местом врача в обществе, нравственными началами и его профессиональной деятельностью. Её труд «Нравственное воспитание советского врача, вопросы деонтологии, медицинской этики и морали» вносит значительный вклад в формирование личности врача.

Зарифа Алиева работала упорно, вдохновенно и увлечённо. Её врачебная самоотверженность, высокая гражданственность, необычайная душевность и отзывчивость к людям, многогранная и активная деятельность снискали ей заслуженное уважение и любовь пациентов, коллег и учеников.

Всё это даёт полное основание считать, что З.А.Алиева внесла весомый вклад в развитие не только профессиональной офтальмологии, но и многих других важных научно-практических проблем клиники глазных болезней. З.А.Алиева пользовалась большим профессиональным авторитетом, что выразилось в избрании её членом президиума Всесоюзного научного общества офтальмологов и членом редакционной коллегии журнала «Вестник офтальмологии».

Закономерным признанием её научных заслуг на Родине стало избрание З.А.Алиевой действительным членом АН Азербайджана.

Большие заслуги этого видного учёного перед Родиной и народом, станут примером для многих поколений.

Ахлиман АМИРАСЛАНОВ,
академик, лауреат госпремии СССР,
депутат Милли Меджлиса

THE SUMMARY OF THE SCIENTIFIC – EDUCATIONAL AND PUBLIC ACADEMICIAN Z.A.ALIYEVA

Zarifa Aziz gizi Aliyeva was born on April 28, 1923 in Shakhtakhty village, Sharur region in the Autonomous Republic of Nakhichevan in the family of a doctor and a future prominent statesman of Azerbaijan – Professor A.M.Aliyev.

In 1924 she entered the medical faculty of the Azerbaijan State Medical Institute.

After graduation from the Institute she attended ophthalmology specialization courses at the Central Medical Refresher Institute in Moskow.

Begining from 1949 for 18 years she had been working at the Azerbaijan Refresher Institute of Ophthalmology where she followed a path from attending physician to senior staff scientist. From 1950 to 1953 Z.A.Aliyeva took a postgraduate course and when finished she worked as a research officer at Ophthalmology Research Institute till 1957.

At that time in Azerbaijan as well as in many other Southern regions of the Soviet Union, a wide spread of trachoma (infectious disease of chlamidia etiology, affecting conjunctiva and choroids, causing complications down to complete blindness) was detected. Since that time there were no effective methods against this infection and its complications, the fight against it was of great importance not only for ophthalmology, but also for the Public Health of the whole Republic.

Zarifa Aliyeva took an active part in the organization of medical and prophylactic activities not only at her Institute, but also in the regions of Azerbaijan, where this disiasse was widely spread; she gave lectures to practical ophthalmologists, checked up and cured patients with trachoma and with many other eye diseases and talked to people.

Besides that she had been constantly working on selfimprovement and not looking at the fact that she had a lot of

practical work she didn't put aside her scientific researches.

The theme of her first scientific survey was determined by life – her first research work was devoted to the questions of trachoma treatment, namely to the study of possibility of trachoma and its complications treatment by means of new antibiotic – synthomycin that had antibacterial and antichlamydial activity.

The result of these researches served as a basis of Z.A.Aliyeva's Ph.D. thesis "Trachoma Therapy with Synthomycin in the Combination with other Methods of Treatment", that was successfully defended in 1960.

By that time she had 3 years' seniority as a junior research officer of the Ophthalmology Institute. At the same time she was elected on competitive basis as a senior research officer of that Institute.

Having finished the work on trachoma, Zarifa Aliyeva began researches in other directions important for ophthalmology. She conducted a number of researches devoted to the peculiarities of eye lesion under tuberculosis, pancreatic diabetes and glaucoma. She Personally published works on the basis of these research results, helped to enrich the knowledge in these important spheres of eye diseases clinical picture.

In 1963 the Highest Certifying Commission of the USSR gave her a rank of a senior research officer specializing in "ophthalmology". In 1967 Z.A.Aliyeva was invited to the position of senior lecturer of eye diseases department of the Azerbaijan Medical Refresher Institute that had been already named after her father – Prof. A.M.Aliyev, who headed that Institute for the last years of his life.

Z.A.Aliyeva continued her medical activity: she operated, consulted patients not only at the hospital but also outside it. In addition she gave lectures to the students; she shared with them her knowledge and her experience. But even then she continued her researches.

At that time a great interest was shown to the questions of clinical and theoretical ophthalmology, such as diagnosis and treatment of glaucoma and some other inflammatory diseases of

organ of vision as well as treatment of traumas.

But scientific interests of Aliyeva were concentrated mostly on the problems of occupational pathology of organ of vision – new for that time direction of ophthalmology. The actuality of those questions was dictated not only by the expansion and development of chemical industry, but also by the fact that a whole series of questions related to the chemical agents effect on the organ of vision were unknown.

In 1968 Z.A.Aliyeva began a purposeful study of occupational ophthalmology. It should be pointed out that despite a wide circle of questions Z.A.Aliyeva dealt with, she devoted all her life to a deep and manysided interest to the problem of occupational diseases.

But with all that, the essential attention was paid to the questions of the effect of negative occupational factors, related to the work at the factories of iodine, rubberprocessing and petrochemical industries on the micro and ultramicrostructure, function and biochemistry of organ of vision.

Studying these questions Z.A.Aliyeva worked not only at the hospital or at the laboratory of the Department but she also spent several months at first-aid posts and workshop of the plant where, in immediate proximity to the workers she examined the ill, kept her records and then analyzed them at the Institute. One can't avoid the fact that she made a number of experiments on animals, the biggest part of which was made in the workshops of iodine, tire and other industrial plants of Baku and Sumgait.

Owing to those wide – ranging clinical observations and experimental researches the scientists managed to discover the most important as well as secondary occupational factors capable of affecting directly the organ of vision and also its auxiliary organ. Beside, the the stored knowledge obtained with a help of thought – out thoroughly made experiments allowed to understand many sides of delicate mechanisms of the realization of the effect of these factors.

The results of many years' observations and researches underlay the doctoral thesis: "The State of Organ of Vision of

Chemical Industry Workers in Azerbaijan”. During the defense of the thesis that took place in 1976 in Moscow Institute of Eye Diseases after G.HELMHOLZ, the leading scientists of the Soviet Union evaluated greatly the scientific work of the scholar, who was one of the native occupational ophthalmology.

In 1977 Z.A.Aliyeva was given a rank of Doctor of Medicine.

In 1977 on a competitive basis Z.A.Aliyeva was elected as a Professor of Eye Diseases department of the Azerbaijan Medical Referred Institute. Five years later she was elected the head of that department.

Her pedagogical activity was also expanding. She was very responsible for her pedagogical activities understanding that the Azerbaijan Medical Referred Institute, being one of the largest and most authoritative Institutes in the Soviet Union had been attended by students from the cities and villages of Azerbaijan and also by doctors from many Republic and regions of the country. A lot of doctors, who had been trained at the department where she worked, remember her deep by content and bright by form lectures. The defence of the thesis summed up, but didn't complete her work in this direction. Besides she continued to work in that sphere, involving many prominent scientists and young ophthalmologists.

A unique laboratory of eyesight occupational pathology was opened on her initiative at the factory of airconditioners in Baku. There along with clinical and function – diagnostic divisions the first in the world factory surgical department began operating.

While studying the regularity of effect of the exogenous factors on the functioning of organ of vision and its auxiliary organ, Z.A.Aliyeva made a conclusion that in order to comprehend more deeply the nature of the effect of these factors on the vital activity of an eye, one needed to extend his knowledge of its physiology.

Her researches in this sphere determined another resultative direction of the scientific effort of the scholar.

Thus, at her suggestion a problem laboratory of physiology and occupational pathology of the organ of vision was founded in 1979 attached to the Institute of Physiology after A.I.Karayev. a

number of serious researches were successfully conducted in this laboratory. These researches were devoted to the study of physiological and biochemical mechanisms of eye and its auxiliary organ function realization both in normal conditions and in the conditions of occupational intoxication, developed as a result of long – term work at the factories of rubber – processing and other types of petrochemical industry.

On the basis of the materials, obtained during these researches, Z.A.Aliyeva published a whole series of scientific articles and fundamental monographs: “Physiology of Epiphora”, “Age – related Changes of an Eye and Optic – neural Tract”, “Anatomico – physiological Characteristic of Hydrodynamic System of Eye” and some others. These works of the scientist were highly estimated not only by physiologists and ophthalmologists, but also by a wide circle of medical audience.

Some of her monographs, particularly “Occupational Pathology of Eye in the Tire Industry”, “Ophthalmology under Chronic Iodide Poisoning” and “Prophylaxis of Occupational Diseases in the Iodide Industry” are well known not only in Azerbaijan, but also abroad. That is why there is no wonder that in 1981 for the cycle of scientific researches in the sphere of occupational pathology of the organ of vision that contributed greatly to the development of ophthalmology, Prof. Z.A.Aliyeva was given, the highest award for ophthalmologists – a purse of the Academy of Medical Sciences of the USSR after acad. M.I.Averbakh. It should be noted, that Z.A.Aliyeva was the first woman – scientist who obtained such a high recognition of the ophthalmologic science.

It is necessary to highlight, that scientific interests of Z.A.Aliyeva were not limited to the problems of occupational ophthalmology.

She intensively studied the questions related to the problems of organ of vision affection under the viral infection, brought on by mere herpes that till now is considered one of main reasons of organ of vision lesion.

The results of her work in this sphere made it possible to

improve the differential diagnosis of these diseases and to raise the effectiveness of their conservative therapy.

A lot of her works were devoted to the perfection of surgical methods of cataract treatment, being the main reason of old people's eyesight worsening.

Some of her works dealt with the diagnostics and treatment of glaucoma, the disease that is considered to be one of the most important problems of modern ophthalmology. One of these researches that lead to the improvement of the intraocular pressure measurement method was of great practical importance for the well – timed diagnosis of this serious diseases.

Z.A.Aliyeva also studied the possibilities of prophylaxis and fight against eyetraumatism. In some works she analyzed the existing technical approaches to the surgical method of eye trauma consequences treatment and gave useful recommendations for the reflection of this method. These recommendations allowed to improve direct and remote results of the treatment of eye and subsidiary organ traumatic injuries. The questions concerning the prospects of physiotherapy methods of treatment usage in the clinical picture of eye diseases didn't remain without attention.

In some of her works the scientist paid attention to the diagnosis and treatment of malignant tumors of an eye. In particular she studied some peculiarities of eye melanoma course.

As a result of these researches she got very interesting facts concerning the choroids.

And finally Z.A.Aliyeva was at the cradles of a new direction of diagnostic medicine in our country - iridodiagnostics to the development of which she devoted a number of her works. It should be noted that Z.A.Aliyeva was one of the authors of the first manual on iridodiagnostics that until now is a handbook of iridodiagnostics in our country.

She made much effort for training of the personnel for practical public health and raising the level of doctors' skills.

Under her direction a big group of young doctors – ophthalmologists and health professionals were trained. Zarifa khanum shared the warmth of her heart, attention and her rich life

experience with her students.

Zarifa Aliyeva was always concerned about the questions of medical ethics and medical deontology. Paying much attention to the young doctors' training, she spent a lot of time studying and solving the problems related to the role and place of a doctor in the society, moral principles and his professional activity. Her work "Moral Upbringing of Soviet Doctor, Issues of Deontology, Medical Ethics and Morality" contributed greatly to the information of the personality of a doctor.

Zarifa Aliyeva worked hard, with inspiration and enthusiasm. Her medical selflessness, high civil consciousness, extraordinary heartfulness and tenderness and many – sided activity gained her merited respect and love of the patients, colleagues and students.

Academician Z.A.Aliyeva combined her big scientific – pedagogical activity with an active public work. She was a member of the Soviet World Protection Committee.

This all gives us the opportunity to think that Z.A.Aliyeva contributed a lot into the development of not only occupational ophthalmology, but also a lot of other important scientific and practical problems of eye diseases clinical picture. Z.A.Aliyeva had a big professional authority that became apparent in her election as a member of the presidium of All – Union Scientific Society of Ophthalmologists as well as a member of editorial board of "Ophthalmology Bulletin".

The natural acknowledge of her scientific merits in the homeland, was the election of Z.A.Aliyeva as a full member of the Azerbaijan Academy of Sciences.

Ahliman AMIRASLANOV,
*academician, the laureate of gospremia of the USSR,
deputy of Millie Medzhlis*

GÖRKƏMLİ DÖVLƏT, ELM VƏ MƏDƏNİYYƏT XADİMLƏRİ ZƏRİFƏ ƏLİYEVƏ HAQQINDA

... Gənc yaşlarımdan mənim həyatım dövlət işi ilə bağlı olubdur. Mən bütün həyatımı buna sərfləmişəm və bu gün də bu yolda çalışıram. Bu yolda mənim həmişə səmərəli, müvəffəqiyyətlə çalışmağım hesab edirəm ki, ailə vəziyyətimin çox böyük rolu olub. Zərifə xanım kimi həyat yoldaşım olduğuna və o, ailəmdə çox yüksək mənəvi mühit yaratdığına görə mən xoşbəxt olmuşam. Həyatımın bütün dövrlərində işlə məşğul olduğuma görə ailə məsələlərinə fikir verməyə vaxtım olmayıb. Bunların hamısı Zərifə xanımın üzərinə düşüb və o da bu vəzifəni şərəflə, sədaqətlə, çox böyük məharətlə yerinə yetirib.

Zərifə xanım çox böyük alim olub. Mən hələ onunla həyat quranda o, artıq elm yolunda idi, elmlə məşğul idi. Onun elmi fəaliyyəti məlumdur. O, çox istedadlı, çox xeyirxah, çox sadə insan idi. Mən bu barədə çox danışa bilərəm, ailəmin yaşaması, bu günlərə çatması, övladlarımla tərbiyəsi üçün və həyatımda onun əvəzsiz rolu üçün mən bu gün Zərifə xanımın məzarı qarşısında baş əyirəm. On il keçsə də, onu bir dəqiqə belə unutmuram və unutmayaçağam. Mənim övladlarımla da bu əhval-ruhiyyəyədəirlər. Onlar bu əhval-ruhiyyə ilə tərbiyələniliblər, formalaşıblar. Ona görə də bu gün bizim üçün müqəddəs gündür...

... Bu gün xoşbəxt gündür. Çünki bu gün Zərifə xanım kimi böyük bir insan Yer üzünə gəlib, mənim həyatımı xoşbəxt edib, mənə gözəl övladlar bəxş edib. Eyni zamanda, qəmli gündür. On il keçsə də, mən bu qəmdən ayrıla bilmirəm.

*Heydər ƏLİYEV,
Azərbaycanın Ümummilli Lider*

Zərifə Əliyeva üçün insan, vətəndaş və alim anlayışları bölünməz bir vəhdət təşkil edir. O, bənzəri olmayan işıqlı bir şəxsiyyət idi. Çünki onun yanında atası Əziz Əliyev və ömür-gün yoldaşı, sadıq dostu, sonralar həyatında böyük rol oynamış, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əlirza oğlu Əliyev kimi şəxsiyyətlər vardı.

Akademik Zərifə Əliyeva oftalmologiyanın aktual problemlərinə həsr olunmuş çoxprofilli tədqiqatlar aparmış, fədakar həkim kimi bir sıra göz xəstəliklərinin müalicəsində, o cümlədən Azərbaycanda traxomanın kökünün kəsilməsində böyük əmək sərf etmiş, xəstəliyin müxtəlif mərhələlərinin öyrənilməsi və müalicə metodlarının axtarılması yollarında dəyərli elmi araşdırmalar aparmışdır.

Zərifə xanım çox böyük həyat yolu keçmişdi: həkim-oftalmoloqdan başlayaraq o, AMEA-nın akademiki, professoru, Əziz Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun göz xəstəliyi kafedrasının müdiri vəsifələrinə qədər yüksəlmişdir.

***Akif ƏLİZADƏ,
AMEA prezidentinin səlahiyyətlərini icra edən,
akademik***

Akademik Zərifə Əliyeva gənc nəslin təlim-tərbiyəsində, yüksək səviyyəli tibb işçilərinin, layiqli vətən övladlarının hazırlanmasında, həkim-oftalmoloqların ixtisaslarının ilbəl artırılmasında, professional elmi kadrların yetişdirilməsində böyük xidmətlər göstərmişdir.

Akademik Z.Əliyeva Vətəninə, xalqını, bütün insanları səmimi və sədaqətli bir məhəbbətlə sevmiş, peşəsinin, sənətinin vurğunu olmuşdur. Onun qəlbində vətən övladlarını qorumağa, vətənin keşiyini çəkməyə hər zaman hazır olan müqəddəs bir ana ürəyi, sıravı bir vətəndaş ürəyi, çətinliklərdən keçib oddan-alovdan

adlayaraq ulduzlara doğru irəliləyən, elmin qızıl tacına yiyələnən möhtəşəm bir alim ürəyi döyünürdü.

Zərifə xanım Əliyeva özünün yazıb-yaratdığı monumental əsərləri ilə, qoyub getdiyi elmi nailiyyətləri ilə, pedaqoqluq səriştəsi, təvazökarlıq və yüksək səviyyəli mədəni irsi ilə ideal bir həkim, alim, insan kimi daim yaşayır və yaşayacaqdır. O, həmişə bizimlədir, bizim aramızda, bizim sıramızdadır. Zərifə xanım gözlərinə işıq verdiyi, nur bəxş etdiyi minlərin, milyonların qəlbində, işığında, nurunda əbədi yaşayır.

Ə.ƏMİRASLANOV,
akademik, SSRİ Dövlət mükafatı laureatı,

M.CAVADZADƏ,
akademik

Zərifə xanım elə güclü şəxsiyyət idi ki, mənliyində qalmaq şərti ilə bir kimsənin xətrinə dəyməzdi. Hamı bilirdi ki, Zərifə xanım ona üz tutanların hamısına imkanı daxilində kömək etməyə hazırdır.

Onun elmi fəaliyyətində həyat reallığı ilə əməli tələblər arasında necə də sıx əlaqə var. Onun bütün elmi son nəticədə birbaşa əməli təcrübəyə əsaslanır və üstəlik tətbiq olunur. Belə bir lətifə söylənilir ki, bizim günlərdə ciddi elmi kəşf etmək ən adi səmərələşdirici təklifi istehsalata tətbiq etməkdən qat-qat asandır. Amma güclü, istedadlı və haqq işinə inamı olan şəxsiyyət kimi Zərifə xanıma bütün bunlar müyəssər olurdu. Şübhə etmirəm ki, əcəl Zərifə Əziz qızına bir neçə il də möhlət versəydi, o, elm aləmində yeni bir istiqamətin yaradıcısı və rəhbəri ola bilərdi. Onu “peşə oftalmologiyası”, yaxud “sosial oftalmologiya” adlandırmaq mümkün idi.

M. M.KRASNOV
Rusiya Tibb Elmləri Akademiyasının həqiqi üzvü

Biz Zərifə Əziz qızı ilə tez-tez ailəlikcə görüşür, müxtəlif problemləri müzakirə edirdik. Qeyd etmək lazımdır ki, o, olduqca maraqlı həmsöhbət idi. Hissiyatlı və hazırcavab, habelə öz mülahizələrində prinsipial idi, siyasətdən, ədəbiyyatdan və incəsənətdən yaxşı baş çıxarırdı. Mübahisəli məsələlərdə həmsöhbətini dinləməyi bacarır, onun mövqeyini başa düşürdü. Əgər fikrinin doğruluğuna qəti inanırdısa, öz nöqtəyi-nəzərini arqumentlərlə və inamla müdafiə edirdi. Xüsusən tibb elmi və səhiyyə ilə bağlı problemlərin müzakirələri daha çox yadda qalıb.

Zərifə Əziz qızının ölümündən xeyli vaxt keçir. Onu bir daha görməyəcəyimizə, enerjili və doğma səsinə bir daha eşitməyəcəyimizə inanmaq çətindir. On ilə yaxın bir vaxt ərzində bizi sıx dostluq telləri bağlayırdı. Biz ömrümüzün kamillik illərində qaynayıb-qarışmışdıq. Həmin illər ərzində Zərifə xanım qadın cazibədarlığı, zərifliyi, ətrafdakıların dərdinə şərik olmaq bacarığı, öz işi, ailəsinə, dostlarına sadıqlığı ilə bizim hamımızı valeh edirdi. Bir yerdə qərar tutmayan, bəstə boy, iri qara gözlərindən, baxışlarından daim xeyirxahlıq yağan bu qadını heç vaxt unutmaq mümkün deyil.

A.P.NESTEROV,
Rusiya Tibb Elmləri Akademiyasının həqiqi üzvü,
əməkdar elm xadimi, Dövlət mükafatı
laureatı

A. F.BROVKİNA
professor, Dövlət mükafatı laureatı

Zərifə xanım hər şeydən əvvəl görkəmli alim-oftalmoloqdur. Təkcə oftalmoloqmu?! O, eyni zamanda böyük filosof, gözəl pedaqoq və natiq idi. Onun elmdə məqsədyönlü fəaliyyəti indi də insanı valeh edir. Axı onun elmi fəaliyyətinin əsas istiqamətini

görmə orqanının peşə patologiyası müəyyənləşdirirdi. Bu problemin həllinə çoxları girişə bilmirdi. Çünki elmin bu sahəsi olduqca ağırdır və onun araşdırılması təkcə dərin oftalmoloji savad yox, həm də fundamental təcrübi bilgilər tələb edir. Üstəlik yüksək-təşkilatçılıq bacarığını da vacibdir. Məhz bütün bu keyfiyyətlər Zərifə xanım Əliyevaya xas idi.

Zərifə xanım peşə patologiyası sahəsində görkəmli oftalmoloq, geniş profilli mütəxəssis həkim olmaqla yanaşı, həm də gözəl pedaqoq idi. Azərbaycanın Hakimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun göz xəstəlikləri kafedrasında oxuduğu mühazirələr bunu bir daha sübut edir.

K.V.TRUTNEVA,
Helmqolts adına Moskva Elmi Tədqiqat
Göz Xəstəlikləri İnstitutunun direktoru

Zərifə xanımın hərtərəfli istedadı incəsənətdə də üzə çıxmışdı. O, fortepiano sinfi üzrə musiqi təhsili almışdı. Musiqi təhsili alan musiqiçilərin əksəriyyəti yalnız not üzrə çalır, əgər belə demək mümkünsə, yalnız bəstəkarın bəstələdiyi musiqini ifa edir. Mən onun ifasında həm klassik, həm də populyar musiqini böyük zövqlə dinləmişəm. Zərifə xanım royalda daxili hissələrini ifadə edir, bütövlükdə musiqinin mahiyyətini, məğzini dinləyiciyə çatdırı bilirdi. O, müəllifin bəstələdiyi akkord və melodiyaaları “quru” şəkildə ifa etmir, musiqi əsərinin əsas məğzini şəxsi hissələrinin süzgəcindən keçirirdi.

Mən Zərifə xanımın təkcə musiqi ifa etməsinə yox, həm də musiqiyə necə qulaq asdığını görmüşəm. Sanki ifa olunan musiqi onun sifətində öz əksini tapırdı. Tamaşanın gedişində onun üzünə baxmaq kifayət idi ki, tamaşanı bəyənib-bəyənmədiyini müəyyən edəsən. Həmişə baxışlarından ətrafda baş verən hadisələrə daim fəal münasibət bəslədiyini oxumaq olardı. Onun gözləri valeh olur, təsdiq edir, gülür, bəzən də təəccüblənir,

narazılığını və bərişmadığını bürüzə verirdi, fəqət heç zaman laqeydlik ifadə etmirdi. Zərifə xanımın gözləri sanki “danışan gözlər” idi.

Zərifə Əliyeva özünün deontologiyaya həsr olunmuş qiymətli elmi əsərinin sonunda ürək yanğısı ilə Hippokrat andının sonuncu cümləsinə istinad edir: “Bütün ömrüm boyu bu həkim andına sadıq qalacağam!” Zərifə xanım ömrü boyu həkim andına sadıq qaldığını sübut etdi.

A. N.DOBROMISLOV,
professor

Professor Z.Ə.Əliyevanın elmi fəaliyyəti tibb elminin əməli işlə necə sıx şəkildə bağlılığına parlaq nümunədir. Zərifə Əziz qızı respublikanın tibbi ehtiyaclarını diqqətlə öyrənirdi. Məsələn, Bakıda yod sənayesi sürətlə inkişaf edirdi. Odur ki, həmin sahədə çalışanların görmə orqanına yod istehsalı şəraitinin toksik təsirinin aşkarlanması üçün aparılan tədqiqatlar daha çox əməli əhəmiyyət daşıyırdı.

Klinik-eksperimental tədqiqatların nəticələri görmə orqanına toksik maddələrin təsirini daha düzgün qiymətləndirməyə və rasionel müalicə üsulları işləyib hazırlamağa imkan yaratdı. Odur ki, Z.Ə.Əliyevanın “Xronik yod intoksiyasında oftalmopatologiya” mövzusunda yazdığı ikinci monoqrafiya 1981-ci ildə işıq üzü gördü. Həmin monoqrafiya orijinal elmi tədqiqat əsəridir və mühüm əməli əhəmiyyət kəsb edir.

Görkəmli oftalmoloq, əməkdar elm xadimi, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının akademiki, tibb elmləri doktoru, professor Zərifə Əziz qızı Əliyevanın elm üçün gördüyü işlər bu gün daha aydın görünür və böyük mənə daşıyır.

Z. M.SKRIPIÇENKO
tibb elmləri doktoru, professor

Onun insanlara xeyirxah münasibətini əks etdirən bir fakt mənə məlumdur. Belə ki, Zərifə xanım təsadüfən kiçik şəhərdən gələn bir qızla tanış olur və aydınlaşır ki, o, instituta daxil olmayıb. Zərifə xanım onu inandırır ki, heç də hər şey itirilməyib və imtahanlara hazırlaşsa, bir il sonra qəbul ola bilər. Zərifə xanım həmin qızı yataqxanaya düzəldir, işlə təmin edir, imtahanlara hazırlaşmasına nəzarət edir. Bir il sonra Zərifə xanımın göstərdiyi səylər uğurla nəticələnir. Həyatda ilk addımlarını atan insanlara vaxtında kömək əli uzatmaq olduqca qiymətli və unudulmazdır. Təmənnəsiz xeyirxahlıq Zərifə xanımın həyat tərzidir.

N. A. PUÇKOVSKAYA,
*Ukrayna Oftalmoloqlar Elmi Cəmiyyətinin sədri,
Tibb Elmləri Akademiyasının həqiqi üzvü*

Necə işgüzar olmalısan, işinə sevgi və məsuliyyət hissi ilə yanaşmalısan ki, onlarla elmi iş, 5 monoqrafiya, bir neçə dərslik kitabı və metodik tövsiyələr çap etdirəsən! Hər hansı bir işi yerinə yetirəndə Zərifə Əziz qızı böyük fədakarlıq kimi qələmə vermək fikrindən uzaq idi. O, özünün və ərinin fəaliyyətini ümumi iş xidmət edən gündəlik tələbat olduğunu qeyd edirdi: "... biz, qocalar, işləyirik, hər birimiz öz sahəsində ümumi iş xidmət edirik".

Zərifə xanım sevimli ana və nənə idi. Övladlarının və nəvələrinin həyatında baş verən hadisələri ürəyinə salır, onların uğursuzluqlarını onlarla birlikdə yaşayır, sevinclərinə şərik olurdu.

O. P. DOBROMISLOVA,
professor

Zərifə Əziz qızının pedaqoji ustalığının zirvəsi isə onun iştirakı ilə 1985-ci ildə “Meditsina” nəşriyyatı tərəfindən 40 çap vərəqi həcmində buraxılan “Terapevtik oftalmologiya” kitabıdır. Burada dünya oftalmoloji təcrübəsinin yenilikləri öz əksini tapmışdır. Həmin nadir nəşr Moskvada, Azərbaycanda, Novokuznetskdə və Xarkovda oftalmologiyada terapevtik problemləri araşdıran Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutlarının göz xəstəlikləri kafedrasının professor-müəllim heyətinin birgə gərgin zəhmətinin məhsulu idi.

Professor Z.Ə.Əliyeva və səhiyyəyə tək cə görkəmli pedaqoq kimi şöhrət tapmamışdı. Eyni zamanda o, fundamental elmi araşdırmaların müəllifi olan, tibb elminə nəhəng töhfələr vermiş, böyük erudisiyaya malik görkəmli alim kimi də geniş tanılırdı. Onun tədqiqatları geniş miqyası ilə seçilirdi. Alimin “Yaşla əlaqədar olaraq gözün və görmə-əsəb yollarının dəyişikliyi” adlı monoqrafiyası bunu bir daha sübut edir.

Sənaye oftalmologiyası üzrə professor Z.Ə.Əliyevanın yaratdığı silsilə əsərlər akademik M.İ.Averbax adına mükafat qazanmışdır. Zərifə xanım elmi-pedaqoji fəaliyyətinə görə “Azərbaycanın əməkdar elm xadimi” adına layiq görülmüşdür.

N.B.ŞULPİNA,
professor, əməkdar elm xadimi

Həyatda mənim bəxtim gətirib. Belə ki, tale məni qeyri-adi bir insanla ünsiyyətdə olmaq imkanı verib. Zərifə Əziz qızı Əliyeva ömrünün son günlərində mənim yaddaşımda məhz həyatda olduğu kimi qeyri-adi insan olaraq qalacaq. Zərifə xanım, hər

şeydən əvvəl, həyat sevgisi və maraq dairəsinin böyüklüyü ilə fərqlənirdi: o, həkim-oftalmoloq sənətinin vurğunu idi, elmi tədqiqatlara çox vaxt sərf edirdi, o, oftalmologiyada yeni, çox çətin və az öyrənilən bir sahəni araşdırmış, bu tipli xəstəliklərin profilaktikasına və müalicəsinə böyük töhfə vermişdir. Zərifə Əziz qızı həyatda olduğu kimi, elmdə də özünə tapdanmış yol seçməmiş, elmin az öyrənilən, lakin inkişafı günün tələbi olan sahələrini araşdırmışdır.

Bir insan kimi Zərifə xanım haqqında xatirələri qələmə alarkən başa düşdüm ki, ötəri olaraq onun elm fəaliyyəti ilə kifayətlənmək mümkün deyil. Həm insan, həm də alim kimi Zərifə xanımın ömrünün hər iki tərəfini ahəngdarlıq, uyarlıq təşkil edirdi. O, hər şeydə istedadlı idi.

Zərifə Əziz qızı zəngin elmi irs qoyub getmişdir. “Şin istehsalında gözün patologiyası” monoqrafiyasına görə isə Zərifə xanım Tibb Elmləri Akademiyasının akademik Averbax adın mükafatına layiq görülmüşdür.

V.V.ŞMELYEVA,
akademik Filatov adına mükafatın laureatı

Zərifə Əliyeva həkimlik etikasının nümayişçisi idi. Akademik bütün fəaliyyəti boyu pasiyentlə tibbi etika anlayışlarını dialektik vəhdətdə götürmüşdür. Bu dialektikanın nüvəsini bir həqiqət təşkil edirdi: insan sağlamlığı ictimai sərvətdir. İnsanların gözünə nur vermək isə bəşəri humanizmdir.

Zərifə xanım öz həmkarlarına da həmişə tövsiyə edirdi ki, insana tibbi yardım göstərmək, sağlamlığı uğrunda mübarizə aparmaq həm də onu özünə qaytaran əsl humanist xidmətdir. Bu, Zərifə xanımın təbabət fəlsəfəsinin başlıca qayəsi idi - insanı sağaltmaqla onu öz məninə qaytarmaq.

Zərifə Əliyeva insanlara xoş əməlləri ilə lazım olan mənalı həyat yaşayıb. Bu sözləri dahi Səməd Vurğun sanki Zərifə xanım barədə deyib: "Mən sadəcə istəyirəm ki, hər şey bizdə iz qoysun, istəyirəm ki, yüz yaşa qədər yaşaya bilməyənlər bir gününü on il kimi yaşasınlar". Zərifə xanımın insanlara nur bəxş edən hər mənalı günü xoş əməl naminə sərf olunmuşdur.

*Vaqif ABDULLAYEV,
siyasi elmlər doktoru*

Xeyirxahlıq, qayğıkeşlik, qarşılıqlı hörmət hökm sürən bir ailədə dünyaya gəlmişdi Zərifə xanım. Atası Azərbaycan səhiyyəsinin təşkilində böyük xidmətləri olmuş professor Əziz Əliyev böyük nüfuz sahibi idi. Anası Leyli xanım İrəvanın ən əsilli-nəcabətli ailəsindən çıxmışdı. Belə bir ailədə tərbiyə aldığı Zərifə xanımın bütün hərəkətlərində, mülayim baxışında, insanlara qayğılı münasibətində özünü büruzə verirdi. Xalqa xidmət, imkansıza əl tutmaq, yıxılana arxa durmaq bu ailənin üzvləri üçün nəcib bir xidmət sayılırdı. Bu, daxili bir tələbat, adicə həyat tərzii idi. Ailə quranda da bu prinsiplərlə yaşayırdı. Tale elə gətirmişdi ki, elə özü kimi fədakar, ömrünü xalqına həsr etmiş bir adamla rastlaşmışdı. Özündən razılıq, xudbinlik ona tamam yad idi. Üzərində əməliyyat apardığı, gözlərinə işıq verdiyi xəstələr mehriban həkimlərinin şəfali əllərindən çox onun məhəbbət dolu ürəyinə, qayğı dolu gözlərinə inanır, talelərini tərəddüdsüz Zərifə xanıma etibar edirdilər. Qazandığı hər müvəffəqiyyət, başqasına bəxş etdiyi səadət onun üçün tükənməz sevinc mənbəyinə, enerji qaynağına çevrilirdi. Orta boylu, zərif qamətli bu qadında əsl həkim üçün çox vacib olan başqasının ağrısını, kədərini duymaq, onu öz ürəyindən keçirmək bacarığı vardı...

*S.NƏCƏFOVA,
Respublikanın əməkdar jurnalisti*

Zərifə Əliyeva kimya sənayesində göz zədələnmələrinin öyrənilməsi və profilaktikasına dair silsilə orijinal əsərlərinə görə M.İ.Averbax adına mükafata layiq görülmüşdü. O, respublikamızda Tibb Elmləri Akademiyasının belə yüksək bir mükafatına layiq görülmüş ilk qadın oftalmoloq idi.

Zərifə xanım bir alim kimi olduqca məhsuldar çalışırdı: tez-tez nitqlər, məruzələr, məlumatlar, məqalələrlə çıxış edirdi. Mən Zərifə xanımın çıxışlarını həmişə heyranlıq və fəxrlə dinləyirdim. Demək olar ki, bütün çıxışları yaddaşıma həmişəlik həkk olunub.

Zərifə xanım insanları çox sevirdi. Onların xeyirxahlığını, qayğıkeşliyini, qəlb hərarətini yüksək qiymətləndirirdi. Bu sevgisini insanlara paylamaqda da heç zaman xəsislik etmirdi. O, oftalmoloq həmkarlarının, həkimlərin, iş yoldaşlarının yaxınlaşması üçün təşəbbüslər göstərirdi. Həmin təşəbbüslərdən doğan ənənələr bu gün yaşayır.

Zərifə xanım qeyri-adi bir qadın idi. O, heç də hamıya qismət olmayan böyük bir qabiliyyətin də sahibi idi. Bu, sevə bilmək qabiliyyəti idi. Həyatda nə edərdisə, sevgilə edərdi. Onun sevgisinin qüvvəsi öz ailəsinin hüdudlarında daha parlaq əks olunur, daha artıq duyulurdu. O, uşaqlarına, sonra isə nəvələrinə sevgisində özünü unudurdu. Zərifə xanım Azərbaycan xalqının böyük oğlu Heydər Əliyevin ləyaqətli ömür-gün yoldaşı, sədaqətli dostu, sevimli qadını və əqidə yoldaşı idi.

Z.T.QULİYEVA,
professor

Zərifə xanım işgüzarlığı, xeyirxahlığı, qayğıkeşliyi, nəcibliyi, istiqanlılığı və qeyri-adi nikbinliyi ilə min adamın içində seçilirdi.

Çexovun təbirincə desək, bu adamda hər şey gözəl idi - "həm zahiri, həm batini." O, əsl dost idi və yalnız şad günümüzdə deyil, həm də qəmli anlarımızda Zərifə xanım bizim hamımıza öz kömək əlini uzadırdı. O, nadir adamlara məxsus olan natiqlik qabiliyyətinə və söz duyğusuna malik idi.

Zərifə xanımın elmi fəaliyyəti, ilk növbədə, onun düzgün klinik düşüncəsinə və hakim intuisiyasına əsaslanırdı. O, çox oxuyur və həmişə tibbi yeniliklərdən, təbabətə dair təzə çap olunan ədəbiyyatlardan xəbərdar olurdu və istər alim, istərsə də həkim kimi düşüncələri də məhz dərin savadına əsaslanırdı. Zərifə xanım xəstələrə qarşı olduqca diqqətli idi, onları səbrlə dinləyir, xahişlərinə, şikayətlərinə axıra qədər qulaq asırdı. O deyirdi: "Gərək həmişə özünü xəstənin yerinə qoyasan, gərək xəstə həmişə həkimin yanından xoş duyğularla getsin."

Zərifə xanım özünəxas qayğıkeşliyindən əl çəkmir, insanların ehtiyaclarını başa düşür və həmişə özünü onların köməyinə çatdırırdı. Kim olmasından asılı olmayaraq, ondan ötrü insanın taleyi, xoşbəxtliyi hər şeydən irəli sayılırdı. O, insanın ruhunu tuta bilir, hər kəsin ürəyinə açar tapır, məsələlərin mahiyyətini anlamağı bacarırdı. Yüksək peşəkarlığı, hərtərəfli biliyi, sadəliyi və xeyirxahlığı oftalmoloqlar içərisində Zərifə xanıma dərin hörmət və nüfuz qazandırmışdı.

*N.M.ƏFƏNDİYEV,
professor*

Zərifə Əliyeva böyük bir həyat yolu keçmiş, həkim-oftalmoloqdan Azərbaycan EA-nın akademiki, professor, Ə.Əliyev adına Azərbaycan Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun göz xəstəlikləri kafedrasının müdirliyinə qədər yüksəlmişdi. O, bütün bunlarla bərabər, həm də gözəl ictimai xadim idi.

Cazibədar, heyrətamiz insanlara xas olan sadəlik, genişürəklilik, xeyirxahlıq kimi keyfiyyətlər Zərifə xanımın şəxsiyyətində ahəngdar şəkildə qovuşmuşdu. İnsanlara intəhasız sevgi, onlarla ünsiyyətdə qeyri-adi sadəlik, yüksək mədəniyyət və ziyalılıq, həqiqətpərəstlik və doğruluq kimi

xüsusiyyətləri sayəsində Zərifə xanım hər yerdə özünə dərin hörmət və məhəbbət duyğuları doğura bilirdi.

Zərifə xanımın şəxsiyyəti çoxcəhətli idi. O, yalnız yüksək ixtisaslı həkim, hərtərəfli alim, görkəmli pedaqoq və ictimai xadim deyildi. Eyni zamanda dərin musiqi savadına da malik idi, gözəl fortepiano çalır, oxuyurdu, incə yumor hissi vardı, hazır cavab və maraqlı müsahib idi. Yüksək müşahidə qabiliyyəti də vardı.

O, yalnız təbabəti sevmirdi, incəsənətə və mədəniyyətə böyük sevgilə yanaşır, teatrların bir premyerasını da buraxmaz, filarmoniyada keçirilən konsertlərdə iştirak edərdi. O, ahəngdar, hərtərəfli inkişaf etmiş nadir insanlarımızdan idi.

O, mənim üçün yüksək mədəniyyət, ziyalılıq, düzlük, öz işinə sadıqlıq, bütün bilik və bacarığını xalqına xidmət işinə yönəldən böyük bir İnsan obrazıdır. Bu obraz mənim yaddaşımda, qəlbimdə ölənməyə qədər yaşayacaq.

Q.M.NƏSRULLAYEVA,
professor

Zərifə xanım hamıya eyni dərəcədə diqqət və qayğı ilə yanaşırdı. Beynəlmiləçilik onun səciyyəvi cəhəti idi. Zərifə xanım bir elmi rəhbər kimi əməkdaşların qarşısında konkret, yerinə yetirilə bilən, praktik əhəmiyyət daşıyan və perspektivli vəzifələr qoymaq

bacarığı ilə fərqlənirdi. O, özünə və tabeçiliyindəkilərə qarşı ciddi, tələbkar olmaqla yanaşı, həm də qayğıkeş və diqqətçil idi, işçilərin rəyinə hörmətlə yanaşır və onların, işgüzar təşəbbüslərini hər vəchə müdafiə edirdi.

Zərifə xanım həmişə təmkinli və səbirli olardı. Hətta nəyə görə isə qəzəblənəndə belə o, heç zaman kobudluq etməzdi.

Zərifə xanımın başqa bir səciyyəvi və mənim üçün əziz olan cəhəti də sadəliyi, təvazökarlığı idi. Bəzən bu təvazökarlıq o yerə çatırdı ki, Zərifə xanım başqalarının yanında özünün qazandığı elmi, əqli və əxlaqi üstünlükləri üzə vurmazdı.

Xaraktercə mehriban və təmkinli olan bu insanın bir başqasına ən kəskin mənfə münasibəti onun zərif, xeyirxah yumoru və təbəssümündə öz ifadəsini tapırdı. Həmçinin o, əməksevər və təvazökar adamlara çox mehribanlıq göstərər, həmişə onların köməyinə çatmağa çalışardı. Zərifə xanımı fərqləndirən başqa bir cəhət də onun müxtəlif adamlarla ünsiyyətdə sadəliyi idi – dinləyiciləri ilə, həkimlərlə, əməkdaşlarla, professorlarla, akademiklərlə söhbətlərində Zərifə xanım onların ictimai mövqeyindən asılı olmayaraq, bütün adamlarla eyni dərəcədə nəzakət və hörmətlə davranırdı.

O, insanları çox yaxşı tanıyırdı. Bu keyfiyyət kadrların seçilməsində, eləcə də müxtəlif məsələlərlə əlaqədar ona müraciət edən adamlara münasibətində daha dəqiq təzahür edirdi.

Əməkdaşlıq illərimiz onu mənim üçün unudulmaz bir insana çevirdi.

***M.Y.SULTANOV,
professor, Ə.Əliyev adına Azərbaycan
Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutu
göz xəstəlikləri kafedrasının müdiri***

Zərifə Əliyeva göz xəstəlikləri Elmi-Tədqiqat İnstitutunda (ETİ) aspiranturaya girəndə mən artıq orada çalışırdım. Elə ilk tanışlığımızdan həm atasının layiqli qızı kimi, həm də bir dost kimi

ona qəlbən bağlanmışdım.

Həmişə şən və həyatsevər olan Zərifə xanım bu şəraitdə də nikbinliyini qoruyub saxlayır, bizdən yaşca cavan olsa da, hamımıza ruhi qüvvə verirdi.

Zərifə xanımı diqqətçil və yüksək ixtisaslı həkim kimi çox sevirdilər. O, özünün xeyirxah münasibəti ilə ümitsiz xəstələrin də ruhunu oxşaya bilirdi.

O, göz xəstəlikləri institutunun gözü idi. Zərifə xanımda olan ilahi istedad, ona xüsusi səy göstərmədən də kollektivdə xeyirxahlıq və qarşılıqlı anlaşma atmosferi yaratmağa imkan verirdi.

Zərifə Əliyevanın çap etdirdiyi monoqrafiyalar onun elmi fəaliyyətinin çoxcəhətliliyini nümayiş etdirir. Yaradıcılığının bu mərhələsi, yəqin ki, həmin kitabların həmmüəllifləri olan alimlərin xatirələrində hərtərəfli əks olunacaqdır. Mən bir şeyi dəqiq bilirəm ki, Zərifə xanımın şəxsində bizim oftalmologiya elmimiz insan sağlamlığının qorunması işində böyük töhfələr verən ən istedadlı bir alim qazanmışdı.

Zərifə xanım xəstələrə hədsiz diqqət göstərirdi, onlar da bunu anladıqlarından ona müdrik bir insan və qayğıkeş həkim kimi böyük hörmət bəsləyirdilər. Zərifə xanım bu sadəliyini və qayğıkeşliyini ömrünün axırına qədər qoruyub saxlamışdı.

Zərifə xanım bizi tərk etməklə nəinki yaxınlarını, doğmalarını (onsuz da onlar həmişə bu əziz qadının, ananın, bacının itkisini hiss edəcəklər), həm də bizi xeyirxah, həmişə qayğıkeş bir dost və yoldaşdan məhrum etdi. Onun əziz xatirəsi qəlbimizdə əbədi yaşayacaq və biz çalışacağıq ki, sonrakı nəsillər onun başladığı bu xoşməramlı işləri davam etdirləsinlər və oftalmologiyaya zəngin töhfələr vermiş bir insanı daim xatırlasınlar.

Q.Ə.ADIGÖZƏLOVA-POLÇAYEVA,
professor

Zərifə Əliyeva məndən ötrü əlçatmaz dərəcədə böyük idi. O, oturuşu-duruşu ilə, görünüşü, davranışı ilə bizim üçün nümunə, örnək idi. O, heç vaxt başqa böyüklər kimi kiçiklərə etinasızlıq göstərməzdi. Əksinə, bizimlə ünsiyyətdə sanki yaşını unudar və bizimlə həmyaşlı kimi davranardı. Bu da bizə qürur verərdi, hər şeyi onunla məsləhətləşər, həmişə onunla bir yerdə olmağa çalışardıq.

Zaman bütün hallarda öz həqiqi mahiyyətini qoruyub saxlayan əsl İnsanı dəyişdirməkdə acizdir. Zərifə Əliyeva belə insan idi – dərin zəkali, eyni zamanda sadə və xeyirxah. Bir-birini əvəz etmiş illər onu dəyişdirmək qüdrətində deyildi – nə zahiri görünüşünü, nə zəngin daxili aləmini.

Budur, mən onu - əziz, sevimli və füsunkar Zərifəmi son mənzilə yola salıram. Bununla da sanki öz uşaqlığımın ən işıqlı xatirələri ilə vidalaşırım ...

T.Z.MAHMUDOVA,
Azərbaycanın xalq artisti

Zərifə xanım elmin Olimpina gedən yolda əvvəllər olduğu kimi sadə, təvazökar, qayğıkeş və xeyirxah idi. Burada, ilk növbədə, onun öz valideynlərindən aldığı tərbiyə, yüksək mədəniyyət və ziyalılıq keyfiyyətləri böyük rol oynayırdı.

Zərifə xanım da təbabət sahəsini özünə sənət seçəndən bu xarakteristikanı bütün ömrü boyu, adi həkim-ordinatoradan akademikliyə qədər uzanan ağır və şərəfli yolda daim doğrultmuşdu. Bir xüsusiyyəti həmişə dəyişməz qalmışdı: heç zaman, heç bir yerdə şəxsiyyətini gözə soxmazdı. Mən bu barədə ona görə belə qəti əminliklə danışırım ki, Zərifə xanımı həm

həmkarlarının dar çərçivəsində, həm xəstələr arasında, həm konfranslarda, plenumlarda, göz həkimlərinin qurultaylarında rəsmi şəraitdə dəfələrlə müşahidə etmək imkanım olub. O, nəinki məni, bütün müraciət edənləri gülürüzlə dinləyib, yola salıb. Mənə təsir eləyən o idi ki, Zərifə xanım insanları yalnız dinləməklə qalmırdı, həm də onları eşitməyi bacarırdı. Nadir insanlara xas olan bu keyfiyyət də Zərifə xanıma atasından keçmişdi.

Filosoflardan hansısa deyib: “İnsanın xarakteri onun taleyini müəyyənləşdirir”. Zərifə Əliyevanın taleyindən gileylənməyə haqqı yox idi. Çünki onun xarakteri də heyrətamiz idi. Onu yüksək vətəndaşlıq və peşəkar prinsipiallıq səciyyələndirirdi. İstər söhbətlərində, istərsə də məqalələrində - həmişə həkim və oftalmoloq düşüncəsinin təmizliyindən danışır, təəssübkeşliklə bu yolu müdafiə edirdi. O dönə-dönə bildirirdi ki, elmi-texniki tərəqqi dövründə həkimlərin mənəvi-əxlaqi keyfiyyətləri nəinki aşağı düşməməli, əksinə, daha da artmalıdır. Hər cür mənəviyyatsızlıq, ruhi eybəcərlik ona yabançı idi, belə hallar Zərifə xanımın gözünün düşməni idi.

Nisbətən qısa müddət ərzində Z.Ə.Əliyeva tibb elmi dairələrində geniş şöhrət qazanmışdı. Adama elə gəlirdi ki, bu, artıq zirvədir. İndi daha sakitləşib istirahət etmək olar. Yox. O, əvvəlki kimi yenə də ideyalar, planlarla yaşayırdı. Həmişə elmi tədqiqatlara hərisliyi və gələcəyə baxmaq qabiliyyəti ilə seçilirdi. O, bununla nəfəs alırdı.

B.İ.VAYNŞTEYN,
tibb elmləri doktoru, tibb xidməti polkovniki

Ölməzlik özündən sonra xoş xatirə qoyub getmək bacarığıdır. İnsan ümumbəşəri dəyərlərin tükənməz xəzinəsinə verdiyi töhfə ilə, sülhün, xeyirxahlığın, gözəlliyin və etibarın təntənəsinə qəti inamı ilə ölməzliyə qovuşur. Zərifə Əziz qızı Əliyevanın həyatı xalqa və insana xidmətin parlaq nümunəsidir.

Zərifə xanımın unudulmaz obrazını xatırlayarkən biz inanırıq ki, bu gözəl insan onu tanıyanların, sevənlərin və ona hörmət bəsləyənlərin xatirində əbədi yaşayacaqdır.

*A.Y.NƏCƏFOV,
professor*

Doğrudur, Zərifənin xarakteri elə deyildi ki, hamını bir ucdan sevsin, hamıya lütf göstərsin. O, dostu düşməndən ayırmağı bacardığı kimi, adamların yaxşı və pis əməllərini də dəqiq fərqləndirirdi. Onun şəxsi düşmənləri yox idi, çünki o, ünsiyyət bağladığı, köməyə ehtiyac duyan hər bir kəsin qəlbinə yol tapmağı bacarırdı. O, öz xarakterinə və ətrafındakılara mənəvi təsirinə görə adamlar arasında böyük nüfuza malik idi. Ancaq bu nüfuzundan sui-istifadə etməz, özünü gözə soxmaz, lovğalanmaz, mühakimələrini başqalarına zorla qəbul etdirməzdi. Cəsarətlə demək olar ki, onun başlıca düşməni biganəlik idi. Və Zərifə buna qarşı yorulmadan mübarizə aparırdı.

Zərifə deyirdi: "Xəstələr həkimin yanına pənah gətirəndə, onunla görüşmək istəyəndə, ona ərklə müraciət eləyəndə adam başa düşür ki, sən insanlara lazımsan, onlara köməyin dəyə bilər." Mən Zərifə xanım Əliyevanın özünü də belə diqqətçil, qayğıkeş, canıyanan, həssas bir həkim kimi tanıyırdım. O, bizim xatirimizdə belə də qalmışdır.

Zərifə xanım bir alim kimi heç vaxt istehsalatla əlaqələrini qırmamışdı, həmişə öz elmi nəticələrini təcrübədə sınaqdan keçirərdi. O, tez-tez respublikanın iri sənaye müəssisələrində fəhlə və qulluqçular qarşısında çıxışlar edərdi. Buna görə də istehsalçılar arasında yaxşı tanınırdı.

Ölməzlik arzusu, ölməzlik düşüncəsi hər bir insana xasdır. Biz də istisna deyilik. Ancaq mənə elə gəlir ki, babalarımız "o dünyadakı" ömürdən, insanın ikinci həyatından danışanda onun

fiziki mövcudluğunu deyil, mənəvi-ruhi yaşayışını nəzərdə tutublar. Yəni, mərhumlar da bizim yaddaşımızda buraxdıqları izlərlə, gördükləri əməllərlə, fikir və düşüncələri ilə bizim xatirimizdə yaşayırlar.

*A.S.İMAMƏLİYEV,
professor, tibb elmləri doktoru*

Zərifə xanımınla hər görüş onu tanıyanlara həqiqi sevinc gətirirdi. Elə birinci görüşdən insanlarda yaratdığı xoş təəssürat uzun illərin ünsiyyəti boyunca sabit qalar, dəyişməzdi. Çünki o, insanlara münasibətində sabitqədəm idi. Həmsöhbətini dinləmək, yerinə çatmamış hər hansı bir məsələdə nəticə çıxarmağa tələsməmək bacarığı, imdad istəyənlərin taleyində şüurlu və xeyirxah rol oynamaq onun şəxsiyyətinin səciyyəvi xüsusiyyətlərindən sayılırdı. O, elə bir qadın idi ki, bütün müsbət keyfiyyətləri öz şəxsinə ahəngdar bir tərzdə cəmləşdirə bilmişdi. Mənən o qədər zəngin idi ki, yüksək erudisiyası, mənəvi məziyyətləri, gözəllik duyğusu ilə hər kəsi heyrətə sala bilərdi. "İnsanda hər şey gözəl olmalıdır - qəlbi də, sifəti də, fikri-düşüncəsi də, geyimi də". Bu məşhur kəlam sanki ondan ötrü deyilmişdi. İrili-xırdalı bütün görüşlərimiz ərzində mən bir şeyi dəqiq müəyyənləşdirmişdim ki, Zərifə xanımın gördüyü bütün işlərdə Xeyir başlanğıc nöqtəsi, əsas istinadgah idi. Onun təbiətinə xas olan ən mühüm cəhətlər xeyirxahlıq və humanizm, insanlara sevinc bəxş etmək arzusu idi.

Həddən artıq nizam-intizamlı adamdı. Ciddi və özünə qarşı tələbkar idi, başqalarından da bunu umurdu. Mənəvi borc və məsuliyyət duyğuları onu bircə an da tərk etmirdi. Vədinə xilaf çıxmaq ona yad idi. Kifayət qədər nüfuzlu bir şəxsiyyət kimi, ətrafındakıların böyük hörmət və ehtiramını qazansa belə, həmişə özünü sadə və təvazökar tutardı. Başqalarının vaxtına qiymət verməyi də bacarırdı, ünsiyyətdə olduğu insanlarda yalnız yaxşı keyfiyyətləri görməyi də.

Mən Zərifə xanımı ölkənin görkəmli qadın alimləri arasında da müşahidə etmişdim. O, söhbəti peşəkar səviyyədə aparmağı da, sözün ən yüksək mənasında qadın olaraq qalması da bacarırdı.

Bu lətifətli qadın mənim yaddaşında həm də ən çətin məqamlarda insana kömək əli uzada bilməsi ilə həkk olunub. O, insan kimi ömrünün mənasını bunda görürdü.

T.Q.HÜSEYNOVA,
professor

Onun özünə, başqalarına, xidməti vəzifəsinə bəslədiyi saf, tərtəmiz münasibət, nadir insani məziyyətləri, istənilən mürəkkəb vəziyyətlərdə düzgün nəticələr çıxarmağa, hər hansı informasiyanı ani olaraq, təhlil etməyə qadir qeyri-adi dərəcədə iti fəhmi və ağı, fədakar vətənsəvərliyi və bir sıra digər yüksək keyfiyyətləri hamını valeh edirdi. Biz – Zərifə xanımı yaxından tanıyanlar, yer üzündə belə gözəl insanlarla bizi rastlaşdırdığı üçün taleyimizə minnətdar olmalıyıq.

O, insanlara inam, nikbinlik təlqin edir, səmimi bir müdrikliklə faydalı məsləhətlər verir, böyük nəzakət və nəvazişlə onları yanlış yoldan çəkindirir, pis fikirlərdən daşındıra bilirdi. O, ağılagəlməz bir lütfkarlıq və səbirlə həmsöhbətini dinləyərək, söylənənlərin əhəmiyyətsiz tərəflərini nəzakətlə qulaqardına vurur, diqqətini ən əsas və vacib məqamlara cəmləşdirirdi. İşinin həddindən artıq olmasına baxmayaraq, məsələləri ən xırda təfərrüatlara qədər yadda saxlayır, hadisələrin gedişini düzgün hesablamayı bacarırdı.

Onu xalqımızın fəxri olan görkəmli, məşhur Azərbaycan qadınlarının simvolu hesab edirəm. Bu, ən gözəl, ən parlaq və ən böyük insan obrazıdır.

A.M.MİRQASIMOV,
Azərbaycanın xalq rəssamı

HƏYATI, ELMİ-PEDAQOJİ VƏ İCTİMAİ FƏALİYYƏTİNİN ƏSAS TARİXLƏRİ

Zərifə Əziz qızı Əliyeva 1923-cü il aprelin 27-də Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nəraşen (indiki Şərur) rayonunun Şahtaxtı kəndində anadan olmuşdur.

1942-1947-ci illər	- N.Nərimanov adına Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun tələbəsi.
1947-ci il	- Sov.İKP üzvü
1949-1950-ci illər	- Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Oftalmologiya İnstitutunda ordinator.
1949-1953-cü illər	- Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Oftalmologiya institutunun aspirantı.
1953-1957-ci illər	- Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Oftalmologiya İnstitutunda həkim-elmi işçi.
1957-1960-cı illər	- Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Oftalmologiya İnstitutunda kiçik elmi işçi.
1960-cı il	- "Traxoma xəstəliyinin sintomisinlə və onun başqa terapiya metodları ilə əlaqəli müalicəsi" mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək, tibb elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır.
1960- 1967-ci illər	- Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Oftalmologiya İnstitutunun baş elmi işçisi.
1967-ci il	- Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda göz xəstəlikləri kafedrasının dosenti.
1969-cu ildən	- Ə.Əliyev adına Azərbaycan Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda göz xəstəlik-

ləri kafedrasının dosenti, professor, görmə orqanının peşə patologiyasını öyrənən laboratoriyanın rəhbəri.

1976-cı il

- Moskva Helmhols adına Göz Xəstəlikləri İnstitutunda “Azərbaycan kimya sənayesinin bəzi müəssisələri işçilərində görmə orqanının vəziyyəti” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir.

1977-ci il

- SSRİ AAK-ın qərarı ilə tibb elmləri doktoru elmi dərəcəsi verilmişdir.

1977-1979-cu illər

- Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun göz xəstəlikləri kafedrasında əvəzedici professor.

1979-cu il

- Azərbaycan SSR EA A.İ.Qarayev adına Fiziologiya İnstitutunun görmə üzvünün peşə patologiyası və fiziologiyası problemləri laboratoriyasının elmi rəhbəri.

- AAK-ın qərarı ilə göz xəstəlikləri kafedrası üzrə professor elmi adı verilmişdir.

- Oftalmoloqların Ümumittifaq elmi cəmiyyəti idarə heyəti və Sovet sülhü müdafiə komitəsinin üzvü seçilmişdir.

1979-1982-ci illər

- Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun göz xəstəlikləri kafedrasının professoru.

1981-ci il

- Kimya istehsalatında çalışanların görmə orqanının peşə patologiyası sahəsində tədqiqatlar silsiləsinə və “Şin istehsalında gözün peşə patologiyası” monoqrafiyasına görə SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasının qərarı ilə akad. M.A.Averbax adına mükafatlandırılmışdır.

fata layiq görülmüşdür.

1982-ci il

- Ə.Əliyev ad. Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun göz xəsləlikləri kafedrasının müdiri.

- SSRİ Tibb Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin Qərarı ilə akademik Averbax adına mükafat verilmişdir.

- "Əmək veteranı" medalı ilə təltif olunmuşdur.

- Ümumittifaq "Vestnik oftalmologii" jurnalının redaksiya heyətinin üzvü.

- Ümumittifaq Oftalmoloqlar Elmi Cəmiyyətinin üzvü.

- Ümumittifaq Oftalmoloqlar Elmi Cəmiyyəti Rəyasət heyətinin üzvü.

- Sovet Sülhü Müdafiə Komitəsinin üzvü.

- Azərbaycan Sülhü Müdafiə Komitəsi sədrinin müavini.

- Ə.Əliyev adına Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun Geniş Elmi Şurasının və baş cərrahlar Elmi Şurasının üzvü.

- Azərbaycan SSR-in əməkdar elm xadimi fəxri adına layiq görülmüşdür.

- Qırmızı Əmək Bayrağı ordeni ilə təltif edilmişdir.

1983-cü il

- Azərbaycan SSR EA-nın həqiqi üzvü seçilmişdir.

1985-ci il

- Moskva şəhərində vəfat etmişdir.

1998-ci il

- Anadan olmasının 75 illik yubileyi respublikada təntənə ilə qeyd olunmuşdur.

- Alimin həyat və yaradıcılıq salnaməsini əks etdirən monumental “Zərifə xanım Əliyeva” adlı kitab-albom Ankarada çap edilmişdir.

ОСНОВНЫЕ ДАТЫ ЖИЗНИ, НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ И ОБЩЕСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Зарифа Азиз гызы Алиева родилась 27 апреля 1923 года в селе Шахтахты Норашенского района (ныне Шарур) Нахичеванской АССР.

- 1942-1947 гг.** - Студентка Азербайджанского государственного медицинского института им. Н.Нариманова.
- 1949-1950 гг.** - Ординатор Азербайджанского научно-исследовательского института офтальмологии.
- 1949-1953 гг.** - Аспирантка Азербайджанского научно-исследовательского института офтальмологии.
- 1953-1957 гг.** - Врач - научный сотрудник Азербайджанского научно-исследовательского института офтальмологии.
- 1957-1960 гг.** - Младший научный сотрудник Азербайджанского научно-исследовательского института офтальмологии.
- 1960 г.** - Защитила диссертацию на соискание ученой степени кандидата медицинских наук на тему «Терапия трахомы синтомицином в комбинации его с другими методами лечения».
- 1960-1967 гг.** - Старший научный сотрудник Азербайджанского научно-исследовательского института офтальмологии.
- 1967 г.** - Доцент кафедры глазных болезней

Азербайджанского государственного института усовершенствования врачей им. А.Алиева.

1976 г.

- Защитила докторскую диссертацию в Институте глазных болезней им. Гельмгольца в г. Москве на тему: «Состояние органа зрения у работников некоторых предприятий химической промышленности Азербайджана».

1977 г.

- Решением ВАКа СССР присуждена ученая степень доктора медицинских наук.

1977-1979 гг.

- И.о. профессора кафедры глазных болезней Азербайджанского государственного института усовершенствования врачей им. А.Алиева.

1979 г.

- Научный руководитель лаборатории и физиологии и профессиональной патологии органа зрения Института физиологии им. А.И.Караева АН Азерб. ССР.

- Решением ВАКа СССР от 23 марта 1979 г. присвоено ученое звание профессора на кафедре глазных болезней.

1979-1982 гг.

- Профессор кафедры глазных болезней Азербайджанского государственного института усовершенствования врачей им. А.Алиева.

1981 г.

- Указом Президиума Академии медицинских наук СССР присуждена премия им. акад. М.А.Авербаха за цикл научных исследований в области профессиональной патологии органа зре-

ния, внесших большой вклад в развитие офтальмологии и за монографию «Профессиональная патология глаз в шинном производстве».

1982 г.

- Заведующая кафедрой глазных болезней Азербайджанского государственного института усовершенствования врачей им. А.Алиева.

- Награждена медалью «Ветеран труда».

- Член редакционной коллегии Всесоюзного журнала «Вестник офтальмологии».

- Член Всесоюзного научного общества офтальмологов.

- Член Президиума Всесоюзного научного общества офтальмологов.

- Награждена медалью «Отличник здравоохранения».

- Член расширенного общего ученого Совета Азербайджанского государственного института усовершенствования врачей им. А.Алиева и главного хирургического ученого Совета.

- Присуждено почетное звание «Заслуженный деятель науки Азербайджанской ССР».

- Член Советского Комитета Защиты мира.

- Заместитель председателя Азербайджанского Комитета Защиты мира.

- Награждена Орденом Трудового Красного знамени.

1983 г. - Избрана действительным членом АН Азербайджанской ССР.

1985 г. - Скончалась в г. Москве.

1998 г. - В республике торжественно отмечено 75-летие со дня рождения З.А.Алиевой.

- В Анкаре издана монументальная книга-альбом «Зарифа ханум Алиева», отражающая жизнь и деятельность ученого.

ƏSƏRLƏRİNİN BİBLİOQRAFİYASI БИБЛИОГРАФИЯ ТРУДОВ

KİTABLAR ***КНИГИ***

1970

1. Профилактика профзаболеваний в йодной промышленности. - Баку: Азернешр, 1970.

1976

2. Профилактика повреждений глаз у рабочих резиновой промышленности. - Баку, 1976.

3. Профилактика профзаболеваний в йодной промышленности. - Баку: Азернешр, 1976.

1978

4. Герпетические заболевания глаз. – Баку, 1978.

5. Острые вирусные конъюнктивы. – Баку, 1978.

6. Профилактика профессиональных заболеваний в йодной промышленности. - Баку: Азернешр, 1978. - 44 с. - Совместно с И.И.Алекперовым, А.И. Замчаловым.

1979

7. Герпетическая болезнь глаз: учеб. пособие для врачей

офтальмологов. - Баку: Азернешр, 1979. - 17 с.

8. Острые вирусные конъюнктивиты: учеб. пособие для врачей офтальмологов. - Баку: Азернешр, 1979. – 18 с.

1980

9. Анатомо-физиологическая характеристика гидродинамической системы глаза. - Баку: Азернешр, 1980. - 38 с. - Совместно с Н.Б. Шульпиной.

10. Возрастные изменения глаза и зрительно-нервного пути: морфогистохимические исследования.- Баку: Азернешр, 1980.- 124 с.- Совместно с П.С.Мелик-Аслановой.

11. Профессиональная патология глаз в шинном производстве. - Баку: Азернешр, 1980. - 128 с.

1981

12. О моральном облике врача. - Баку: Билик, 1981. - 16 с.

13. Офтальмология при хронической йодовой интоксикации. - Баку: Азернешр, 1981. – 132 с.

1982

14. Əgər sizdə kəskin konyunktivitdirsə: yaddaş. - Bakı, 1982. - 2 s.

15. Sovet həkiminin mənəvi siması haqqında: “Sov.İKP XXVI

qurultayı və tibb biliklərinin təbliğinin təkmilləşdirilməsi” mövzusunda Respublika elmi-praktiki konfransında oxunmuş məruzə. - Bakı: Bilik, 1982. - 16 s.

16. Высокое призвание: о врачебной этике, чистоте души и помыслов советского врача / О-во. «Знание» АзССР. - Баку, 1982. - 57 с.

17. Заболевание глаз при сахарном диабете / под. ред. Т.А.Алиева - Ташкент: Медицина, 1982. – 36 с.- Совместно с Н.Б.Шульпиной, М.Г.Марголис, Л.Н.Нудьга, И.В.Писарской.

18. Об электронно-морфологических и гистохимических методах лечения злокачественных внутриглазных опухолей: метод. рекомендации. - Баку, 1982. - 8 с. - Совместно с П.С.Мелик-Аслановой, С.А.Бадаловым. С.М.Магомедовой.

19. Основы приодиагностики / под. ред. Е.С.Вельховер, Н.Б.Шульпиной - Баку: Азернешр, 1982. - 189 с. – Совместно с Е.С.Вельховер, Н.Б.Шульпиной, Ф.Н.Ромашовым.

1983

20. Актуальные проблемы офтальмологии / под общ. ред. проф. Н.Б.Шульпиной. - Баку: Азернешр, 1983. - 341 с.- Совместно с Н.Б.Шульпиной, Л.К.Мошетовой.

21. Конъюнктивиты и современные методы лечения. - Баку: Азернешр, 1983. - 31 с.

22. Современные методы хирургического лечения слезотечения Методические рекомендации - Баку: Азернешр, 1983. - 53 с. - Совместно с М.Ю.Султановым.

23. Физиология слезоотведения. – Баку: Азернешр, 1983. - 60 с. - Совместно с М.Ю.Султановым.

1984

24. Современные аспекты туберкулеза органа зрения. – Баку, 1984. - Совместно с Н.Б.Шульпиной, Н.С.Гонтуар.

1985

25. Терапевтическая офтальмология / под. ред. М.Л.Краснова, Н.Б.Шульпиной. – М.: Медицина, 1985. – 560 с. – Совместно с Н.Б.Шульпиной, В.И.Боришполец, В.М.Гасилиной, Н.С.Гонтуар, Г.В.Грачевой.

1986

26. Профилактика и лечение повреждений глаз при хроническом воздействии на организм паров стирола и тетрахлорэтилена: метод. рекомендации / М-во здравоохран. АзССР; АН АзССР. - Баку, 1986. - 15 с. - Совместно с М.Ю.Султановым, С.А.Тальшской, Т.А.Мирзоевым, Н.С.Тагизаде.

1987

27. Щадящая хирургия слезоотводящих путей. – Баку: Азернешр, 1987. – 61 с. – Совместно с М.Ю.Султановым.

1988

28. Иридодиагностика. – М.: Медицина, 1988. – 288 с. – Совместно с Н.Б.Шульпиной.

29. Профессиональная патология органа зрения. - М.: Медицина, 1988. - 287 с. - Совместно с А.П.Нестеровым, З.М.Скрипниченко.

1997

30. Интенсификация ртутью и её неорганическими соединениями: метод. разр. к практич. знанию по проф. болезням для студ. V курса леч.фак-тов. - Баку, 1997. - 26 с.

1998

31. İridodiagnostics. – Bakı: Azərbaycan Universiteti, 1998. – 172 s. – R.F.Təhməzova ilə birlikdə.

32. Сборник научных трудов академика З.А.Алиевой / отв. ред. Кулиева З.Т. - Баку: Азербайджан, 1998. - 455 с.; табл.- На обл. загл.: Академик Зарифа ханум Алиева.- Библиография в огл.

2001

33. Туберкулез органа зрения / под ред. А.Инсанова - Баку: Азербайджан, 2001. - 168 с. с илл.- Совместно с .Б.Шульпиной.

2003

34. Yüksək əqidə: həkimlik etikas, həkimin ürəyinin və fikirlərinin paklığı. – Bakı: Azərbaycan. – 2003. – 102 s.

ELMI MƏQALƏLƏRİ
НАУЧНЫЕ СТАТЬИ

1957

35. Влияние синтомицина на наслоенные на трахому инфекции // Научная конференция глазных врачей Азербайджанской, Армянской, Грузинской ССР, Дагестанской и Северо-Осетинской АССР, посвящ. 40 летию Великой Октябрьской социалистической революции : тезисы докладов / Аз НИИ офтальмологии. - Баку, 1957. - С. 38.

1958

36. Влияние синтомицина на содержание телец Провачека // Сб. науч. тр. АзНИИ офтальмологии. Т. 2, ч. 1. - С. 38-41.

37. Терапия трахомы синтомицином в комбинации с другими методами лечения // Сб. науч. тр. / АзНИИ офтальмологии. -1958. - Т. 2, ч. 1. - С. 42-44.

1959

38. Состояние флоры конъюнктивального мешка до и после лечения чистым синтомицином и в комбинации с другими медикаментами // Микроэлементы и их значение для организма. Трахома и борьба с нею. Ревматизм и его лечение : тез. докл. - Баку, 1959. - С. 70-74.

1960

39. Влияние синтомицина на флору конъюнктивального мешка при трахоме // Сб. тр. / АзНИИ офтальмологии. - 1960. - Т. 3. - С. 28 -30. - Рез.: азерб.

40. Опыт применения под конъюнктивальных инъекций стекловидного тела при рубцовых изменениях конъюнктивы и

различных поражениях роговицы, вызванных трахомой // Сб. тр. - 1960. - Т. 3. - С. 31-34. - Рез.: азерб.

41. Сравнительная оценка применения при трахоме синтомицина в чистом виде и в комбинации его с общей терапией // Матер. 4-ой выезд. науч. конф. Азерб. науч.-исслед. ин-та офтальмологии в Маштагах. - Баку, 1960. - С. 12-15.

1962

42. Общее и местное лечение при туберкулезном поражении переднего отрезка глаза // Тез. науч. докл. 3-го респ. совещ. по борьбе с туберкулезом. - Баку, 1962. - С. 32-33.

1964

43. Состояние некоторых функций глаза при диабете // Тр. АзНИИ офтальмологии. - 1964. - Т. 4. - С. 78-81.

1965

44. К медикаментозному лечению глаукомы // Матер. науч. конф., посвящ. 90-летию со дня рожд. В.П.Филатова : 8-10 июня 1965 года: сб.тр. / АзНИИ офтальмологии. - Киев, 1965. - Т. 5. - С. 83-91. - Совместно с К.А.Адыгезаловой-Полчаевой.

1970

45. Изучение распределения туберкулезных поражений глаз в различных возрастных группах и по отдельным климатическим зонам Азербайджана // Сб. тр. АзНИИ офтальмологии. - 1970. - Т.5. - С.135-137.- Совместно с Г.М.Несруллаевой, А.Д.Алекперовой, Т.Х. Сафаровой.

46. К медикаментозному лечению глаукомы // Сб. тр. АзНИИ офтальмологии. - 1970. - Т. 5. - С. 83-91. - Совместно с К.А.Адигезаловой- Полчаевой.

1971

47. Дифференциальная диагностика острого синдрома живота при тупой травме // Матер. докл. 13-й Всесоюз. конф. науч. студ. кружков при кафедре детской хирургии. – Донецк, 1971. - С. 24-24. Совместно с А.Алиевой и А.Рзаевой.

1972

48. О состоянии переднего отдела глаз у работников йодового завода г. Баку // Азерб. мед. журн. - 1972. - № 4. - С. 43-47. - Рез.: азерб. - Библиогр.: 5 назв.

1973

49. Волосковая чувствительность роговицы у работников шинного завода // Азерб. мед. журн. - 1973. - № 6. - С. 12-17. - Рез.: азерб. - Библиогр.: 29 назв.

50. Гистохимические исследования нуклеиновых кислот в ткани глазного яблока нормальных кроликов и кроликов, находящихся в цехах йодового завода г. Баку // Сб. тр. АзНИИ офтальмологии. – Баку. – 1973. - Т. 7. - С. 11-15.

51. Заболевания переднего отрезка глаза у рабочих йодового завода // Вопросы гигиены труда пром. токсикол. и проф. патол. в отд. отраслях пром-ти Азербайджана. – Баку, 1973. - Вып. 8. - С. 46-49.

52. Изменения аргирофильного межуточного вещества глаз

животных, находившихся в цехах йодового завода // Вопросы гигиены труда пром. токсикол. и проф. патол. в отд. отраслях пром-ти Азербайджана. - Баку, 1973. - Вып. 8. - С. 38-45.- Библиогр.: 6 назв.

53. Клинико-гистоморфологические исследования глаз кроликов, находившихся в цехах йодового завода гор. Баку // Азерб. мед. журн. - 1973.- № 4. - С. 13-22. - Рез. азерб.- Библиогр.: 13 назв. - Совместно с В.М.Абдуллаевым.

54. Состояние остроты зрения у работников шинного завода города Баку // Матер. выезд. науч. сессии Азерб. ин-та усовершенствования врачей. - Махачкала, 1973.- Ч. 2. - С. 31-32.

1974

55. Гистохимические исследования тканей глаза у экспериментальных животных, находившихся в различных цехах шинного завода // Матер. 3-й науч. конф. офтальмологов Грузии. - Тбилиси, 1974. - С. 377-380.

56. К вопросу о биохимических изменениях переднего отрезка глаз у работников-шинного завода // Вопр. гигиены труда пром. токсикологии и проф. патол. в отд. отраслях пром-ти Азербайджана / Тр. АЗНИИ гигиены труда и проф. заболеваний.- 1974. - Вып. 9 - С. 106-109.

57. Применение диадинамических токов при различных глазных заболеваниях // Матер. 3-й науч. конф. офтальм. Грузии. - Тбилиси, 1974. - С. 166-169. - Совместно с У.Н.Самедовой, Х.А.Раджабли, Р.Х.Мовлазаде.

58. Состояние поля зрения у работников шинного завода // Вопросы гигиены труда, пром. токсикологии и проф. патологии в отд. отраслях пром-ти Азербайджана / Тр.АЗНИИ гигиены труда и проф. заболеваний. - 1974. - Вып. 9. - С. 102-105.

59. Характеристика некоторых гистохимических показателей в тканях глаз подопытных животных, находившихся в различных условиях цехов шинного завода г. Баку // Азерб. мед. журн. - 1974. - № 4. - С. 28-32. - Рез.: азерб.

1975

60. Изменения глаз у кроликов при воздействии ряда химических производственных вредностей // Вест. офтальмологии. - 1975. - №3. - С.78-81.

61. Иммунобиологическая активность организма при хроническом действии малых концентраций бензола // Матер. 3-го съезда гигиенич. и санит. врачей Аз-на. - Баку, 1975 - С. 204.

1976

62. Состояние органа зрения у работников некоторых предприятий химической промышленности Азербайджана: автореф. дисс... д-ра мед. наук. 14.00.08. - М., 1976. – 30 с.

63. Влияние факторов шинного производства на глаз и его некоторые функции // Азерб. мед. журн. - 1976. - № 9 - С. 47-52. - Рез. азерб. - Библиогр.: 5 назв.

64. Иммунологическая реактивность организма при хроническом действии повышающихся малых концентраций бензола // Учен. зап. АМИ им. Н.Нариманова. - 1976. -Т.39. - С. 88-90.

65. Морфологические исследования некоторых органов экспериментальных животных (кроликов), находившихся в условиях химических вредностей шинного производства // Матер. науч. сессии, посвящ. 40-летию Азерб. ин-та усовер. врачей им. А.Алиева. - Баку, 1976. - С. 55-56.

66. Привычный вывих глазного яблока // Азерб. мед. журнал. – 1976. - № 6. – С. 58-60.

67. Эффективность инъекции рибофлавина на зрительные функции глаза при глаукоме // Съезд офтальмологов республик Закавказья: сб. науч. тр. - С. 13-15. - Совместно с У.Н.Самедовым, Х.А.Раджабли, С.Джавадовой.

68. Эффективность криоэкстракции при различных видах катаракт // Матер. науч. сессии, посвящ. 40- летию Ин-та усовер. врачей им. А.Алиева - Баку, 1976. - С. 54-56. - Совместно с У.Н.Самедовым, Х.А.Раджабли, О.И.Абагян, М.Ф.Ниязовой.

69. Эффективность подконъюнктивальных инъекций рибофлавина мононуклеотида на зрительные функции глаза при глаукоме // Глаукома: сб.науч. тр. I съезда офтальмологов Закавказья. - Тбилиси, 1976. - С. 13-16.

1977

70. Гидродинамические и гемодинамические показатели при контузиях глазного яблока // Актуальные проблемы офтальмологии: тез.докл. науч. конф. АЗНИИ офтальмологии, посвящ. 60-летию Великой Октябрьской социалистической революции (октябрь 1977, г.Баку). - Баку, 1977. - Ч.1 - С. 77-79. - Совместно с Ш.И.Исмаилзаде.

71. Гидродинамические исследования при проникающих ранениях области цилиарного тела // Актуальные проблемы офтальмологии: тез. докл. науч. конф. АЗНИИ офтальмологии, посвящ. 60- летию Великой Октябрьской социалистической революции (октябрь 1977). - Баку, 1977. - Ч. 1.- С. 15-17.

72. Гистохимические особенности гликогена и мукополисахаридов в злокачественных меланомах сосудистого тракта // Азерб.мед.жур. – 1977. - № 10. - С. 15-19. - Рез.азерб. - Биб-

лиогр.: 8 назв.- Совместно с П.С.Мелик-Аслановой.

73. Деятельность клиники глазных болезней ГИУВ им. А.Алиева и глазного отделения Республиканской клинической больницы им. акад. Мир-Касимова за 10 лет // Актуальные проблемы офтальмологии: тез. докл. науч. конф. АзНИИ офтальмологии, посвящ. 60-летию Великой Октябрьской социалистической революции (октябрь 1977). - Баку, 1977. - Ч. 1. - С. 190-192. - Совместно с У.Н.Самедовой, Е.Н.Абагян.

74. Использование показаний функционального состояния организма для изучения влияния факторов окружающей среды на здоровье населения // Всесоюз. совещ. по гигиене окруж. среды и гигиены труда. - М., 1977. - Ч. 1. - С. 129 -135. - Совместно с А.И. Бокиной.

75. Йод как промышленный яд // Гигиена и санитария. -1977. - №12. - С.90-92. - Совместно с А.В. Роциным и А.В.Бегищевым.

76. К вопросу изучения некоторых ферментов в злокачественных меланомх сосудистой оболочки // Актуальные проблемы офтальмологии: тез. докл. науч. конф. АзНИИ офтальмологии, посвящ. 60- летию Великой Октябрьской социалистической революции (октябрь 1977). – Баку, 1977. - Ч. 1. - С.145-148. - Совместно с П.С.Мелик-Аслановой, Т.М.Мамедовой, С.А Бадаловым, С.И. Ибрагимовой.

77. Морфологические изменения внутренних органов экспериментальных животных, находившихся в условиях шинного завода // Актуальные проблемы офтальмологии: тез. докл. науч. конф. АзНИИ офтальмологии, посвящ. 60-летию Великой Октябрьской социалистической революции (октябрь 1977, г.Баку). - Баку, 1977. - Ч. 1. - С. 12-15.

78. Морфологические исследования некоторых органов экс-

периментальных животных (кроликов), находившихся в условиях повышенной концентрации йода // Докл.АН Азерб.ССР. - 1977. - Т. 33. - № 1 - С. 52-58 - Рез.: азерб., англ. – Библиогр.: 14 назв. - Совместно с П.С.Мелик-Аслановой.

79. Некоторые показатели адаптационных сдвигов организма при повторных острых интоксикациях бензолом // Азерб.мед.журн. - 1977. - № 4. - С. 46-50. - Рез.: азерб. – Совместно с Н. Б.Шульпиной и Б.А.Шехтманым.

80. Офтальмологическая помощь населению Республиканской клинической больницы им. акад. Мир-Касимова за 10 лет // Актуальные проблемы офтальмологии: тез. докл. науч. конф. АзНИИ офтальмологии, посвящ. 60-летию Великой Октябрьской социалистической революции (октябрь 1977, г.Баку). - Баку, 1977. - Совместно с У.Н.Самедовой, Е.И.Абагян.

81. Причины энуклиации по материалам Республиканской клинической больницы им акад. Мир-Касимова // Матер. науч.-практ. конф., посвящ. 15-летию Республиканской клинической больницы. - Баку,1977. - Совместно с У.Н.Самедовой, Х.А.Раджабли, Е.И.Абагян.

82. Профессиональные заболевания в условиях химического производства и мера их профилактики // Материалы VII пленума Всесоюзного научного общества офтальмологов. - Баку, 1977. - С. 35-40.

83. Распространение глаукомы в различных климатогеографических зонах Азербайджанской ССР // Матер. выезд. науч.-практ. сессии в Геокчае, посвящ.60-летию Великой Октябрьской социалистической революции (октябрь 1977 г. Баку).- Баку, 1977. - С. 49-51. - Совместно с У.Н.Самедовой, Р.Х.Салимовой, Р.З.Мовлазаде.

84. Реографические исследования при проникающих ране-

ниях области цилиарного тела // Актуальные проблемы офтальмологии: тез. докл. науч. конф. АзНИИ офтальмологии, посвящ. 60-летию Великой Октябрьской социалистической революции (октябрь, 1977) - Баку, 1977. - Ч. 1.- С. 18-20.

85. Современные методы лечения вирусных заболеваний глаз // Матер. науч.-практ. конф., посвящ. 15-летию Респ. клинич. больницы. - Баку,1977. - С. 26-29. Совместно с У.Н.Самедовой, Е.И.Абагян.

86. Сравнительная оценка хирургических методов обработки проникающих ран области цилиарного тела // Актуальные проблемы офтальмологии: тез. докл. науч. конф. АзНИИ офтальмологии, посвящ. 60-летию Великой Октябрьской социалистической революции (октябрь 1977, г. Баку). - Баку, 1977. - Ч. 2. - С. 258-260.

87. Фагоцитарная активность лейкоцитов при хроническом действии бензола // Учен. зап. Азерб. мед. ин-та. - Баку, 1977. - Т. 41. - С.73-78.

88. Эозинофилобазофильная диссоциация-показатель опасных для организма сдвигов при хроническом действии производственных факторов // Учен.зап. Азерб. мед.ин-та. - Баку, 1977. - Т. 41. - С. 45-49. - Совместно с Б.А. Шехтманом.

1978

89. Гистохимическая характеристика активности некоторых ферментов в злокачественных меланомах сосудистой оболочки // Респ. сб. науч. тр. : Актуальные вопросы офтальмологии.- М., 1978.- С. 19-21. - Совместно с П.С.Мелик-Аслановой.

90. Глаукома и ее признаки // Бакинский рабочий.- 1978. – 23 декабря.

91. Дифференциальная диагностика вирусных конъюнктивита и конъюнктивитов профессиональной этиологии // Тез. докл. 5-го Всесоюз. съезда офтальмологов. – М., 1979. – Т. 4. – С.91-93.

92. Изменения некоторых гуморальных факторов естественного иммунитета при действии бензола // Матер. конф. АМИ им. Н.Нариманова по итогам науч.-исслед. работ, вып. в центр. науч. исслед. лаб. - Баку, 1978. - С. 203-208.

93. Криоэкстракция при различных видах катаракт // Азерб. мед. журн. - 1978. - № 4. - С. 15-17. - Рез.азерб. – Совместно с У.Н.Самедовой, Р.А.Раджабли, Е.И.Абагян, М.Ф.Ниязовой.

94. Организация профилактики офтальмопатологии на йодовом заводе // Тез. докл. I съезда офтальмологов Средней Азии и Казахстана. - Ашхабад, 1978. - Т. 1. - С. 29-32.

95. Основные организационные формы профилактики патологии органа зрения в шинном производстве // Тез. докл. 6-го съезда офтальмологов УССР. - Одесса, 1978. - С. 30.

96. Офтальмопатология в химическом производстве // Вестн. офтальмологии. - 1978. - № 1.- С. 43-46. - Рез.: англ.-Библиогр.: 10 назв.

97. Профессиональные заболевания органа зрения, вызываемые йодом и их профилактика // Гигиена труда и проф. заболевания. - 1978. - № 4. - С. 16-20.

98. Фагоцитарная активность лейкоцитов при хроническом действии колеблющихся концентрации бензола // Матер.конф. Азерб.мед.ин-та по итогам науч.-исслед.работ, выпол. в Центр.науч.-исслед.лабор. - Баку, 1978. - С. 203-208.

1979

99. Гистохимическая характеристика активности некоторых ферментов в злокачественных меланомах сосудистой оболочки // Офтальмол. журн. - 1979. - № 2. - С. 107-109. - Совместно с П.С.Мелик-Аслановой, С.А.Бадаловым.

100. Деонтология в практической офтальмологии // Матер. науч.-прак. конф. АЗИУВ, посвящ. актуальным вопр. мед. этики и деонтологии.- Баку, 1979. - С.35-37. – Совместно с У.Н.Самедовым, М.М.Мамедовым, Х.А.Раджабли.

101. Деятельность глазных болезней ГИУВ им А.Алиева и глазного отделения республиканской клинической больницы им акад. Мир Касимова за 10 лет // Актуальные проблемы офтальмологии. - Баку, 1977. - Т.1. - С. 190-192. - Совместно с Самедовой У.Н.

102. Дифференциальная диагностика вирусных конъюнктивитов и конъюнктивитов профессиональной этиологии // V Всесоюзный съезд офтальмологов: тез. докл. (25-29 сентябрь 1979, г.Ташкент). Т.4. Иммунологические и аллергические реакции в патологии органа зрения вирусных заболеваний глаз: работы зарубежных гостей съезда. - М., 1979. - С. 91-93.

103. Некоторые вопросы нравственного воспитания врача // V Всесоюзный съезд офтальмологов: тез. докл. (Ташкент, 25-29 сент. 1979 г.) - Т. I. Организация офтальмологической помощи

населению Миопия. - М., 1979. - С. 19-23.

104. Привычный вывих глазного яблока // Азерб. мед. журн. - 1979. - № 6. - С. 58-60. - Рез. азерб.- Совместно с Р.Раджабли.

105. Ультраструктурное строение сетчатой оболочки глаза человека // Азерб. мед. журн. - 1979. - № 3. - С. 3-9. - Совместно с П.С.Мелик-Аслановой, С.А.Бадаловым.

106. Фаригоконъюнктивальная лихорадка у ребенка // Матер. науч.-практ.конф.по актуальным вопр. детской уронефрологии, посвящ. междунар. году ребенка. - Баку, 1979. - С. 8-12.

107. Электронно-микроскопические исследования сетчатой оболочки глаза человека // Азерб. мед. журн.- 1979. - Совместно с П.С.Мелик-Аслановой, С.А.Бадаловым.

1980

108. Антимикробные действия новых химических веществ, синтезированных в АПИ им. Ленина // Материалы 5-го съезда эпидемиологии, микробиологии и паразитологии Аз-на. - Баку, 1980 - С. 155-156.- Совместно с Р.А.Байрамовой.

109. Герпетические кератиты в нашей практике // Матер. выезд. сессии в г. Кировабаде, посвящ. 100- летию со дня рожд. В.И.Ленина и 60-летию установления советской власти в Азербайджане. - Баку, 1980. - С. 140-143. - Совместно с Х.А.Раджабли.

110. Йод и его влияние на темновую адаптацию глаз // Матер. Всесоюз. симпоз. «Адаптивные функции головного мозга» (20-22 октября 1980 г.). - Баку, 1980. - С. 13-14.

111. Конъюнктивы токсической этиологии // Матер. выезд. сессии в г. Кировабаде, посвящ. 100-летию со дня рожд. В.И.Ленина и 60-летию установления советской власти в Азербайджане. - Баку, 1980. - С. 52- 53.

112. Криоэкстракция миопических катаракт // Матер. выезд. сессии в г. Кировабаде, посвящ. 100-летию со дня рожд. В.И.Ленина и 60-летию установления советской власти в Азербайджане. - Баку, 1980. - С. 155-157. - Совместно с У.Н.Самедовой, Х.А.Раджабли, Н.М.Гаджиевой.

113. Лейкоцитарная реакция как достаточно информативный жест при действии малой интенсивности производственных вредностей независимо от характера // Науч. тр. АМИ им. Н.Нариманова. Сер.мед.-миол. проблем. - 1980. - Т.1. - С. 81-85. - Совместно с Б.А.Шехтманым.

114. О моральном облике врача // Вестник офтальмологии. - 1980. - № 5. - С. 3-7.

115. О состоянии функции слезоотведения у работников Бакинского завода бытовых кондиционеров // Матер. выезд. сессии в г. Кировабаде, посвящ. 100-летию со дня рожд. В.И.Ленина и 60-летию установления советской власти в Азербайджане. - Баку, 1980. - С. 150-152. - Совместно с М.Ю.Султановым, С.А.Тальшской, М.С.Тагизаде.

116. Состояние здоровья рабочих в цехах группы I Сумгаитского «Синтезкаучук» по данным периодического медосмотра // Диагностика и лечение заболеваний внутренних органов: тез.

докл. 1-го съезда терапевтов Азербайджана. - Баку, 1980. - Т. 2.
- С. 5-6.

117. Тонometr для тонометрии по Маклакову при проведении массовых исследований // Матер. выезд. сессии в г. Кировабаде, посвящ. 100-летию со дня рожд. В.И.Ленина и 60-летию установления советской власти в Азербайджане. - Баку, 1980. - С.146-147. - Совместно с С.А.Тальшской, М.Ю.Султановым, М.С.Тагизаде.

118. Фаринго-конъюнктивальная лихорадка у ребенка // Матер. науч. прак. конф. актив. вопр. детской уронефрологии, посвящ. междунар. году ребенка. г. Баку. - Баку, 1980.

1981

119. К оценке функции слезоотведения // Азерб. мед. журн.- 1981.- № 2. - С. 17-20. - Рез.; азерб., англ. - Библиогр.: 5 назв. - Совместно с Н.С.Тагизаде.

120. Консервативные и комбинированные способы лечения дакриоциститов и непроходимости слезноносового протока // Азерб.мед.журн. – 1981. - № 1. - С. 79-85. – Библиогр.: 75 назв. - Совместно с М.Ю.Султановым, Н.С.Тагизаде.

121. Криоэкстракция диабетических катаракт // Азерб. мед. журн. - 1981. - № 5. - С. 44-47. - Рез.: азерб., англ.- Библиогр.: 2 назв. - Совместно с Х.А.Раджабли, Н.М.Гаджиевой.

122. Методика применения ручного трепана при щадящей технике дакриоцисториностомии // Азерб. мед. журн. - 1981. - № 3. - С. 67-70.- Библиогр.: 15 назв.- Совместно с М.Ю.Султановым, С.А.Талышской.

123. О месте зондирования в диагностике и лечении заболеваний слезоотводящих путей у взрослых // Азерб. мед. журн. - 1981. - № 3. - С. 7-10. - Рез.: азерб., англ.- Библиогр.: 23 назв. - Совместно с М.Ю.Султановым, Н.С.Тагизаде.

124. О моральном облике советского врача // Матер. науч. - прак. конф. «XXVI съезд КПСС и соверш. пропаганды мед. Знаний». - Баку, 1981. - С. 3.

125. О целесообразности использования поли-метилметакрилата для площадки тонометра Маклакова// Азерб. мед. журн. - 1981. -№ 1. - С. 40-43. - Рез.; азерб., англ.- Библиогр.: 7 назв.- Совместно с М.Ю. Султановым, С.А.Талышской.

126. Об адаптационной кайме зрачка // Изв. АН Аз.ССР. Сер. биол. наук. – 1981.- № 4. - С. 119-120. - Рез.: азерб. – Совместно с Ч.С.Вельховер.

127. Острые конъюнктивиты // Бакинский рабочий. – 1981. - 13 января.

128. Полиметилметакрилатовый аппланационный тонометр для проведения массовых исследований // Новое в диагностике глазных болезней: сб. тр. АзНИИ глазных болезней. - Баку, 1981. - Т. 10. - С. 57-61. - Совместно с С.А.Талышской, М. Ю. Султановым.

129. Слезоотведение у человека // Изв. АН Аз.ССР. Сер. биол. наук. - 1981. - № 6. - С. 74-79. - Рез.: азерб. - Библиогр.: 2 назв. - Совместно с М.Ю. Султановым.

1982

130. Академическая премия Азербайджанскому ученому: (диплом лауреата премии имени академика М.И.Авербаха вручен профессору Зарифе Азиз гызы Алиевой за научные исследования профилактики патологии органов зрения в химических производствах) // Баку. - 1982. - 15 апреля. - Совместно с А.Нестеровым.

131. Беду можно предотвратить!: о некоторых наследственных заболеваниях глаз // Бакинский рабочий. - 1982.- 13 июня.

132. Влияние фонофореза ряда сосудорасширяющих средств на кровенаполнение сосудов увеального тракта при хориоретинальной дистрофии // Азерб.мед.журн. - 1982. - № 4. - С.7-10. - Рез.: азерб., англ. - Библногр.: 19 назв.- Совместно с Г.М.Несруллаевой. Э.А.Абдуллаевой.

133. К вопросу дифференциальной диагностики мезодермальных дистрофий радужной оболочки // Изв. АН Азерб.ССР. Сер. биол. наук.- 1982. - № 6. – С. 117-121. - Рез.: азерб. – Совместно с Н.Б.Шульпиной, Г. В.Грачевой.

134. Набор зондов для диагностики и лечения заболеваний слезоотводящих путей // Азерб.мед.журн. - 1982. - № 6. - С. 72-74. - Совместно с М Ю.Султановым, Н.С.Тагизаде.

135. О частоте лечения и профилактике глаз у работников Бакинского завода бытовых кондиционеров // Тез. докл. науч.-прак. конф., посвящ. мед. обслуживанию и охране труда рабочих пром. пред. Наримановского р-на г. Баку. - Баку, 1982. - Совместно с С.А.Тальшской.

136. Об эффективности операции активации нижнего слез-

ного канальца // Азерб. мед. журн. – 1982. - № 6. - С. 20-22. – Библиогр.: 17 назв. - Рез.: азерб., англ.яз. - Совместно с Н.С.Тагизаде.

137. Профессиональные конъюнктивиты, вызванные парами стирола // Вестник офтальмологии.- 1982. - № 6. - С. 71-73. - Рез.: англ.- Библиогр.: 7 назв. - Совместно с М.Ю.Султановым.

138. Роль состояния стекловидного тела при миомии для задержки развития диабетической ретинопатии // Азерб. мед. журн. - 1982. - № 8. - С. 7-9. - Рез. азерб., англ. - Совместно с Р.В.Гаджиевым.

139. Состояние слезоотводящих путей при хроническом воздействии на организм паров стирола // Офтальмологический журнал.-1982. - № 2. - С. 92-93. - Совместно с М.Ю.Султановым, С.А.Тальшской, Н.С.Тагизаде.

140. Сравнительная оценка пригодности некоторых синтетических материалов для площадки тонометра Маклакова // Офтальмологический журнал. - 1982. - № 5. – С. 295-297. - Совместно с М.Ю.Султановым, С.А.Тальшской, Н.С.Тагизаде.

141. Ультроструктурная характеристика и активность некоторых ферментов группы фосфогидролаз в клетках злокачественной меланомы сосудистого тракта // Докл. АН АзССР. - 1982. - № 4. - С. 58-65. - Рез.: азерб., англ.- Библиогр.: 6 назв. - Совместно с П.С.Мелик-Аслановой, С.П.Бадаловым, С. М.Магомедовой.

142. Эхоофтальмоскопия при внутриполостных глазных операциях // Матер. выезд. науч.-практ. конф. в г. Степанакерте (январь 1982 г.).- Баку, 1982. - С. 12-13. - Совместно с Х.Раджабли, Р.Гаджиевым.

143. Дислокация слезной точки: патология или варианты нормы? // Матер. IV конф. молодых физиологов Закавказья (21- 25 октября 1983 г.). - Телави, 1983. - С. 81- 83.- Совместно с М.Ю.Султановым, Н.С.Таги-заде.

144. Клинико-физиологическая характеристика состояния органа зрения у лиц, работающих в условиях воздействия различных химических факторов // Матер. XIV съезда Всесоюзн. физиол. об-ва им. И.П.Павлова. (Баку, 1983).- Л., 1983. - Т. I. - С. 33.

145. Лечение профессионального конъюнктивита // Азерб. мед. журн. - 1983. - № 1. - С. 3-6. - Рез: азерб., англ.- Библиогр.: 18 назв. - Совместно с М.Ю.Султановым, С.А.Талышской.

146. О зависимости показателей цветной слезно-носовой пробы от пола, возраста и профессиональных вредностей // Вестник офтальмологии. – 1983. - № 3. - С. 62-64. - Совместно с М.Ю. Султановым, Н.С.Тагизаде.

147. О содержании компонентов антиоксидантной системы в тканях глаза // Азерб. мед. журн. - 1983. - № 6. - С.62-64. - Рез.: азерб. - Библиогр.: 5 назв. - Совместно с Р.В.Гаджиевым, Б.Ф. Керимовым.

148. О структуре заболеваний глаз у работников Бакинского завода бытовых кондиционеров по данным обращаемости за 1979-1981 гг. // Азерб. мед. журн. - 1983. - № 2. - С. 3-5. - Рез. азерб. англ,- Библиогр.: 5 назв.- Совместно с С.А.Талышской, Т.А.Мирзоевым, М.Ю.Султановым.

149. Повреждения глаз у работников Бакинского завода бы-

товых кондиционеров // Азерб. мед. журн.- 1983. - № 12.- С. 52-53. - Рез.: азерб. - Библиогр.: 11 назв.- Совместно с М.Ю.Султановым, С.А. Тальшской.

150. Случай врожденной наружной фистулы слезного мешка // Вестн. офтальмологии. - 1983. - № 6. - С. 72. – Совместно с М.Ю.Султановым, Н.С.Тагизаде.

151. Содержание компонентов антиоксидантной системы в тканях глаза // Азерб.мед.журн. - 1983. - № 6. - С. 62-64. - Библиогр.: 4 назв. - Рез.: азерб.,англ.яз. - Совместно с Р.В.Гаджиевым и Б.Ф. Керимовым.

152. Состояние органа зрения механизаторов сельского хозяйства, контактирующих с пестицидами // Вестник офтальмологии. – 1983. - № 6. - С. 62-64. - Библиогр.: 6 назв.

153. Язвы и эрозии желудка у больных с сердечной патологией // Азерб.мед.журн. – 1983. - № 8. - С. 28-31. - Совместно с М.Б. Султановой и др.

1984

154. Polimetilmetaknlat elastotonometr // *Azərbaycan tibb jurnalı*. – 1984. - № 4. - С. 56-59. - **Xulasə** rus. - Ədəbiyyat: 6 adda. – М.У.Султанов, С.А.Тalışskaya ilə birlikdə.

155. Анатомия слезной точки и вертикальной части слезного канальца // Архив анатомии гистологии и эмбриологии. – 1984. - № 9. – С. 74-79 – Рез. англ. - Библиогр.: 12 назв.- Совместно с М.Ю.Султановым, Н.С.Тагизаде.

156. Глазные проявления при хроническом воздействии на

организм малых концентраций паров стирола // Азерб. мед. журн. – 1984. - № 11. – С. 27-32. – Рез.: азербю, англ. – Библиогр.: 5 назв. – Совместно с М.Ю.Султановым.

157. К технике операции активации нижнего слезного канала по М.Ю.Султанову // Вестн. офтальмологии.- 1984. - № 1.- С. 42-44. - Совместно с Н.С.Тагизаде.

158. Клинические особенности и лечение хронической ридоцилярной дистрофии // Докл. - АН АзССР. – 1984. - № 3. - С. 74-80. – Рез.: азерб., англ. – Совместно с Н.Б.Шульпиной, Г.ВГрачевой.

159. Об эффективности операции активизации нижнего слезного канала по М.Ю.Султанову // Вестник фтальмологии. – 1984. - № 4. – С. 42-48. - Совместно с Н.С.Тагизаде.

160. Обучение и воспитание кадров офтальмологов // Вестник офтальмологии. - 1984. - № 5. - С. 3-7. - Совместно с Н.Б.Шульпиной, В.В.Шмелевой.

161. Особенности профосмотра глаз и медицинской реабилитации рабочих химического производства // Тез. докл. 7-го съезда офтальмологов Укр.ССР. - Одесса, 1984. - С. 216-218. - Совместно с З.М.Скрипниченко.

162. Понижение чувствительности роговицы, вызванное парами стирола и тетрахлорэтилена // Вестник офтальмологии. – 1984. - № 2 - С. 37-40. - Рез.: англ. - Библиогр.: 39 назв.- Совместно с М.Ю.Султановым, С.А.Тальшской.

163. Случай упорного дакриоканаликулита с инородным телом в просвете канала // Офтальмологический журнал.- 1984.- № 7. - С. 445. - Совместно с М.Ю.Султановым,

Н.С.Тагизаде.

164. Современные представления о табачной амблиопии // Вестник офтальмологии.- 1984. - № 1. - С. 48-50. – Совместно с А.П.Нестеровым.

165. Состояние слезоотводящих путей при хроническом воздействии на организм паров тетрахлорэтилена // Азерб. мед. журн. – 1984. - № 12. - С. 11-13. - Рез.: азерб. англ.- Библиогр.: 12 назв. - Совместно с Н.С.Тагизаде, М.Ю.Султановым.

166. Ученый производству // Здоровье. – 1984. - № 3. - С. 10-11.

167. Эластометр из полиметилметакрилата // Азерб. мед. журн. -1984. - № 4. - С.59. - Совместно с М.Ю.Султановым, С.А.Талышской.

1985

168. Способ хирургического лечения отрезии слезной точки : А.с. П 94413. - 3630690; Заявл. 6.07.83; 0 рубл. 1.08.85. - Совместно с М.Ю.Султановым, Н.С.Тагизаде.

169. Вирусные болезни органа зрения // Терапевт. офтальмология. – 1985. – С. 96-127. – Совместно с Н.Б.Шульпиной.

170. Влияние паров тетрахлорэтилена на возникновение профессионального конъюнктивита // Азерб. мед. журн. - № 4. – С. 3-6.

171. Гиперсекреция внутриглазной жидкости, вызванная парами стирола // Вестник офтальмологии. - 1985. - № 2. -

С.60-62. - Рез.: англ. - Библиогр.: 8 назв. - Совместно с М.Ю.Султановым, С.А.Талышской.

172. Глазной душ для промывания конъюнктивальной полости при химических ожогах // Офтальмол. журн. - 1985. - № 1. - С. 56-57. - Совместно с М.Ю.Султановым, Т.А.Мирзоевым.

173. Глазные проявления при хроническом воздействии на организм малых концентраций паров стирола // Азерб. мед. журн. - 1985. - № 11. - С. 27-32. - Библ.: 5 назв., рез.: азерб., англ.яз.- Совместно с М.Ю. Султановым.

174. Диагностическое значение неоваскуляризации роговицы при сахарном диабете // Тез. докл. 6-го Всесоюзн. съезда офтальмологов. - М., 1985. - Т. 6. - С. 38-40. -Совместно с Г.М.Несруллаевой, Т.С.Агаева.

175. Заболевание органа зрения при эндокринной патологии // Терапевт. офтальмология. – М., 1985. – С. 510-546. – Совместно с Н.Б.Шульпиной, Л.И.Нудьга.

176. Клинико-лабораторные критерии диагностики токсоплазмоза глаз на современном этапе // Эффективные методы диагностики и лечения при тяжелой патологии органа зрения. – Одесса, 1985. – С. 300-332. – Совместно с Н.Б.Шульпиной, В.И.Боришполец.

177. Клинические формы диагностики и лечение иридоцилиарных дистрофий // Терапевт. офтальмология. – 1985. - С. 304-322. - Совместно с Н.С.Гонтуар, Г.В.Грачевой.

178. Методика проведения и оценка результатов слезовысыывающей пробы // Воен. мед. журн. - 1985. - № 12. - С. 45-46. - Совместно с М.Ю.Султановым, Н.С.Тагизаде.

179. Методика проведения и показатели цветной слезовысыывающей пробы

сывающей пробы в норме и при различных формах патологии слезоотводящих путей // Офтальмол. журн. - 1985. - № 6. - С. 370-372. - Совместно с М.Ю.Султановым, Н.С.Тагизаде.

180. Нарушения цветоощущения, вызванные пестицидами // Изв. АН АзССР. Сер. биол. наук. - 1985. - № 2. - С. 3-5. - Библиогр.: 10 назв. - Совместно с М.Ю.Султановым, Т.А.Мирзоевым.

181. О возможной роли антиоксидантной системы стекловидного тела в задержке развития диабетической ретинопатии // Офтальмол. журн. - 1985. - № 3. - С. 142-145 - Рез.: англ. - Библиогр.: 17 назв. - Совместно с Р.В.Гаджиевым, М.Ю.Султановым.

182. О состоянии слезоотводящих путей у лиц, контактирующих с пестицидами // Изв. АН Азерб. ССР. Сер. биол. наук. - 1985. - № 2. - С. 65-69. - Совместно с М.Ю.Султановым, И.С.Гатизаде.

183. Об эффективности некоторых методик активного выявления лиц, подозрительных на глаукому // Вестник фтальмологии. - 1985. - № 2. - С. 70-73. - Рез.: англ. - Библиогр.: 19 назв. - Совместно с С.А.Тальшской, М.К.Султановым.

184. Понижение остроты цветоощущения, вызванное парами стирола и тетрахлорэтилена / Гигиена труда и проф. заболевания. - 1985. - № 2. - С. 11-13. - Рез.: англ. - Библиогр.: 9 назв. - Совместно с М.Ю.Султановым, Т.А.Мирзоевым.

185. Профессиональные повреждения органа зрения // Тез. докл. 6-го Всесоюз. съезда офтальмологов. - М., 1985. - Т. 4. - С. 11-13.

186. Слезовысывающая проба, методика ее проведения и показатели в норме // Воен. мед. журн. - 1985. - № 12. - С. 45-

46. - Совместно с М.Ю.Султановым, И.С.Тагизаде.

187. Содержание селена и активность глутатионпероксидазных ферментов в тканях глаза человека при диабете // Вестн. офтальмологии. - 1985. - № 3. - С. 35-38. - Рез.: англ. - Библиогр.: 17 назв. - Совместно с М.Ю.Султановым, Р.В.Гаджиевым, Г.М.Гусейновым, Э.Ю.Юсифовым.

188. Состояние гидродинамики глаза при хроническом воздействии на организм малых концентраций паров стирола // Тез. докл. 6-го Всесоюз. съезда офтальмологов. - М., 1985. - Т. 5. - С. 64-65. - Совместно с С.А.Талышской.

189. Состояние некоторых функций органа зрения при хроническом воздействии на организм паров стирола и тетрахлорэтилена // Тез. докл. 6-го Всесоюз. съезда офтальмологов. - М., 1985. - Т. 5. - С. 62-64. - Совместно с Т.А.Мирзоевым.

190. Состояние поля зрения при хроническом воздействии на организм паров стирола и тетрахлорэтилена // Азерб. мед. журн. - 1985. - № 3. - С. 6. - Рез.: азерб., англ.- Библиогр.: 14 назв. - Совместно с М.Ю.Султановым, С.А.Талышской, Т.А.Мирзоевым.

1986

191. Orqanizmə tetraxloretilen buxarının xroniki təsiri zamanı gözdə hidrodinamikanın vəziyyəti // Azərbaycan tibb jurnalı. -1986. - № 6. - S. 45-46. - Xülasə: rus, ing. - Ədəbiyyat: 10 adda. - S.A.Talışskaya ilə birlikdə.

192. К клиническому действию карватона // Азерб. мед. журн. - 1986. - № 5. - С. 68-71.

193. О бактерицидном действии эфирного масла корицы //

Азерб. мед. журн. - 1986. - № 1. - С. 53- 56.

194. Профессиональный конъюнктивит, вызванный парами тетрахлорэтилена // Азерб. мед. журн.- 1986. - № 6. - С. 26-28. - Совместно с С.А.Талышской, Т.А.Мирзоевым.

195. Расширение ретинальных сосудов, вызванное парами стирола и тетрахлорэтилена // Вестник офтальмологии.- 1986. - № 6. - С. 40-42. - Библиогр.: 17 назв., Рез.:англ.яз. - Совместно с М.Ю.Султановым, С.А.Талышской и Н.С.Тагизаде.

196. Слезная точка: анатомо-физиологические параллели // Офтальмол. журн. - 1986. - № 5. - С. 304-306. – Библиогр.: 5 назв. - Рез.: англ.яз. - Совместно с М.Ю.Султановым, Н.С.Тагизаде.

197. Состояние адаптации к темноте у работников различных подразделений Бакинского завода бытовых кондиционеров (БЗБК) // Азерб. мед. журн. – 1986. - № 3. - С. 11-14. - Рез.: азерб., англ. - Библиогр.: 10 назв. - Совместно с М.Ю.Султановым, Т.А.Мирзоевым.

198. Состояние гидродинамики в глазу при хроническом воздействии тетрахлорэтилена // Азерб.мед.журн. -1986. - №6. - С. 45-48. - Совместно с М.Ю.Султановым, С.А.Талышской.

199. Способ формирования слезной точки при ее атрезии // Вестник офтальмологии. - 1986. - № 1. - С. 49-51. - Совместно с М.Ю.Султановым и Н.С.Тагизаде.

1987

200. Stirol və tetraxloretilen buxalarının təsirindən gözdə hemodinamikanın güclənməsi // Azərbaycan tibb jurnalı. – 1987. - № 4. – S. 31-33. – Xülasə: rus, ingl. – Ədəbiyyat: 12 adda. – M.Y.Sul-

tanov, S.A.Talışskaya, T.Ə.Mirzəyev ilə birlikdə.

201. Офтальмодинамометрические показатели у лиц хронически контактирующих с парами стирола и тетрахлорэтилена // Азерб. мед. журн. – 1987. - № 8. – С. 12-15. – Совместно с М.Ю.Султановым, С.А.Талышской.

202. Случай упорного дакриоканаликулита с инородным телом в просвете канала // Офтальм. журнал. – 1987. - №7. - С.445. Совместно с М.Ю.Султановым, Н.С.Таги-заде.

203. Усиление гидродинамики в глазу, вызванное парами стирола и тетрахлорэтилена // Азерб.мед.журн. – 1987. - № 4. – Совместно с М.Ю.Султановым, С.А.Талышской, Т.А.Мирзоевым.

1998

204. Stirol və tetraxloretillen buxarları ilə xroniki təmasda olan şəxslərin oftalmodinametrik göstəriciləri // Сборник научных трудов академика З.А.Алиевой (с сокращениями). – Баку: Изд-во «Азербайджан», 1998. – С. 443-446.

DİSSERTANTLARA ELMİ RƏHBƏRLİK
НАУЧНОЕ РУКОВОДСТВО ДИССЕРТАНТАМИ

1986

205. Тагизаде Н.С. Патология и хирургическое лечение слезных точек и канальцев: 14.00.08. - М., 1986. – 21 с.

1988

206. Тальшская С.А. Состояние органа зрения при хроническом воздействии на организм малых концентраций паров стирола и тетрахлорэтилена.: 14.00.08. - М., 1988. - 26 с.

НӘУАТИ, ЕЛМІ-ПЕДАГОЖІ ВӘ ІСТІМАІ ҒӘАЛИҪҪӘТІ НАҚҚИНДА ӘДӘБИҪҪАТ

ЛИТЕРАТУРА О ЖИЗНИ, НАУЧНО- ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ И ОБЩЕСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

1977

207. Алиева З.К., Молла-заде и др. Клинические особенности переходящих нарушений мозгового кровообращения // Матер.выезден.научн.практ сессии в Геокчае.посв. 60-лет. Вел. Октября. - Баку, 1977. - С. 17-19.

208. Алиева З.М. Гидродинамические исследования при проникающих ранениях области цилиарного тела // Актуальные проблемы офтальмологии. - Баку, 1977. - 4.1. - С. 15-17.

209. Алиева З.М., Исмаил-Заде Ш.И. и др. Гидродинамические и гемодинамические показатели при контузиях глазного яблока // Актуальные проблемы офтальмологии. - Баку, 1977. - 4.1. - С. 77-79.

210. Алиева З.М. Морфологические исследования после микрохирургической обработки ран, сопровождающихся выпадением цилиарного тела // Тез. докл. 5-го Всесоюз.съезда офтальмологгов. - М., 1978. - Т. 5. - С. 26-28.

211. Алиева З.М. Исходы проникающих ранений в зоне проекции цилиарного тела // Актуальные проблемы офтальмологии. - Баку, 1978. - Т.8. - С. 49-52.

212. Алиева З.К., Муталимова А.Б. Особенности белковых фракций сыворотки крови у больных с инфарктами мозга в

среднем и пожилом возрасте и вопросы психоневрологии. - Баку, 1977. – вып 7. - С. 315-318.

1980

213. Əliyeva Zərifə Əziz qızı // ASE. - Bakı.1980. - С. IV. - S. 179-180.

214. Добромыслов А.Н. Рец. на кн.: «Алиева З. Профессиональная патология глаз в шинном производстве. - Баку: Азернешр, 1980. - 128 с.» // Офтальмол. журн. – 1981. - № 6. - С. 384.

1981

215. Nəcəfova S. Həyat böyük yoldur // Azərbaycan qadını. - 1981. - № 10. - S. 5-7.

1982

216. Azərbaycan aliminə mükafat: prof. Z.Ə.Əliyeva akademik Averbax adına mükafat almışdır // Bakı. - 1982. - 27 yanvar.

217. Nesterov A. Akademiyanın mükafatı Azərbaycan aliminə verilmişdir. Prof. Z.Ə.Əliyevaya akad. Averbax adına mükafatın verilməsi haqqında // Elm və həyat. - 1982. - N5. -S. 8-9.

218. Nesterov A. Tibb Elmləri Akademiyasının mükafatı Azərbaycan aliminə verilmişdir: Prof. Z.Ə.Əliyevaya akademik Averbax adına mükafat verilməsi haqqında // Elm və həyat. - 1982. - № 5. - S. 8-9.

219. Всесоюзная премия - бакинскому ученому: проф. З.А.Алиева удостоена премии им. академика М.И.Авербаха за лучшую работу по глазным болезням // Баку. - 1982. -27 янв. – Бакин. рабочий. – 1982. - 15 янв.

220. Нестеров А. Академическая премия азербайджанскому ученому: вручается диплом лауреата премии им. академика М.И.Авербаха проф. З.А.Алиевой // Бакинский рабочий. – 1982. – 15 апрель.

1983

221. Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasına seçkilər // Bakı - 1983. -2 iyul; Баку. -1983. - 2 июля; Вышка. -1983. - 2 июля.
Akademiyaya seçilənlər arasında Z.Ə.Əliyevanın adı var.

1984

222. Nəcəfova S. Həyat böyük yoldur // Azərbaycan qadını. – 1984. - № 10. – S. 5-7.

223. Полувековой путь Азербайджанского государственного института усовершенствования врачей им. А.Алиева // Азерб. гос. институт усоверш. врачей им. А.Алиева (1935-1985 гг.). - Баку. - 1985. - С. 28-32.

1985

224. Алиева Зарифа Азизовна: некролог (1923 -1985) // Азерб. мед. журн. - 1985. - № 4. - С. 79-80; Мед. газета. - 1985. – 17 апреля; Коммунист. - 1985. – 16 апреля.

1993

225. Görkəmli bir ömür yaşamışdı: Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 70 illiyi münasibətilə // Azərb. qadını. - 1993. - № 7. - S. 8-9.

226. Həsənəliyev N. Xatirələrdən silinməyən ömür: prof. Zərifə Əliyeva haqqında // İncəsənət. – 1993.- 8 iyun.

227. Cavadzadə M.M., Sultanov M. İnsan gözlərinin keşiyində:

О, bütün həyatını bu nəcib işə həsr etmişdir // Xalq qəzeti. - 1993. – 9 iyun.

228. Джавадзаде М, М., Султанов М. Уходя, не погасила свет: к 70 -летию со дня рождения профессора-офтальмолога Зарифы Алиевой // Бакин. рабочий. – 1993. - 15июня.

1994

229. Quliyeva Z. Nəcib insan, istedadlı alim: Zərifə xanım Əliyevanı xatırlayarkən // Xalq qəzeti. - 1994. - 28 aprel.

230. Nəcəfova S. Kövrək bir xatirə: Zərifə Əliyeva haqqında // Azərbaycan. - 1994. - 27 aprel; Azərbaycan. - 1994. - 30 aprel.

231. Джавадзаде М.М. Она всегда с нами: памяти акад. Зарифы Алиевой /Джавадзаде М.М. Султанов М., Джаруллазаде Ч. // Бакинский рабочий. – 1994. - 29 апреля.

1995

232. Nesterov A. Qonaqların ürək sözləri: akademik Zərifə Əliyeva haqqında xatirələr / Nesterov A. Brovkina A. B., Moşetova L. və b. // Azərbaycan. - 1995. - 29 aprel; Azərbaycan. – 1995. - 29 апреля.

233. Hasilova X. Zərifə xanımı xatırlayarkən // Azərbaycan qadını. – 1995. - № 1. - S. 8-10.

234. Туси Ф. Зарифа ханум Алиева // Azərbaycan. – 1995. – 29 апреля. – С.3.

235. Алиева Зарифа Азизовна: некролог (1923 -1985) // Азерб. мед. журн. - 1985. - № 4. - С. 79-80; Мед. газета. - 1985. – 17 апреля; Коммунист. - 1985. – 16 апреля.

1996

236. Görkəmli alimin xatirəsinə həsr edilmiş elmi sessiya: akademik Zərifə Əliyevanın xatirəsinə həsr olunmuş elmi sessiya haqqında // Azərbaycan. - 1996. - 29 aprel.

237. Gülcahan Mirməmməd. Nur paylayan həkim, şərəfli “kölgə”, yaxşı rəfiqə, cəmiyyət xanımı // Panorama. - 1996. - 27 aprel.

238. Onu daha çox özünə görə tanıyırlar... // İki sahil. - 1996. - 4 may.

239. Pənah Əli. Yaşayırsan, Zərifə // Panorama. - 1996. - 27 aprel.

240. Академик Зарифа ханум Алиева / под общ. ред. акад. М.Джавадзаде. - Баку: Азербайджан, 1996 - 336 с.

241. Абдуллазаде Ф.Г. Зарифа ханум Алиева // Академик Зарифа ханум Алиева. - Баку, 1996. - С. 9-17.

242. Азизбекова П.А. Талант любить людей // Академик Зарифа ханум Алиева. - Баку, 1996. - С. 38- 53.

243. Бровкина А.Ф. Пример благородства и душевной чистоты // Академик Зарифа ханум Алиева. - Баку, 1996. - С.19.

244. Джавадзаде М.М. Ее жизнь наполнена любовью к людям: памяти акад. Зарифа Алиевой // Бакинский рабочий. - 1996. - 30 апреля.

245. Джавадзаде М.Д. Жизнь и деятельность академика Зарифы ханум Алиевой // Академик Зарифа ханум Алиева. - Баку, 1996. - С. 59- 67.

246. Инсанов А. Озаренная светом // Академик Зарифа ханум Алиева. - Баку, 1996. - С. 3-5.

247. Кулиева З.Т. Немеркнущая звезда науки // Академик Зарифа ханум Алиева. - Баку, 1996. - С. 33- 38.

248. Мелик-Асланова П.С. Нас связывала тридцатилетняя дружба // Академик Зарифа ханум Алиева. - Баку, 1996. - С. 26-33.

249. Мошетова Л.К. Совершенно неординарная женщина // Академик Зарифа ханум Алиева. - Баку, 1996. - С. 19-20.

250. Несруллаева Г.М. Преданный, незабываемый друг // Академик Зарифа ханум Алиева. - Баку, 1996. - С. 21-26.

251. Нестеров А.П. Зарифа Азизовна образец поведения для своих коллег // Академик Зарифа ханум Алиева. - Баку, 1996. - С. 17-19.

252. Салаев Э.Ю. Вступительное слово // Академик Зарифа ханум Алиева.- Баку, 1996. - С. 57- 58.

253. Султанов М.Ю. Основные результаты научно-исследовательской работы кафедры офтальмологии Института усовершенствования врачей по профессиональной патологии органа зрения // Академик Зарифа ханум Алиева. - Баку, 1996. - С. 67-75.

254. Шульпина Н. Б. Ее богатство - это счастье ее народа // Академик Зарифа ханум Алиева.- Баку, 1996. - С.20.

255. Шульпина Н.Б. Научное наследие академика З.А.Алиевой, диагностические корреляционные связи в иридологии // Академик Зарифа ханум Алиева. - Баку, 1996. - С. 75-80.

1997

256. Mərmərdə əbədiləşmiş gözəl insan obrazı: Azərbaycan pre-

zidenti Heydər Əliyevin çıxışı // Azərbaycan. – 1997. - 22 aprel.

257. Насруллаева Г. След любви: памяти академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 1997. - 15 апреля.

258. Оруджева И. Свет судьбы: памяти академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 1997. – 26 апреля.

1998

259. Abdullazadə F. Heydər Əliyev. Siyasi portret // Zərifə xanım Əliyeva. – Bakı, 1998. - S. 34-41.

260. Abdullazadə F. Heykəl olub daşda qayıtdı // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı: 1998. - S. 265-285.

261. Abdullazadə F. Sənsiz günəşsiz qaldı günlər //Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 16- 36.

262. Adıgözəlova-Polçayeva Q.Ə. Yaxşılıq, yaxşılıq, yalnız yaxşılıq // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 214 - 217.

263. Akademik Zərifə Əziz qızı Əliyevanın anadan olmasının 75 illiyinə həsr olunmuş elmi-praktik konfransın materialları. - Bakı: Elm, 1998. - 203 s.

264. Ana: mahnı / sözləri F.Qocanın, musiqisi S.Əliyevanıdır // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 243.

265. Azərbaycan Respublikası prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 257-263.

Heydər Əliyevin Zərifə Əliyevanın heykəlinin açılışında çıxışı.

266. Dilbazi M. Unudulmaz Zərifə xanımın əziz xatirəsinə // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 14.

267. Dobromislov A.N. Azərbaycanın gözəl qızı // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 81-83.

268. Dobromislov O.R. Akademik Əliyeva və İnsan və Qadın taleyi haqqında // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 90-95

269. Eldarov Ö. Elegiya: Zərifə Əliyevanın büstü haqqında // Yeni Azərbaycan. - 1998. - 4 oktyabr.

270. Elegiya: Zərifə Əliyevanın abidəsinin açılışı // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 244-257.

271. Əmiraslanov Ə. Təbabətin qayğıkeşi // Heydər Əliyevə səs verirəm. - Bakı, 1998. - S. 192.

Azərbaycan tibb elminin inkişafında Zərifə Əliyevanın xidmətlərindən bəhs olunur.

272.. Əliyeva Sevil, Fikrət Qoca. Sənsiz // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 5-7.

273. Əsədova A. O. bu xalqın gözünün nurunu qoruyurdu: Zərifə Əliyeva-75 // Səs. – 1998. - 6 may.

274. Əzizbəyova P.Ə. Al, bu işığı sənə verirəm! // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 108-139.

275. Hamımız bir günəşin zərrəsiyik // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 8-9.

276. Hara baxıram yerin görünür. Son mənzilə: Zərifə Əziz qızı Əliyevanın dəfn mərasimi // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 227-241.

277. Həsənzadə N. Əbədiyyət // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 15.

278. Hüseyinzadə T.Q. Onda hər şey gözəl idi // Zərifə xanım Əliyeva. – Bakı, 1998. - S. 194-195.

279. Xəzri N. Zərif ürəkli məğrur qadın // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 13.

280. İmaməliyev A.S. Cazibə // Zərifə xanım Əliyeva. – Bakı, 1998. - S. 148-151.

281. İnsanov A. Nadir zəkali alim // Oftalmologiyanın aktual problemi: akademik Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 75 illiyinə həsr edilmiş konfransın materialları. – Bakı: Təbib, 1998. – S. 5-7.

282. Quliyeva Z.T. Akademik Zərifə xanım Əliyevanın həyat və fəaliyyəti. - Bakı: Təbib, 1998. – S. 8-12.

283. Quliyeva Z.T. 40 ilin dostluğu... və bir günün yoxluğu // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 154-157.

284. Maqsudov F. Heydər Əliyev və Azərbaycan elmi // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 211-214.

285. Mirqasımov A.M. Zəriflik və böyük qüdrət // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 223.

286. Mirzəzadə R. Azərbaycanı dünyaya saydıran insan // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 311-320.
Zərifə Əliyevanın həyatı, elmi fəaliyyətindən bəhs olunur.

287. Nesterov A.R. Anılan dost Zərifə xanım Əliyeva / Nesterov A.R., Brovkina A.F. - Bakı, 1998. - S. 60- 64.

288. Nəcəfov A.Y. Vicdan həkimi // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 208-211.

- 289. Nəsrullayeva Q.M.** Ömrün gözəl illəri // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 198-201.
- 290. Nurdan yaranıb nura qovuşan insan** // Şəfqət. – 1998. - 25 aprel.
- 291. Oftalmologiyanın aktual problemləri:** akademik Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 75 illiyinə həsr edilmiş konfransın materialları. – Bakı, 1998. – 340 s.
- 292. Puskovskaya N.A.** Aramızdan vaxtsız getdi // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 86-87.
- 293. Rəcəbli X.A.** O həmişə bizimlədir // Zərifə xanım Əliyeva.- Bakı, 1998. - S. 188-191.
- 294. Sadıqoğlu A.** Ömürlərə nur bəxş edən insan: Zərifə Əliyeva-75 // İki sahil. - 1998. - 83 aprel.
- 295. Skripniçenko Z.M.** Alim ömrü // Zərifə xanım Əliyeva - Bakı, 1998. - S. 52- 57.
- 296. Sultanov M.Y.** Ölməz qəlbin sadəliyi // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 204 -205.
- 297. Şulpina N.V.** Amalı, niyyəti saf olan insan // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 98-101.
- 298. Təhməzov R.F.** İridodiyagnostika. - Bakı, 1998. - S. 4, 12, 13, 14.
- 299. Trutneva K.V.** Alim, pedaqoq, insan // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 48-49.
- 300. Ürəklərdə yaşayan insan** // Xalq qəzeti. - 1998. - 29 aprel; Azərbaycan. - 1998.- 29 aprel.

301. Vahabzadə B. Mərsiyə - rekviyem // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 11-12.

302. Vaynşteyn B.İ. Yanaşı yollar və yaxud portret cizgiləri // Zərifə xanım Əliyeva. - Bakı, 1998. - S. 220 -222.

303. 75 yaşın mübarək: Xatirə lövhəsi // İlham. – 1998. - 15 may.

304. Zərifə xanım Əliyeva / layihənin müəllifi və rəhbəri: Fatma Abdullazadə. – Ankara: “XXI” Yeni nəşrlər evi, 1998. – 265 s.

305. Zərifə xanım Əliyeva: ömür yolu // Zərifə xanım Əliyeva. – Bakı, 1998. - S. 37-39.

306. Zərifə xanım Əliyeva / Layihənin müəllifi və rəhbəri: Fatma Abdullazadə. – Ankara: “XXI” Yeni nəşrlər evi, 1998. – 265 s.

307. Агаев Т. Блестящий ученый, исследоавтель, организатор / З.Алиева-75 // ЭЛМ. – 1998. - №11-12. – апрель.

308. Джавадзаде М.Д. Научный вклад в медицину академика Зарифы Алиевой // Материалы научно-практической конференции, посвященной 75-летию со дня рождения академика Зарифы Азиз гызы Алиевой. - Баку: 1998. - С.3-6.

309. Зарифа ханум Алиева: книга-альбом. – Анкара: Изд-во «XXI», 1998. – 288 с.

310. Кулиева З.Т. Академик Зарифа Азизовна Алиева и развитие офтальмологии в Азербайджане // ЭЛМ. - 1998. - № 11-12. - апрель.

311. Кулиева З.Т., Несруллаева Г.М. Воспоминания о преданном друге //Академик Зарифа ханум Алиева: сб. науч. тр. - Баку, 1998. - С. 5-9.

312. Либман Е.С. Современные позиции социальной офтальмологии // Азерб. мед. журн. - 1998. - № 2. - С. 10-11.

313. Либман Е.С. Слово памяти о Зарифе Азизовне Алиевой // Элм. - 1998. - № 11-12. - Апрель.

314. Нестеров А.П. Зарифа Азизовна - образец поведения для своих коллег // Академик Зарифа ханум Алиева: сб. науч. тр. - Баку, 1998. - С. 3-4.

315. Сборник научных трудов академика З.А.Алиевой (с сокращениями). – Баку: Азербайджан, 1998. – 456 с.

316. Человек, живущий в сердцах: о церемонии, посвященной открытию баральефа видного ученого офтальмолога Зарифы ханум Алиевой // Бакинский рабочий. – 1998. – 30 апреля.

1999

318. Akademik Zərifə xanım Əliyevanın xatirəsinə ehtiram // Xalq qəzeti. - 1999. - 30 aprel; Respublika. - 1999. - 29 aprel; Azərbaycan. - 1999. - 30 aprel.

319. Azərbaycan prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı // Azərbaycan. - 1999. - 16 aprel.

“Zərifə xanım Əliyeva” kitab-albomunun təqdimat mərasimində çıxış.

320. Cavadzadə M. Əbədi nura qərq olmuş: Zərifə Əliyeva // Xalq qəzeti. - 1999. - 28 aprel.

321. Naxçıvanda Zərifə Əliyevanın xatirə günü. Görkəmli akademikinin xatirə günü // Yeni Azərbaycan. - 1999. - 1 may.

322. Выступление Президента Азербайджана Гейдара Алиева на презентация книги-альбома «Зарифа ханум Алиева» // Бакинский рабочий. – 1999. – 16 апреля.

323. Джавадзаде М. Озаренная светом вечности: Зарифа Алиева // Бакинский рабочий. – 1999. – 28 апреля.

2000

324. Akademik Zərifə Əliyeva adına istirahət parkının açılışı // Respublika. - 2000. - 29 aprel; Xalq qəzeti. – 2000. - 29 aprel.

325. Karimov K. Akademik Zərifə Əliyeva // Respublika. - 2000. - 28 aprel.

326. Qurbanov Ş. Əziz insan, unudulmaz ana, gözəl həkim // Azərbaycan. - 2000. - 28 aprel.

327. Mirzəyev R. “Əsrin müqaviləsi”ndən başlanan yol. - Bakı, 2000. - 200 s. - şəkilli.

328. O, bu xalqın gözünün nurunu qoruyurdu // Elm. - 2000. - 4 may.

329. Paşayeva N. Dünya deyilən sənmişsən // Aida İmanquluyeva - İstanbul, 2000. - S. 12.

Kitab-albomda akademik Zərifə Əliyeva haqqında da bəhs olunur.

330. Открытие Парка отдыха имени академика Зарифы Алиевой / D церемонии участвовал Президент Азербайджана Гейдар Алиев // Бакинский рабочий. – 2000. – 29 апреля.

2001

331. Həsənova M. Heydər Əliyev və Azərbaycan dövlətçiliyində qadın məsələsi. - Bakı: Elm, 2001. - 80 s.

Kitabda Zərifə Əliyeva haqqında da danışılır.

332. Akademik Zərifə Əliyevanın xatirəsinə dərin ehtiramla // Xalq qəzeti. - 2001. - 29 aprel.

333. Amalı saf olan insan // Azərbaycan. - 2001. - 28 aprel.

334. Azərbaycan prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı: Zərifə Əliyevanın xatirə gecəsi // Xalq qəzeti. - 2001. - 29 aprel.

335. Əliyev E. Qoşa zirvə. – Bakı, 2001. - S. 130 - 131; 173-175.

336. Əliyeva Zərifə Əziz qızı // XX əsr Azərbaycan qadınları: ensiklopedik toplu. - Bakı, 2001. - S.77.

337. Qurbanov Ş. Əziz insan, unudulmaz ana, gözəl həkım // İstedadlar ocağı. - Bakı, 2001. - S. 135-146.

338. Quntu E. Əsl məhəbbət meydanı // Xalq qəzeti. – 2001. – 17 iyun.

339. Nurlu şəxsiyyətin xatirəsi: görkəmli alim, akademik Zərifə Əliyevanın xatirəsinə həsr olunmuş ədəbi-bədii gecə // Azərbaycan. – 2001. – 29 aprel.

340. Мирзоев С. Гейдар Алиев: Я был влюблен в одну женщину и эта была моя жена // Бакинский рабочий. – 2001. – 28 апреля.

341. Память о светлой личности: дань памяти академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2001. – 1 мая.

342. Azərbaycan oftalmologiyasının inkişafında Zərifə Əliyevanın əvəzsiz xidmətləri olub // İki sahil. – 2002. – 18 may.

343. Əliyeva Zərifə Əziz qızı // Naxçıvan Ensiklopediyası. – Bakı, 2002. – S. 149.

344. Kəbutər. Əbədi məhəbbət nağılı: Zərifə Əliyeva haqqında // Yeni Azərbaycan. – 2002. – 27 aprel.

345. Kərimov K.T. Akademik Zərifə Əliyeva və milli oftalmologiyamız // Sağlamlıq. – 2002. - № 7. – S. 6-8.

346. Qədir Aslan. Akademik Zərifə Əliyeva adına küçə: *Ukrayna Respublikasının İrpen şəhərində Zərifə Əliyeva adına küçə* // Respublika. - 2002. - 20 noyabr.

347. Niyazov X. Bir dünya nur çeşməsi: Zərifə Əliyeva haqqında // Azərbaycan. - 2002. - 28 aprel.

348. O, mənim sevdiyim ilk qadın olub: Zərifə Əliyeva haqqında // Yeni Azərbaycan. - 2002. - 13 mart.

349. Sevmək ıstedadı: Zərifə xanım Əliyeva // İki sahil.- 2002. - 27 aprel.

350. Zəriflik və xeyirxahlıq mücəssəməsi: Zərifə Əliyeva haqqında // İki sahil. - 2002. - 30 aprel.

2003

351. Akademik Zərifə xanım Əliyeva. – Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 2003. – 156 s.

352. Akademik Zərifə xanım Əliyeva milli oftalmologiyamız və xatirələr. - Bakı: Çarşıoğlu, 2003. – 128 s.

353. Akademik Zərifə xanım Əliyeva, yüksək əqidə (həkimlik etikası, həkimin ürəyinin və fikirlərinin paklığı) / elmi red.: M.Topçubaşov. – Bakı: Azərbaycan, 2003. – 104 s.

354. Ağayev T. Görkəmli alim və elm təşkilatçısı akademik Zərifə Əziz qızı Əliyeva // Elm. - 2003. - 3 aprel.

355. Ağazadə Z. Xatirələrdə yaşayan insan // Respublika. - 2003. - 6 aprel.

356. Kiyev vilayətindəki İrpen şəhərində “Akademik Zərifə Əliyeva” küçəsində “Zərifə parkı” salınması barədə // Xalq qəzeti. - 2003. - 6 aprel.

357. Ağazadə Z. İrpendə akademik Zərifə Əliyevanın adına küçə və park var // Respublika; Azərbaycan. – 2003. – 15 aprel.

358. Akademik Zərifə Əliyevanın xatirəsi Bərdəlilərin qəlbində yaşayır // Respublika. – 2003. – 13 aprel.

359. Akademik Zərifə Əliyevanın xatirəsinə // Respublika. - 2003. - 23 mart.

Cəlilabad rayon poliklinikasında yaradılan İridologiya tibbi müəssisəsinə və müalicə mərkəzinə alimin adı verilmişdir.

360. Akademik Zərifə Əliyevanın yubileyinə həsr olunmuş konfrans: Masallı rayonu // Respublika. – 2003. – 26 aprel.

361. Akademik Zərifə Əliyevanın 80 illiyinə həsr olunmuş beynəlxalq konfrans // Azərbaycan. – 2003. – 29, 30 aprel; Xalq qəzeti. – 2003. – 29, 30 aprel, 1 may.

362. Akademik Zərifə Əliyevanın 80 illiyinə həsr olunmuş sərgi açılmışdır // Respublika. – 2003. – 27 aprel.

363. Akademik Zərifə xanım Əliyevanın 80 illiyinə həsr olunmuş beynəlxalq konfrans // Azərbaycan. – 2003. – 29 aprel; Respublika, Xalq qəzeti. – 2003. – 29, 30 aprel, 1 may.

364. Akifqızı Ş. Zərifə Əliyevanın 80 illik yubileyinə həsr olunmuş konfrans keçirilmişdir // Respublika. – 2003. – 24 aprel.

365. Alimin yubileyinə layiqli işlə cavab verdikdə // Azərbaycan. – 2003. - 4 fevral.

366. Aprelin 28-də akademik Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 80 illiyi tamam olur // Şəfqət. – 2003. – 25 aprel.

367. Aslan Q. Dostluq rəmzinə çevrilən park: akademik Zərifə Əliyeva-80 /Kiyev şəh. // Respublika. – 2003. – 25 aprel.

368. Aslan Q. Görkəmli oftalmoloqun yubileyi: akademik Zərifə Əliyeva-80 // Respublika. – 2003. – 29 aprel.

369. Azərbaycan alimləri Zərifə Əliyeva haqqında / Ə.Əmiraslanov, M.Cavadzadə, QK sədri Z.Quliyeva və b. // Şəfqət. – 2003. – 25 aprel.

370. BDU-da akademik Zərifə Əliyevanın yubiley mərasimi keçirilib // Yeni Azərbaycan. – 2003. – 26 aprel.

371. Cavadzadə M.C. Fədakar oftalmoloq, işıqlı şəxsiyyət // Elm. - 2003. - 3 aprel.

372. “Elm” qəzeti akademik Zərifə Əliyevanın 80 illiyinə xüsusi nömrə həsr etmişdir // Azərbaycan, Respublika. – 2003. – 17 aprel.

373. Əbdülrəhmanova İ. Ulduzlar sönmür: akademik Zərifə Əliyeva-80 // Obyektiv. – 2003. – 8 may.

374. Əmirasalanov Ə. Xalqımızın gözəl qızı, ulduz qadını: akademik Zərifə Əliyeva-80 / Əmirasalanov Ə., Cavadzadə M. // Azərbaycan. – 2003. – 8 mart.

375. Əmiraslanov Ə. O, gözlərə işıq, ürəklərə sevinc bəxş edirdi // Elm. - 2003. - 3 aprel; Xalq qəzeti. – 2003. – 24 aprel.

376. Əliyev İ. Ana haqqı-Tanrı haqqı: akademik Zərifə Əliyeva // İki sahil. – 2003. – 4 oktyabr.

377. Əliyev İ. “Behişt xanımları”: akademik Zərifə Əliyeva-80 // Azərbaycan. – 2003. – 10 may.

378. Əliyeva İ. Hər gün və hər an xatırlanan insan: akademik Zərifə Əliyeva-80 // Azərbaycan. – 2003. – 25 aprel.

379. Əsədova A. O, bu xalqın gözünün nurunu qoruyurdu: akademik Zərifə Əliyeva-80 // Xalq qəzeti. – 2003. – 30 aprel.

380. Fərəc M. Bahar tərəvətli ömür: akademik Zərifə Əliyeva-80 // İki sahil. – 2003. – 15 aprel.

381. Görkəmli alimin 80 illiyinə həsr olunmuş elmi-praktik konfrans keçirilib: Zərifə Əliyeva-80 /Səbayıl rayonu // İki sahil. – 2003. – 20 aprel.

382. Görməkli alimin xatirəsi yad edilmişdir: akademik Zərifə Əliyeva-80 / Bərdə şəhəri // Respublika. – 2003. – 20 aprel; Qanunçuluq. – 2003. - № 4. – S. 10.

383. Görkəmli alimin yubileyi keçiriləcəkdir: akademik Zərifə Əliyevanın bu il aprelin 28-də anadan olmasının 80 illiyi tamam olacaqdır // Respublika. – 2003. – 18 yanvar.

384. Görkəmli oftalmoloq alimin iş otağı ilə tanışlıq: Zərifə Əliyeva-80 // Azərbaycan. – 2003. – 29 aprel.

- 385. Həbibbəyli İ.** Elmin işığı // Elm. - 2003. – 3 aprel.
- 386. İsmayılqızı X.** Əbədiyaşar insan: akademik Zərifə Əliyeva-80 // İki sahil. – 2003. – 17 aprel.
- 387. İsmayılqızı X.** Nura bürənmiş ömür: akademik Zərifə Əliyeva-80 // İki sahil. – 2003. – 8 mart.
- 388. İsmayılova V.** Zərifə xanım Əliyeva kimi şərəf və ləyaqət müzəssəməsinə cəmiyyətimiz həmişə ehtiyac duyub: MM-in deputatı R.Aslanova ilə müsahibə // Azərbaycan. – 2003. – 7 fevral.
- 389. Kəngərli A.** Nurlu insana həsr olunmuş dəyərli vəsait: akademik Zərifə Əliyevanın 80 illiyi ilə əlaqədar AMEA MEK tərəfindən akademikə həsr olunmuş elmi bibliografiya çap olunub // Respublika. – 2003. – 26 aprel.
- 390. Kərimov K.** Akademik Zərifə Əliyeva və milli oftalmologiyamız // Şəfqət. - 2003. - № 8-9.
- 391. Kərimov K.T.** Akademik Zərifə Əliyeva və milli oftalmologiyamız // Sağlamlıq. – 2002. - №7. - S.6-8
- 392. Kərimov M.** Azərbaycan oftalmologiya elminin görkəmli nümayəndəsi, gözəl insan, təvazökar alim: akademik Zərifə Əliyeva-80 // Xalq qəzeti. – 2003. – 27 aprel.
- 393. Kərimov M.** Azərbaycan oftalmologiya elminin görkəmli tədqiqatçısı, gözəl insan, təvazökar insan // Elm. - 2003. - 3 aprel.
- 394. Qafarqızı S.** Əsrinin Tomrisi: akademik Zərifə Əliyeva-80 // İki sahil. – 2003. – 4 may.

395. Quliyeva Z. Allah Zərifə xanımı dünyaya insanları sevmək üçün gətirmişdir // Şəfqət. – 2003. - 19 mart.

396. Quliyeva Z. Unudulmaz, təvazökar, mehriban, sevimli insan // Elm. - 2003. - 3 aprel.

397. Mehdixanlı T. O, zərif qəlbli, kövrək ürəkli insan idi: akademik Zərifə Əliyeva-80 // Azərbaycan. – 2003. – 24 aprel.

398. Məmmədova M. Elmi konfrans görkəmli akademikinin yubileyinə həsr olunmuşdur: akademik Zərifə Əliyevanın 80 illiyi // Azərbaycan. – 2003. – 23 aprel.

399. Musayev M. Akademik Zərifə Əliyevanın elmi- pedaqoji və ictimai fəaliyyəti haqqında qısa oçerk // Elm. - 2003. - 3 aprel.

400. Mükərrəmoğlu M. Lider TV Zərifə xanım Əliyevaya yeni film həsr edib // Xalq qəzeti. – 2003. – 14 may.

401. Naibova T. Şərəf və ləyaqət rəmzi: akademik Zərifə Əliyeva-80 // Xalq qəzeti. – 2003. – 30 aprel.

402. Namazova A. XX əsrin məşhur oftalmoloqu, yüksək mənəviyyətli alim // Elm. - 2003. - 3 aprel.

403. Nəcəfova S. Işıqlı bir xatirə: akademik Zərifə Əliyeva-80 // Azərbaycan. – 2003. – 27 aprel.

404. Nəcəfzadə Q. Zərifə Əliyeva-80 // Mədəniyyət. – 2003. – 3 may.

405. Nəsrullayeva H. Yüksək mədəniyyət, ziyalılıq nümunəsi: akademik Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 80 illiyi qarşısında // Şəfqət. – 2003. – 3 aprel.

406. O, bu xalqın gözünün nurunu qoruyurdu // Elm. - 2003. - 3 aprel.

407. O, örnək olacaq ömür sürüb: “Xalq” Mətbuat Mərkəzində akademik Zərifə Əliyevanın 80 illik yubileyinə həsr olunmuş yığıncaq keçirildi // Xalq qəzeti. – 2003. – 24 aprel.

408. Seyidov T. Alimlər dünyanın çırağı, axirətin nurudurlar: akademik Zərifə Əliyevanın 80 illiyi // İki sahil. – 2003. – 16 mart.

409. Seyidov T. Böyük alim, geniş qəlbli insan: akademik Zərifə Əliyeva-80 // Respublika. – 2003. – 29 aprel.

410. Seyidov M.Unudulmaz alim, mehriban ana: akademik Zərifə Əliyeva-80 / Seyidov M., Hacıyev A. // Azərbaycan müəllimi. – 2003. – 4-10 aprel.

411. Seyid Surə. Zərifə xanım Əliyeva-80 // Elm. – 2003. – 30 aprel.

412. Seyid Surə. Zərifə xanım Əliyeva-80: Naxçıvan Dövlət Universitetində elmi konfrans // Elm. – 2003. – 30 aprel.

413. Sərhədçilər akademik Zərifə Əliyevanın 80 illik yubileyini qeyd etmişlər // Respublika, Xalq qəzeti. – 2003. – 27 aprel.

414. Skripniçenko Z. Rusiya alimləri Zərifə Əliyeva haqqında / Skripniçenko Z., Dobromova O. // Şəfqət. – 2003. – 25 aprel.

415. Sultanova A. Əbədi xatırlanmaq haqqı qazanan Zərifə Əliyeva // Yeni Azərbaycan. – 2003. – 27 aprel.

416. Sultanova M. Zərifə xanım görkəmli alim, nəcib insan idi // Etimad. – 2003. – 26-29 aprel.

417. Süleymanoğlu M. Ömürlər uğrunda Zərifə ömrü: akademik Zərifə Əliyeva-80 // Şəfqət. – 2003. – 25 aprel.

418. Təyyaroğlu Q. Akademik Zərifə Əliyevanın anım günü keçirilmişdir // Respublika. – 2003. – 29 aprel.

419. Ukraynada akademik Zərifə xanım Əliyevanın adına park yaradılacaq // Azərbaycan, Respublika, Xalq qəzeti. - 2003. - 4 fevral.

Ukraynanın İrpen şəhərində alimin adına salınan park haqqında.

420. Ukraynada Zərifə Əliyevanın abidəsinin ucalacağı yerdə xatirə daşının qoyulması mərasimi olub // İki sahil. – 2003. – 15 aprel.

421. Yeni poçt markası buraxılmışdır: akademik Zərifə Əliyevanın 80 illiyi münasibətilə // Azərbaycan. – 2003. – 29 aprel.

422. Yubiley tədbirləri keçirilir / Lənkəran, Masallı // Respublika. – 2003. – 29 aprel.

423. Zərifə Əliyeva-80. Işıqlı bir xatirə // Azərbaycan. – 2003. – 27 aprel.

424. Zərifə Əliyeva-80 // Şəfəq. – 2003. – 25 aprel.

425. Zərifə xanım Əliyevanın barelyefinin açılışı olmuşdur // Azərbaycan. – 2003. – 29 aprel.

426. Zərifə xanım Əliyeva - 80: Xüsusi buraxılış. - 2003. - 3 aprel.

427. Zərifə xanım Əliyevanın 80 illik yubileyinə həsr olunmuş konfrans keçirilib / Mingəçevir şəhəri // Yeni Azərbaycan. – 2003. – 24 aprel; Respublika. – 2003. – 27 aprel.

428. Академик Зарифа ханум Алиева. – Баку: Азербайджан,

2003. – 156 с.

429. Ага-заде З. Работа над памятником академику Зарифе Алиевой в Ирпене (Украина) // Бакинский рабочий. – 2003. – 7 августа.

430. Ага-заде З. В Ирпени (Украина) есть улица и парк, носящие имя академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2003. – 15 апреля.

431. Амирсланов А. В преодолении себя – вот путь к познанию: к 80-летию академика Зарифы ханым Алиевой / Амирсланов А., Джавадзаде М. // Бакинский рабочий. – 2003. – 17 апреля.

432. Аслан Г. Улица имени академика Зарифы Алиевой / Азербайджан-Украина // Бакинский рабочий. – 2003. – 10 января.

433. Будет проведен юбилей видного ученого: 28 апреля этого года исполняется 80 лет со дня рождения видного ученого, академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. - 2003. – 22 январь.

434. В Нахчыване состоялась юбилейная научная конференция: академик Зарифа Алиева-80 / Нахчыван. гос.ун-т //Бакинский рабочий. – 2003. – 22 апреля.

435. Вспоминают друзья и коллеги: по случаю 80-летнего юбилея академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2003. – 26 апреля.

436. Выпущена новая почтовая марка: по случаю 80-летнего юбилея академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2003. – 29 апреля.

437. День памяти известного ученого: посещение Аллеи по-

четного захоронения коллективами отдельных организаций, известными учеными республики... по случаю 80-летнего юбилея академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2003. – 29 апреля.

438. Дарившая людям свет: академику Зарифе Алиевой 80 лет // Вышка. – 2003. – 25 апреля.

439. Джафарова З.Ф. Большой ученый, душевный человек // Элм. - 2003. - 3 апреля.

440. Заженный ею свет не погаснет... / Киев-Ирпень: к 80-летию академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2003. – 8 апреля.

441. Знакомство с рабочим кабинетом известного ученого-офтальмологами: к 80-летию академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2003. – 29 апреля.

442. Керимов К. Свет ее души озоряет нашу жизнь: к 80-летию со дня рождения академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2003. – 26 апреля.

443. Мамедгасымов Р. Прекрасной души человек, даривший людям радость: к 80-летию академика Зарифы Алиевой // Баку. – 2003. – 25 апреля. – 1 мая.

444. Медработки достойно встречают юбилей ученого / академик Зарифа ханум Алиева // Бакинский рабочий. – 2003. – 5 февраля.

445. Международная конференция офтальмологов завершила свою работу: к 80-летию академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2003. – 1 мая.

446. Международная конференция, посвященная 80-летнему

юбилею академика Зарифы ханым Алиевой: выступление Президента НАН Азербайджана Махмуда Керимова // Бакинский рабочий. – 2003. – 29 апреля.

447. Мирзоева С. Вечный союз двух сердец: к 80-летию академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2003. – 10 мая.

448. На конференции, проведенной в Киеве в честь 80-летия Президента Г.Алиева, состоялась презентации книги «Крылья. Судьба моя Азербайджан», посвященной юбилею академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2003. – 17 апреля.

449. Насруллаева Х. Память о ней жива: к 80-летию академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2003. – 29 апреля.

450. На Украине будет разбит парк имени академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2003. – 5 февраля.

451. Нестеров А.П. Памяти друга / Нестеров А.П., Бровкина А.Ф. // Элм, 2003. - 3 апреля.

452. Посвящено видному ученому-офтальмологу: в Сальянском районе в Центральной больнице состоялась научно-практическая конференция по случаю 80-летнего юбилея академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2003. – 22 апреля.

453. Продолжая заложенные ею традиции: на Международной конференции офтальмологов в Баку: к 80-летию академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2003. – 30 апреля.

454. Состоялось открытие Международной конференции, посвященной 80-летию талантливого офтальмолога, академика Зарифы ханум Алиевой // Бакин. рабочий. – 2003. – 29 апреля.

455. Analıq, zəriflik rəmzi: Akademik Zərifə Əliyeva akademik M.Averbax adına ali mükafatını almış ilk qadın alim idi // Xalq qəzeti. – 2004. – 29 aprel.

456. Akademik Zərifə Əliyevanın abidəsinin açılış mərasimi : Ukrayna // Azərbaycan. – 2004. – 5, 8 iyun.

457. Akademik Zərifə Əliyevanın şərəfli adı və xeyirxah işləri Ukraynanın hətta kiçik şəhərlərində də yaxşı məlumdur // Azərbaycan. – 2004. – 8 may.

458. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin nitqi: Bərdə şəhərində akademik Zərifə Əliyeva adına orta məktəbin açılış mərasimi // Respublika. – 2004. – 12 sentyabr.

459. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin nitqi: akademik Zərifə Əliyevanın Ukraynada abidəsinin açılış mərasimi // Azərbaycan. – 2004. – 8 iyun.

460. Bərdə şəhərində akademik Zərifə Əliyeva adına orta məktəbin açılış mərasimi // Respublika. – 2004. – 12, 16 sentyabr.

461. Görkəmli alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın xatirəsi yad edildi // Yeni Azərbaycan. – 2004. – 29 aprel; Azərbaycan. – 2004. – 29 aprel.

462. Haqverdiyeva K. Əbədi məhəbbət nağılı: Akademik Zərifə Əliyeva-81 / Haqverdiyeva K., Sultanova A. // Yeni Azərbaycan. – 2004. – 28 aprel.

463. Xəlilzadə F. “...Əski həsrət olmayaydı”: Akademik Zərifə Əliyeva // Azərbaycan. – 2004. – 28 aprel.

464. İsmayılqızı X. Əməldə yaşanan müqəddəslik: Akademik

Zərifə Əliyeva-81 // İki sahil. – 2004. – 23 aprel.

465. İsmayılova V. Əsl Azərbaycanlı qadın: Akademik Zərifə Əliyeva // Azərbaycan. – 2004. – 29 aprel.

466. Kərimov K. Akademik Zərifə Əliyeva və milli oftalmologiyamız // Respublika. – 2004. – 15 aprel.

467. Kərimov K. Bir ömrün tarixçəsi // Respublika. – 2004. – 5 dekabr.

468. Kərimov K. Şirin bir xatirətək qalacaqdır dünyada... / akademik Zərifə Əliyeva // Respublika. – 2004. – 28 aprel.

469. Nesterov A.P., Brovkina A.F. Anılan dost: Akademik Zərifə Əliyeva // Azərbaycan. – 2004. – 28 aprel.

470. Şərif A. Göylərə ucalan ömür: Akademik Zərifə Əliyeva // 525-ci qəzet. – 2004. – 28 aprel.

471. Sultanova P. Əbədi xatılanmaq haqqı: Akademik Zərifə Əliyeva-81 // İki sahil. – 2004. – 29 aprel.

472. День памяти известного ученого академика Зарифы ханым Алиевой // Бакинский рабочий. – 2004. – 29 апреля.

473. Джавадзаде М. Зарифа Алиева не искала легких путей // Бакинский рабочий. – 2004. – 28 апреля.

474. Церемония открытия памятника академику Зарифе Алиевой: Украина // Бакин. рабочий. – 2004. – 5, 9 июня.

2005

475. Abdullayev V. İnsanlara nur bəxş edən ləyaqət mücəssəməsi:

Akademik Zərifə Əliyeva // Azərbaycan. – 2005. – 27 aprel.

476. Azərbaycan-Ukrayna dostluğu sarsılmazdır / Zərifə Əliyeva adına park abadlaşır / Respublika. – 2005. – 16 sentyabr.

477. “Bakı Kondisioneri” ASC-də akademik Zərifə Əliyevaya həsr olunmuş tədbir keçirilmişdir // Xalq qəzeti. – 2005. – 29 aprel.

478. Cavadzadə M. Mənəvi ucalığın zirvəsində dayanan alim: Akademik Zərifə Əliyeva // Azərbaycan. – 2005. – 28 aprel.

479. Əliyeva R. Fəxarət və ziyalılıq rəmzi sayılan qadınlarımız / AMEA-nın qadın alimləri: Zərifə Əliyeva // Azərbaycan. – 2005. – 8 mart.

480. Əmiraslanov Ə. Bəşəriyyət üçün dəyərli şəxsiyyət // Azərbaycan. – 2005. – 28 aprel.

481. Heydər Əliyev: Zərifə xanım mənə xoşbəxtlik bəxş etmişdir // Azərbaycan. – 2005. – 13 dekabr.

482. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın xatirəsi ehtiramla anıldı // Azərbaycan. – 2005. – 29 aprel.

483. Qafar T. Zərif xatirələr... / Akademik Zərifə Əliyeva-82 // İki sahil. – 2005. – 28 aprel.

484. Sultanov A. Əbədi sevginin müqəddəs ünvanı: Akademik Zərifə Əliyeva // Yeni Azərbaycan. – 2005. – 28 aprel.

485. Sultanova P. Sadəliyin fəvqündə dayanan insan: Akademik Zərifə xanım Əliyeva // İki sahil. – 2005. – 27 aprel.

486. Tallində akademik Zərifə Əliyeva adına Şərq Mədəniyyəti Xalq Universiteti yaradılmışdır // Respublika. – 2005. – 14, 19

yanvar.

487. Trutnyova K.V. İstedadlı alim, pedaqoq, böyük insan. Zərifə Əliyeva-82 // Xalq qəzeti. – 2005. – 29 aprel.

488. Zəlimxan Y. Zərifə sevgisi, Heydər sevinci / Şeir // Yeni Azərbaycan. – 2005. – 28 aprel.

489. Zəriflik və böyük qüdrət sahibi. Professor Kərəm Kərimovun Zərifə Əliyeva haqqında xatirələri // Respublika. – 2005. – 28 aprel.

490. В ОАО «Бакы кондиционери» проведено мероприятие, посвященной академику Зарифе ханым Алиевой // Бакин. рабочий. – 2005. – 29 апреля.

491. В Таллине будет установлен памятник академику Зарифе Алиевой // Бакинский рабочий. – 2005. – 3 августа.

492. В Таллине создан Народный Университет восточной культуры имени академика Зарифы Алиевой // Бакин. рабочий. – 2005. – 14, 29 января.

493. Народный университет восточной культуры имени академика Зарифы Алиевой создан по решению эстонского правительства // Эхо. – 2005. – 14 января.

494. Сдан в эксплуатацию детский свд-ясли имени академика Зарифы Алиевой: Ярдымлы // Бакинский рабочий. – 2005. – 13 сентября.

495. Состоялась научная конференция, посвященная памяти академика З.Алиевой: Нах.госуниверситет // Бакин. рабочий. – 2005. – 29 апреля.

2006

496. Abdullayev V. İnsanlara nur bəxş edən ləyaqət mücəsəməsi: akademik Zərifə Əliyeva-83 // Xalq qəzeti. – 2006. – 26 aprel.

497. Alim ömrü // Azərbaycan. – 2006. – 28 aprel.

498. Cabbarov S. Fəhlələr onu minnətdarlıq duyğularla yad edirlər: Akademik Zərifə Əliyeva-83 // Azərbaycan. – 2006. – 26, 28 aprel.

499. Dobromislov A.N. Azərbaycanın gözəl qızı: Akademik Zərifə Əliyeva-83 // Xalq qəzeti. – 2006. – 28 aprel.

500. Esmira F. Əbədiyaşar sənət əsəri: portret-xalça / Akademik Zərifə Əliyeva-83 // Respubika. – 2006. – 28 aprel.

501. Əbədi ehtirama layiq şəxsiyyət: akademik Z.Əliyev haqqında xatirələr // Xalq qəzeti. – 2006. – 28 aprel; Azərbaycan. – 2006. – 29 aprel.

502. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın xatirəsi ehtiramla anılmışdır // Azərbaycan, Xalq qəzeti. – 2006. – 16 aprel.

503. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın xatirəsi ehtiramla yad edilmişdir // Xalq qəzeti. – 2006. – 29 aprel.

504. Hüseynova H. Sönməyən ömür şamı: akademik Zərifə Əliyeva-83 // Respubika. – 2006. – 21 aprel.

505. Kətibər. Əbədi məhəbbət nağılı: Bu gün Zərifə Əliyevanın doğum günüdür // Yeni Azərbaycan. – 2006. – 28 aprel.

506. Qasimov E. Gözlərə nur, ömürlərə sevinc paylayan insan: akademik Zərifə Əliyeva-83 // Respubika. – 2006. – 28 aprel.

507. Muradov M. Görkəmli oftalmoloqun xatirəsi anıldı: akademik Zərifə Əliyeva-83 // Respublika. – 2006. – 30 aprel.

508. Skripniçenko Z.M. Alim ömrü: ali, pedaqoq, insan... / Akademik Zərifə Əliyeva-83 // Azərbaycan. – 2006. – 28 aprel.

509. Telman Q. Solmayan ömür: akademik Zərifə Əliyeva-83 // İki sahil. – 2006. – 29 aprel.

510. Zərifə Əziz qızı Əliyeva // Konsilium. – 2006. - № 3. – S. 31.

511. День памяти выдающегося ученого-офтальмолога, академика З.Алиевой // **Бакинский рабочий.** – 2006. – 29 апреля.

512. Мирзоева С. Свет ее души озаряет нашу жизнь: Ко дню рождения академика З.Алиевой // Бакни.рабочий. – 2006. – 28 апреля.

513. Названный в честь академика Зарифы ханум Алиевой корабль будет плавать в водах Мирового океана // Бакин. рабочий. – 2006. – 22 сентября.

2007

514. Akademik Zərifə Əliyevanın yubileyi // Konsilium. – 2007. - № 4. – S. 3-4.

515. Akademik Zərifə Əliyeva-84: Elmi konfrans. Nax.DU-ti // Respublika. – 2007. – 2 may.

516. Alimlər akademik Zərifə Əliyeva haqqında // Respublika. – 2007. – 29 aprel.

517. Ana itirmişik ana yaşında // Azərbaycan. – 2007. – 15 aprel.

518. Ankaradakı yeni parka akademik Zərifə Əliyevanın adı

verilmişdir // Xalq qəzeti. – 2007. – 23 may.

519. Cəfərov İ. Akademik Zərifə Əliyeva adına məktəb istifadəyə verildi: Xaçmaz şəhəri // Respublika. – 2007. – 21 sentyabr.

520. Görkəmli oftalmoloq alimin xatirəsini anma mərasimi keçirilmişdir: Akademik Zərifə Əliyeva-84 // Azərbaycan. – 2007. – 11 aprel; Respublika. – 2007. – 29 aprel.

521. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın xatirəsi daim qəlbimizdədir // Azərbaycan. – 2007. – 28 aprel.

522. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın xatirəsi ehtiramla anılmışdır // Azərbaycan. – 2007. – 28, 29 aprel.

523. Əbədi sevgisinin müqəddəs ünvanı: bu gün dünya şöhrətli oftalmoloq, akademik Zərifə Əliyevanın doğum günüdür // Yeni Azərbaycan. – 2007. – 28 aprel.

524. Əliyeva A. Onun əziz xatirəsi unudulmazdır // Respublika. – 2007. – 28 aprel.

525. Əliyev H. Zərifə xanım həyatımı xoşbəxt edib // Azərbaycan. – 2007. – 28 aprel.

526. Əliyeva Z.Ə. Böyük həkim və elm xadimi // Cərrahiyyə. – 2007. - № 2. – S. 2-6.

527. Hər könlüdə yerin var! Akademik Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 84-cü ildönümünə həsr edilmiş konfrans keçirilib (28 aprel, ATU) // Tibb. – 2007. – 30 aprel.

528. Hüseynova H. Şərəfli ömür yaşadı: akademik Zərifə Əliyeva-84 // Azərbaycan. – 2007. – 28 aprel.

529. İsmayılqızı X. Nurlu əməl sahibi: görkəmli oftalmoloq, akademik Zərifə Əliyeva-84 // İki sahil. – 2007. – 1 may.

530. Qasımov Elmar. Akademik Zərifə Əziz qızı Əliyeva (anadan olmasının 85 illiyi qarşısında) // Azərbaycan tibb jurnalı. – 2007. - № 1. – S. 172.

531. Qurbanova N. Nurlu siması əbədi xatırlanan nəcib insan: akademik Zərifə Əliyeva-84 // Xalq qəzeti. – 2007. – 28 aprel.

532. Quliyeva Z. Allah Zərifə xanımı dünyaya insanları sevmək üçün gətirmişdir // Şəfqət. – 2003. - 19 mart.

533. Mehdiyev R. İki qüdrətin bir salnaməsi: Gözəl insan, böyük alim, qayğıkeş ana, akademik Zərifə Əliyevanın əziz xatirəsi // İki sahil. – 2007. – 25 aprel.

534. Nur və həyat rəmzi-akademik Zərifə xanım Əliyeva // Xalq qəzeti. – 2007. – 28 aprel.

535. Rüstəmli N. Ömürlərə sevinc, gözlərə nur paylayan insan: akademik Zərifə Əliyeva-84 // Respublika. – 2007. – 29 aprel.

536. Sultan M. Həyat və nur çırağı: Akademik Zərifə Əliyeva-84 // Yeni Azərbaycan. – 2007. – 24 aprel.

537. Zərifə Əliyevaya həsr olunmuş xatirə gecəsi // İki sahil. – 2007. – 26 aprel.

538. Zərifə Əziz qızı Əliyeva. Akademik Z.Ə.Əliyeva adına Azərbaycan Elmi-tədqiqat göz xəstəlikləri İnstitutu-60. – Bakı: “GİSO Enterprise”, 2006. – S. 41-45.

539. Zərifə Əziz qızı Əliyeva // Konsilium. – 2007. - № 3. – S. 3.

540. Vanşteyn B.İ. Yanaşı yollar və yaxud portret cizgiləri / Akademik Zərifə Əliyeva-84 // Xalq qəzeti. – 2007. – 28 aprel.

541. Vətənpərvər, xeyirxah insan, mehriban və qayğıkeş ana: Akademik Zərifə Əliyeva // Xalq qəzeti. – 2007. – 29 aprel.

542. Абдуллаев В. Воплошение достоинства, дарившее свет людям: Академик З.Алиева-84 // Бакинский рабочий. – 2007. – 27 апреля.

543. В Хачмазе сдана новая средняя школа имени академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2007. – 22 сентября.

544. Мирзоев Р. «Она была святой...»: Академик З.Алиева // Бакинский рабочий. – 2007. – 14 апреля.

545. Танкер имени академика Зарифы ханум Алиевой // Бакинский рабочий. – 2007. – 11 декабря.

2008

546. Abdullayev Z. Ülvilik, gözəllik, sədaqət rəmzi: Akademik Zərifə Əliyeva-85 // Respublika. – 2008. – 27 aprel.

547. Ağayev T.M. Akademik Zərifə xanım Əliyevanın görmənin fiziologiyası və patalogiyası sahəsində xidmətləri // Elm. – 2008. – 24 aprel.

548. Axundova E. O, əsl Azərbaycan xanımı idi: Akademik Zərifə Əliyeva-85 // Respublika. – 2008. – 27 aprel.

549. Akademik Zərifə Əliyevanın adına Qızlar Litseyinin açılışı // Respublika. – 2008.

550. Akademik Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 85 illik yubileyi ilə bağlı silsilə tədbirlər keçiriləcək // Yeni Azərbaycan. – 2008. – 8 aprel.

551. Akademik Zərifə Əliyevanın 85 illik yubileyi nə həsr olunmuş sərgi: Tbilisi // İki sahil. – 2008. – 25 aprel; Azərbaycan. – 2008. – 27 aprel.

552. “Akademik Zərifə Əliyeva” gəmi bərəsi istifadəyə verilmişdir: Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin mərasimdə iştirakı // Respublika. – 2008. – 9 yanvar.

553. Aslan Qədir. Ukraynada Zərifə xanım Əliyeva ilə bağlı anım mərasimi keçirilmişdir // Respublika. – 2008. – 30 aprel.

554. Apreldə Bakıda görkəmli oftalmoloq, akademik Zərifə Əliyevanın yubileyinə həsr edilmiş konfrans keçiriləcək // Respublika. – 2008. – 30 yanvar.

555. “Azərbaycanın alim qadınları”. Akademik Zərifə Əliyeva-85. – Konfrans-sərgi // AMEA MEK. Elmi əsərlər. – 2008. - № 9. – S. 160-161.

556. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın adını daşıyan parkda görülmüş abadlıq və yenidənqurma işləri ilə tanış olmuşdur // Azərbaycan, Respublika, Xalq qəzeti. – 2008. – 26 aprel.

557. “Azərbaycan tibb jurnalı”nın xüsusi buraxılışı işıq üzü görmüşdür: Akademik Zərifə Əliyeva-85 // Respublika, Xalq qəzeti, İki sahil. – 2008. – 30 aprel.

558. Azərbaycan Tibb Universitetinin dünya şöhrətli məzunu // Azərbaycan. – 2008. - 15 aprel.

559. Bakının Yasamal rayonunda görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın adını daşıyan məktəbin açılışı // Respublika. – 2008. – 29 aprel.

560. Bir dünya nur çeşməsi // Azərbaycan. – 2002. - 28 aprel.

561. Cavadzadə M.C. Akademik Zərifə xanım Əliyevanın ömür yolu // Azərbaycan tibb jurnalı. – 2008. - № 2. – S. 7-11.

562. Cavadzadə M. Qəlblərdə yaşayan insan: Akademik Zərifə Əliyeva-85 // Respublika. – 2008. – 27 aprel.

563. Daşsalahlı R. Akademik Zərifə Əliyeva oftalmologiyada analogi olmayan tədqiqatlara imza atıb // Yeni Azərbaycan. – 2008. – 26 aprel.

564. Görkəmli alim, sədaqətli ömür yoldaşı, qayğıkeş ana: akademik Zərifə Əliyevanın 85 illiyi ilə əlaqədar hazırlanmış multimedia diskinin, zarifa-aliyeva.az saytının təqdimat mərasimi keçirilmişdir // Respublika, Azərbaycan, Xalq qəzeti. – 2008. – 27 aprel.

565. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın xatirə günü // Respublika, İki sahil, Azərbaycan. – 2008. – 16 aprel.

566. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın xatirəsi ehtiramla anılmışdır // Respublika, – 2008. – 29 aprel.

567. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın 85 illik yubileyinə həsr olunmuş xatirə gecəsi // Respublika, Azərbaycan. – 2008. – 29 aprel.

568. Görkəmli oftalmoloqun xidmətləri unudulmazdır: akademik Zərifə Əliyeva-85 Tədbir. Şamaxı rayonu // İki sahil. – 2008. – 30 aprel.

569. Gözlərə nur verən nurlu şəxsiyyət: Oqtay Şirəliyevin çıxışı // Tibb. – 2008. – 30 aprel. - s. 2.

570. Əhmədov Q. Akademik Zərifə Əliyevanın yubileyi adını daşıdığı məktəbdə geniş qeyd olunur // Azərbaycan. – 2008. – 25 aprel.

571. Əmiraslanov Ə. Azərbaycan Tibb Universitetinin dünya şöhrətli məzunu: Akademik Zərifə Əliyeva // Azərbaycan. – 2008. – 15 aprel.

572. Fərhadqızı P. “Onun adı Azərbaycan tarixinə böyük hərflərlə yazılıb”: Akademik Zərifə Əliyevanın xatirəsinə həsr olunmuş marka, disk və saytın təqdimatı keçirilib // 525-ci qəzet. – 2008. – 29 aprel.

573. Hacızadə A. Moskvada görməkli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın 85 illik yubileyi qeyd edilmişdir // Respublika, Xalq qəzeti. – 2008. – 30 aprel; Yeni Azərbaycan. – 2008. – 1 may.

574. Həsənova M. Azərbaycanın milli dövlətçilik tarixində görkəmli qadınlar: Akademik Zərifə Əziz qızı Əliyeva // 525-ci qəzet. – 2008. – 15 aprel.

575. Həsənova M. Fədakarlıq və xeyirxahlıq rəmzi: görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyeva xalqımızın qəlbində əbədi olaraq yaşayacaq // Xalq qəzeti. – 2008. – 15 aprel.

576. Həsənov Ə. Lənkəranda görkəmli oftalmoloq alimin yubileyinə həsr olunmuş konfrans keçirilmişdir: Akademik Zərifə Əliyeva-85 // Respublika. – 2008. – 30 aprel.

577. Hüseynova H. Günəş tək nur saçardı...: akademik Zərifə Əliyeva-85 // Azərbaycan. – 2008. – 27 aprel.

578. Xeyirxahlıq Zərifə xanımın həyat tərzı idi: Akademik Zərifə Əliyeva-85 // TV plyus. – 2008. – S. 14-17.

579. İsmayılıqızı X. Həyat onun üçün bir möcüzə idi: Akademik Zərifə Əliyeva-85 // İki sahil. – 2008. – 26 aprel.

580. İşıqlı amallar carçısı: görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyeva // Yeni Azərbaycan. – 2008. – 16 aprel.

581. Kərimov K. Akademik Zərifə Əliyeva və milli oftalmologiyamız // Şəfqət. – 2003. - № 8-9.

582. Kərimov M. Oftalmoloq alim Zərifə Əziz qızı Əliyeva // Azərbaycan və azərbaycanlılar. – 2008. - № 5-8. – S. 3-8.

583. Kərimov M. Görkəmli oftalmoloq, gözəl insan və işıqlı şəxsiyyət: Akademik Zərifə Əliyeva-85 // Elm. – 2008. – 24 aprel.

584. Kürdəmirdə görkəmli alim, nəcib insan Zərifə Əliyevanın 85 illiyi qeyd olunmuşdur // Respublika. – 2008. – 1 may.

585. Qəlbinur P. Vətən sevgisi: Unudulmaz müəllimim / Akademik Zərifə xanım Əliyevanın xatirəsinə // 525-ci qəzet. – 2008. – 26 aprel.

586. Qismətoğlu F. Tallində akademik Zərifə xanım Əliyevanın büstü açılıb // Ədalət. – 2008. – 30 aprel.

587. Quliyeva Z. Allah Zərifə xanımı dünyaya insanları sevmək üçün gətirmişdi // Şəfqət. – 2003. – 19 mart.

588. Qurbanqızı Z. “Oğullar anası”-yeni sənət əsəri: Akademik Zərifə Əliyeva-85 // Respublika. – 2008. – 30 aprel.

589. “Oftalmologiyanın aktual problemləri”: akademik Zərifə Əliyeva-85. Beynəlxalq konfrans: məqalələr toplusu / Tibb Uni-

versiteti . – Bakı:Şərq-Qərb, 2008. – 360 s.

590. Seyidov H. Alimlər dünyanın çırağı, axirətin nurudurlar: akademik Zərifə Əliyeva-85 // Azad Azərbaycan. – 2008. – 30 aprel.

591. Səfərov İ. “Zərifə Əliyeva-85” elektron nəşrinin təqdimat mərasimi: AMEA MEK-də “Azərbaycanın alim qadınları” adlı tədbir keçirildi // Respublika. – 2008. – 26 aprel.

592. SSRİ-də ilk Azərbaycan qadın alim: akademik Zərifə Əliyeva-85 // Milli Birlik. – 2008. – 30 aprel.

593. Şulpina N.B. Amalı, niyyəti saf olan insan: akademik Zərifə Əliyeva // Xalq qəzeti. – 2008. – 27 aprel.

594. Tanrıverdiyev Y. Görkəmli oftalmoloqun xatirəsinə: akademik Zərifə Əliyeva-85 // Respublika. – 2008. – 3 may.

595. Üzvlük, özəllik və sədaqət rəmzi olan Azərbaycan qadını: Zərifə Əliyeva-85 // Azərbaycan. – 2008. – 27 aprel.

596. Zeynalov L. Akademik Zərifə Əliyevanın ən böyük mükafatı xalqının sevgisidir: akademik Zərifə Əliyeva-85. Tədbir, Gədəbəy // Respublika. – 2008. – 29 aprel.

597. 85 illik yubileyi qeyd olundu: Az.Tibb Universitetində beynəlxalq konfrans keçirildi // Tibb. – 2008. – 30 aprel. – S.3.

598. Азербайджанская женщина-символ чистоты, красоты и верности: Академик З.Алиева-85 // Бакинский рабочий. – 2008. – 30 апреля.

599. «Актуальные проблемы офтальмологии»: Международная конференция /Академик З.Алиева-85 // Бакинский рабочий. – 2008. – 29 апреля.

600. Алиев И. В Тбилиси открылась выставка, связанная с юбилеем академика З.Алиевой // Бакинский рабочий. – 2008. – 30 апреля.

601. В апреле в Баку пройдет Международная конференция, посвященная юбилею видного офтальмолога, академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2008. – 31 января.

602. Вечер памяти, посвященный 85-летнему юбилею выдающегося ученого-офтальмолога, академика З.Алиевой: Участие главы государства на мероприятии // Бакинский рабочий. – 2008. – 29 апреля.

603. Видный ученый, верная спутница жизни, заботливая мать: Академика З.Алиева-85 // Республика. – 2008. – 29 апреля.

604. В Масаллы прведено заседание «Круглого стола», посвящено памяти академика Зарифы ханум Алиевой // Бакин. рабочий. – 2008. – 23 апреля.

605. В связи с 85-летием Зарифы Алиевой подготовлены мультимедийный диск, почтовая марка и сайт // Эхо. – 2008. – 1 мая.

606. Гаджизаде А. В Москве отмечен 85-летний юбилей выдающегося ученого-офтальмолога, академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2008. – 1 мая; Вышка. – 2008. – 2 мая.

607. Гасан гызы Н. Она дарила людям свет и радость жизни: академик З.Алиева-85 // Вышка. – 2008. – 2 мая.

608. День памяти выдающегося ученого-офтальмолога, академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2008. – 17 апреля.

609. Ибрагимова Дж. Она вошла в плеяду выдающихся азербайджанских женщин: академик З.Алиева-85 // Бакинский рабочий. – 2008. – 26 апреля.

610. Открытие лица и парка имени академика Зарифы ханым Алиевой // Бакинский рабочий. – 2008. – 23 сентября.

611. Открытие школы имени выдающегося ученого-офтальмолога, академика З.Алиевой // Бакинский рабочий. – 2008. – 29 апреля; Вышка. – 2008. – 2 мая.

612. Президент Азербайджана Ильхам Алиев принял участие ученого-офтальмолога, академика З.Алиевой // Бакин. рабочий. – 2008. – 29 апреля.

613. Реконструкция мемориального комплекса Гейдар Алиев и парк имени Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2008. – 23 апреля.

614. Состоялась научно-практическая конференция, посвященная 85-летию юбилею академика З.Алиевой // Бакин. рабочий. – 2008. – 30 апреля.

615. Состоялось открытие мемориальных досок общенациональному лидеру Гейдару Алиеву и академику Зарифе Алиевой // Бакинский рабочий. – 2008. – 11 мая.

2009

616. Adilqızı N. Mənalı ömür yolu: Kərəm Kərimov. “Akademik Zərifə xanım Əliyeva və milli oftalmologiyamız” // Respublika. – 2009. – 12 iyun.

617. Akademik Zərifə Əliyeva-86 // Tibb. – 2009. – 28 aprel. – S. 4.

618. Elmin və mənəviyyatın zirvəsində // Azərbaycan. – 2009. – 28 aprel.

619. Əliyeva Y. Akademik Zərifə Əliyevanın xatirəsi qəlblərdə əbədi yaşayacaq // İki sahil. – 2009. – 29 aprel.- s. 4.

620. Əmiraslanov Əhliman. Elmin və mənəviyyatın zirvəsində: akademik Zərifə Əliyeva-86 // Azərbaycan. – 2009. – 28 aprel.

621. İctimai xadim və qayğıkeş ana: Akademik Zərifə Əliyeva haqqında yeni kitab işıq üzü görüb // Yeni Azərbaycan. – 2009. – 8 avqust.

622. Görkəmli alim, akademik Zərifə Əliyevanın əziz xatirəsi əbədi yaşayacaq: tədbirlər // Respublika, Yeni Azərbaycan. İki sahil. – 2009. – 28, 29 aprel.

623. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın parlaq xatirəsi qəlblərdə əbədi yaşayır // Respublika, İki sahil, Yeni Azərbaycan. – 2009. – 15 aprel; Ziya. – 2009. - № 24.

624. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın xatirəsi silsilə tədbirlərlə anılıb // Azərbaycan, Yeni Azərbaycan, İki sahil. – 2009. – 16 aprel.

625. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın unudulmaz xatirəsinə ehtiram: YAP-sı Qadınlar Şurası // Yeni Azərbaycan. – 2009. – 29 aprel; İki sahil. – 2009. – 29 aprel.

626. Gözlərə nur verən insan: Zərifə Əliyeva -86 // Azərbaycan. – 2009. – 15 aprel.

627. Gözlərə nur verən nurlu şəxsiyyət: O.Şirəliyevin çıxışı // Tibb qəzeti. - 2008. - 30 aprel. - S.2

628. Hüseynova H. Alim, Vətəndaş, İnsan: Akademik Zərifə Əliyeva-86 // Respublika. – 2009. – 28 aprel.

629. Hüseynova Ş. Nəsillərə nümunə olan ömür: Professor K.Kərimov. “Akademik Zərifə xanım Əliyeva və milli oftalmologiyamız” // Xalq qəzeti. – 2009. – 24 may.

630. Kamalqızı R. Alimlər dünyanın çırağı, axirətin nurudurlar: Akademik Zərifə Əliyeva-85 // Yeni Azərbaycan, İki sahil. – 2009. – 25 aprel.

631. Kərimov S. Gözlərə nur verən insan: Akademik Zərifə Əliyeva // Azərbaycan. – 2009. – 15 aprel.

632. Qəlbinur P. Vətən sevgisi: Professor Zərifə Əliyeva // Gənc istedad. – 2009. - № 1. – S. 2.

633. Quliyeva R. Görkəmli alim, layiqli övlad, vəfalı ömür-gün yoldaşı, qayğıkeş ana: Akademik Zərifə Əliyeva-86 // Xalq qəzeti, Yeni Azərbaycan. – 2009. – 28 aprel.

634. Mehdixanlı T. Gözlərə nur verən insan: akademik Zərifə Əliyeva // Vətən səsi. – 2009. – 24 aprel.

635. Ömür yolu: Zərifə xanım Əliyeva // Xalq qəzeti. – 2009. – 15 aprel.

636. Sultan M. Həyat və nur çırağı: Akademik Zərifə Əliyeva-86. Elmi konfrans. NDU-ti // İki sahil. – 2009. – 29 aprel.

637. Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 86-cı ildönümü ilə

əlaqədar konfrans keçirildi (AzHTİ) // Tibb. - 2009. - 13 may.- S. 7.

638. Бабаев А. Научно-практическая конференция: академик З.Алиева-66 // Бакинский рабочий. – 2009. – 28 апреля.

639. Награждены победители конкурса, посвященного памяти академика З.Алиевой // Бакниский рабочий. - 2009. - 28 апреля.

640. Подведены итоги конкурса «Зарифа Алиева-мать, женщина и ученый» // Бакинский рабочий. – 2009. – 28 апреля.

641. Светлая память о выдающимся ученом-офтальмологе, академика З.Алиевой живет в сердцах людей // Бакинский рабочий. – 2009. – 16-29 апреля.

2010

642. “Ana-müqəddəslik zirvəsi” mövzusunda müsabiqəsinin qalibləri mükafatlandırılmışdır: akademik Zərifə Əliyeva-87 // Azərbaycan. – 2010. – 29 aprel.

643. Bakıda akademik Zərifə Əliyvanın anadan olmasının 87-ci ildönümünə həsr olunmuş beynəlxalq elmi konfrans işə başlamışdır // Azərbaycan, Respublika. – 2010. – 29 aprel.

644. Elmin və insanlığın zirvəsi // Azərbaycan. - 2010. – 15 aprel; Yeni Azərbaycan– 2010. – 15 aprel.

645. Əliyeva İ. Işıqlı insan: Zərifə Əliyeva // Azərbaycan. – 2010. – 19 sentyabr.

646. Əliyeva N. Hər gün xatırlanan xeyirxah insan: akademik Zərifə Əliyeva // Azərbaycan. – 2010. – 29 aprel.

647. Əliyeva N. Mənəviyyat tariximizin örnəyi: akademik Zərifə Əliyeva // Yeni Azərbaycan. – 2010. – 27 aprel.

648. Əmiraslanov Ə., Qasımov E. Elmin və insanlığın zirvəsi: akademik Zərifə Əliyeva // Azərbaycan. – 2010. – 29 aprel.

649. İsmayılqızı K. Xeyirxah əməllər sahibi: akademik Zərifə Əliyeva // İki sahil. – 2010. – 17 aprel.

650. Hüseynova H. Humanizm mücəssiməsi: akademik Zərifə Əliyeva // Xalq qəzeti. – 2010. – 28 aprel.

651. Hüseynova İ. Zərif bir insandır gözdə nur kimi: akademik Zərifə Əliyeva // Xalq qəzeti. – 2010. – 15 aprel.

652. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın xatirəsi açılmışdır // Azərbaycan. – 2010. – 16 aprel.

653. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın xatirəsi anılmışdır: Zaqatala, Bərdə, Hacıqabul, Şirvan // Respublika. – 2010. – 28 aprel; Azərbaycan. – 2010. – 30 aprel; Yeni Azərbaycan. – 2010. – 29 aprel.

654. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın 87 illik yubileyinə həsr olunmuş beynəlxalq konfrans keçiriləcəkdir // Respublika, Xalq qəzeti. – 2010. – 21 aprel.

655. Göyçayda oftalmoloq-alim Zərifə Əliyevanın doğum günü qeyd olunmuşdur // İki sahil. – 2010. – 23 aprel.

656. Qafar T. Onun nurlu siması unudulmazdır: akademik Zərifə Əliyeva // İki sahil. – 2010. – 28 aprel.

657. Mirzəzadə R. Görkəmli pedaqoq, istedadlı alim, qayğıkeş ana: akademik Zərifə Əliyeva // Yeni Azərbaycan. – 2010. – 15 aprel.

658. Mirzəzadə R. Oftalmologiyada mühüm elmi yeniliklərə imza atmış böyük alim: akademik Zərifə Əliyeva SSRİ Səhiyyəsinə Averbax mükafatını alan ilk xanım idi // Xalq qəzeti. – 2010. – 26 yanvar.

659. Nəbiyev B. Nurlu ömrün bədii salnaməsi: H.Mirələmov. “Zərifə Əliyeva” kitabı rus dilində çap olunub // 525-ci qəzet. – 2010. – 1 may.

660. Niyazov X. Bir dünya nur çüşməsi: Akademik Z.Əliyevə // Azərbaycan. – 2010. – 29 aprel.

661. Nur dolu ömür: H.Mirələmov “Zərifə Əliyeva” // Yeni Azərbaycan. – 2010. – 8 may.

662. Ukraynanın Kiyev vilayətinin İrjen şəhərində azərbaycan xalqının böyük qızı, dünya şöhrətli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın nurlu xatirəsi yad edilmişdir // Xalq qəzeti. – 2010. – 28 aprel.

663. Sadıqova A. Dəyərli alim, qayğıkeş ana, sədaqətli həyat yoldaşı: akademik Zərifə Əliyeva // Azərbaycan. – 2010. – 28 aprel.

664. Seyidov Mirkazım. Qaranlığa nur saçan zəka. – Bakı, 2010. – 589 s.

665. Şəmsizadə N. Böyük nəslin dastanı: Q.Mirələmov. “Zərifə Əliyeva” // 525-ci qəzet. – 2010. – 28, 30 aprel.

666. “Zərifə Əliyevə” bədii-publisistik kitabının təqdimat mərasimi olmuşdur // Azərbaycan, Respublika. – 2010. – 29 aprel.

667. “Zərifə Əliyeva” kitabı təqdim olunacaq // Yeni Azərbaycan, İki sahil, Ədalət. – 2010. – 24 aprel.

668. Zərifə xanım Əliyevanın xatirəsinə həsr edilmiş müsabiqənin

qalibləri açılanmışdır: YAP. Nəsimi rayonu // Xalq qəzeti. – 2010. – 28 aprel.

669. Zərifə xanım Əliyeva səhiyyə tariximizdə müstəsna yeri olan korifey idi: müsahibimiz akademik A.Namazovadır // İki sahil. – 2010. – 27 aprel.

670. “Zərifə Əliyevə” Yuri Dolqoruki adına beynəlxalq ədəbi mükafatın xüsusi diplomuna layiq görüldü: H.Mirələmovun kitabı // Kredo. – 2010. – 30-6 noyabr.

671. В Ирпене почтили память ученого-офтальмолога с мировым именем, академика З.Алиевой: Киевская область Украины // Бакинский рабочий. – 2010. – 28 апреля.

672. Названы имена победителей конкурса памяти З.Алиевой // Бакинский рабочий. – 2010. – 28 апреля.

673. Ибрагимова Дж. Она являлась символом азербайджанской женщины: академик Зарифа Алиева // Бакинский рабочий. – 2010. – 29 апреля.

674. Керимов К. Свет ее души озаряет нам счастливый путь к новым высотам: академик Зарифа Алиева // Бакинский рабочий. – 2010. – 20 апреля.

675. Мираламов Г.Ф. Зарифа Алиева. – М.: Молодая гвардия, 2010. – 191 с. – (Жизнь замечательных людей: сер.биогр.,вып. 1255).

676. Презентация книги «Зарифа Алиева»: автор книги Г.Мираламов // Зеркало. – 2010. – 27 апреля; Бакинский рабочий. – 2010. – 30 апреля.

677. Ханджанбекова Ф. Памяти академика Зарифы Алиевой: научная конференция // Бакинский рабочий. – 2010. – 29

апреля; Вышка. – 2010. – 23-29 апреля.

2011

678. Ağazadə Z. İrpendə akademik Zərifə Əliyevanın xatirəsini əziz tuturlar // Xalq qəzeti, Azərbaycan. – 2011. – 20 dekabr.

679. Akademik Zərifə Əliyeva və müasir oftologiya: akademik Kəram Kərimov. Monoqrafiya // Yeni Azərbaycan. – 2011. – 16 mart.

680. Akademik Zərifə Əliyeva-88 // Azərbaycan. – 2011. – 29 aprel.

681. Akademik Zərifə Əliyeva-88: tədbirlər // Xalq qəzeti, Respublika, İki sahil, Yeni Azərbaycan. – 2011. – 29 aprel.

682. Akademik Zərifə Əliyeva-88: müsabiqə // Xalq qəzeti. – 2011. – 29 aprel.

683. Aslanov K. Gözlərə nur, qəlblərə mərhəmət bəxş edən böyük insan: akademik Zərifə Əliyeva // Azərbaycan. – 2011. – 15 aprel.

684. Bakıda Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 87-ci ildönümünə həsr olunmuş Beynəlxalq elmi konfrans işə başlamışdır // Azərbaycan. – 2011. - 29 aprel. - s.4

685. Görməkli oftolog alim, akademik Zərifə Əliyevanın xatirəsi anılmışdır // Xalq qəzeti, Yeni Azərbaycan, İki sahil. – 2011. – 28 aprel; Respublika. – 2011. – 30 aprel.

686. Hüseynova H. Ana-müqəddəslik zirvəsi: akademik Zərifə Əliyeva // Respublika. – 2011. – 28 aprel.

687. Hüseynova T. O, əsl gözəllik mücəssiməsi idi: akademik Zərifə Əliyeva // Xalq qəzeti. – 2011. – 16 aprel; İki sahil. – 2011. –

16, 22 aprel.

688. Kərimov S. Vətəndaş, alim, nəcib insan: akademik Zərifə Əliyeva-88 // Respublika. – 2011. – 28 aprel.

689. Qəlbınur P. Vətən sevgisi: Akademik Zərifə Əliyevanın əziz xatirəsinə // Respublika. – 2011. – 28 aprel.

690. Məmməd həsənov R. Nurlu insan: akademik Zərifə Əliyeva-88 // Azərbaycan. – 2011. – 28 aprel.

691. Minsk şəhərində “Zərifə Əliyeva” kitabının təqdimat mərasimi olmuşdur // Azərbaycan, Yeni Azərbaycan, Səs. – 2011. – 6 dekabr.

692. Nurlu insan // Azərbaycan. – 2011. – 28 aprel.

693. Şərəfli ömür yolu: akademik Zərifə Əliyeva-88 // Xalq qəzeti. – 2011. – 28 aprel.

694. Почтена память видного-ученого-офтальмолога академика Зарифы Алиевой // Бакинский рабочий. – 2011. – 28 апреля.

695. 88 лет со дня рождения видного ученого-офтальмолога З.Алиевой // Вышка, Эхо. – 2011. – 29 апреля.

2012

696. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 89 ildönümünə həsr edilmiş elmi konfrans keçirilmişdir // Azərbaycan. – 2012. – 29 aprel. – S. 5.

697. Qasımov E. Ürəklərdə izi var: AMEA həqiqi üzvü, professor Zərifə Əliyeva // Xalq qəzeti. – 2012. – 15 aprel.

698. Mirələmov H. İnsanlara qalan nur: akademik Zərifə Əliyevanın anım günü // Azərbaycan. – 2012. – 15 aprel.

2013

699. Akademik Zərifə Əliyevanın 90 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı // Respublika. – 2013. – 8 fevral.

700. Akademik Zərifə Əliyevaya həsr olunmuş tədbir keçirilmişdir / Respublika. – 2013. – 17 aprel.

701. Akademik Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 90 illik yubileyinə həsr olunmuş beynəlxalq elmi-praktik konfrans keçiriləcəkdir // Azərbaycan. – 2013. – 29 mart.

Azərbaycan Dillər Universitetində akademik Zərifə Əliyevanın 90 illik yubileyinə həsr olunmuş dəyirmi masa.

702. Akademik Zərifə xanım Əliyeva Azərbaycan oftalmologiya elmini bütün dünyada tanıtmışdır // Azərbaycan. – 2013. – 18 aprel.

703. Akademik Zərifə xanım Əliyeva tanınmış tibb tədqiqatçıları tərəfindən dünya səviyyəli alim kimi qəbul edilmişdir // İki sahil.- 2013. - 20 aprel.

704. Ağayev T. Görkəmli oftalmoloq alim // Elm. – 2013. – 24 aprel.

705. Ağayeva T. Mənim əziz müəllimim : akademik Zərifə xanım Əliyeva haqqında xatirələrim // Elm. – 2013. – 24 aprel.

706. Azərbaycan elminə şöhrət gətirən tanınmış oftalmoloq alim // İki sahil. – 2013. – 10 aprel.

707. Baxşəliyev R. Akademik Zərifə xanım Əliyeva ehtiramla anılır

// Azərbaycan. – 2013. – 16 aprel.

708. Bayramova Z. Azərbaycan oftalmologiyasını dünya səviyyəsində tanıdan akademik // Səs. – 2013. – 18 aprel.

709. Bayramova Z. Görkəmli alim, qayğıkeş ana: Binəqədi rayonunda görkəmli oftalmoloq, akademik Zərifə xanım Əliyevanın xatirəsi anıldı // Səs. – 2013. – 16 aprel.

710. Dünya şöhrətli oftalmoloq // İki sahil. – 2013. – 17 aprel.

711. Əliyeva N. Analıq, qadınlıq, təbiblik mücəssiməsi: görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyev haqqında düşüncələr // Səs. – 2013-. – 23 aprel; İki sahil. – 2013. – 23 aprel.

712. Əlizadə A. Böyük insan, unudulmaz alim: Zərifə Əliyeva-90 // Azərbaycan. – 2013. – 16 aprel.

713. Əmiraslanov Ə. Dünya şöhrətli alim, görkəmli oftalmoloq, qayğıkeş insan: akademik Zərifə Əliyeva-90 // Xalq qəzeti. – 2013. – 14 aprel.

714. Əmiraslanov Ə. Görkəmli alim, həssas qəlblə həkim // Elm. – 2013. – 24 aprel.

715. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın anadan olmasının 89-cu ildönümünə həsr olunmuş konfrans keçirilmişdir // Azərbaycan. – 2012. - 29 aprel.

716. Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın həyat və yaradıcılığında bəhs edən sərgi böyük maraqla izlənməmişdir // Azərbaycan. – 2013. – 16 aprel.

717. Göyçayda görkəmli oftalmoloq Zərifə xanım Əliyevanın anadan olmasının 90 illik yubileyi münasibətilə tədbir keçirilmişdir // Azərbaycan. – 2013. – 16 aprel.

718. Hacıyev R. Böyük alim, qayğıkeş, xeyirxah insan // Elm. – 2013. – 24 aprel.

719. Haşımova N. Görkəmli oftalmoloq alimin xatirəsinə... // Elm. – 2013. – 24 aprel.

720. Heydərova A. Böyük qəlbin işığında: Zərifə Əliyeva-90 // Azərbaycan. – 2013. – 14 aprel.

721. Hüseynova R. Zərifə Əliyeva-90 // Səs. – 2013. – 3 aprel.

722. Həsənov Əlisəfa. Görkəmli alimin mənalı ömür yoluna həsr olunmuş konfrans // Respublika. – 2013. – 19 aprel.

723. Xuraman İsmayılqızı. Xeyirxahlıq onun amalı idi / Milli oftalmologiyamızın banisi Zərifə xanım Əliyevanın xalqına göstərdiyi misilsiz xidmətlər, tibb elminin inkişafı naminə apardığı tədqiqatlar əsl vətəndaş fədakarlığı idi // İki sahil. – 2013. – 19 aprel.

724. Xuraman İsmayılqızı. Nurlu peşə sahibi, daim böyük hörmətlə xatırlanan səmimi insan // İki sahil. – 2013. – 23 aprel.

725. İlyasoğlu R. Akademik Zərifə Əliyevanın 90 illiyinə həsr olunmuş tədbir // Respublika. – 2013. – 7 aprel.

726. Qarayev Ü. Sumqayıt Dövlət Universitetində görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın 90 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi-praktik konfrans // Respublika. – 2013. – 19 aprel.

727. Qasımov E.M. Akademik Zərifə Əliyevanın Azərbaycanda tibb elminin və səhiyyəsinin inkişafında rolu // Elm. – 2013. – 24 aprel.

728. Kərimov K. Nurdan yaranmış insan... // Elm. – 2013. – 24 aprel.

730. Məmmədli H. Görkəmli alim, qayğıkeş insan-Zərifə xanım Əliyeva // Yeni Azərbaycan. – 2013. – 10 aprel.

731. Məmmədov E. Naxçıvanda akademik Zərifə xanım Əliyevanın 90 illik yubileyi qeyd olunmuşdur // Azərbaycan. – 2013. – 16 aprel.

732. Mənəvi ucalığın zirvəsində dayanan alim // Elm. – 2013. – 24 aprel.

733. Musayev (Qəlbınur) P. Vətən sevgisi : unudulmaz müəllimim akademik Zərifə xanım Əliyevanın əziz xatirəsinə // Elm. – 2013. – 24 aprel.

734. Nəcəfova S. Üç görüş, bir müsahibə // Elm. – 2013. – 24 aprel.

735. Nəzakət Ələddinqızı. “Azərbaycan elminə şöhrət gətirən tanınmış oftalmoloq alim” mövzusunda elmi konfrans keçirildi // Səs. – 2013. – 9 aprel.

736. Nəzakət Ələddinqızı. Görkəmli alim, qaygıküş ana // Səs. – 2013. – 23 aprel.

737. Respublikada oftalmologiya elminin inkişafında Zərifə Əliyevanın xidmətləri // İki sahil. – 2013. – 19 mart.

738. Şəmsiyyə Əliqızı. Səbaildə akademik Zərifə xanım Əliyevanın 90 illik yubileyi qeyd olunur // İki sahil. – 2013. – 16 aprel.

739.Şulpina N.B. Amalı, niyyəti saf olan insan // Elm. – 2013. – 24 aprel.

740. Ukraynada Azərbaycanın görkəmli alimi Zərifə Əliyevanın

xatirəsi yad edilmişdir // İki sahil.- 2013. – 17 aprel.

741. Zərifə Əziz qızı Əliyeva // Elm. – 2013. – 24 aprel.

742. Асадова А. Она оберегала свет очей своего народа // Elm.- 2013.- 24 aprel.

743. Бровкина А. Зарифа Азизовна Алиева. // Elm.- 2013.- 24 aprel.

744. В национальной библиотека состоялась презентация книги «Зарифа Алиева» на азербайджанском и английском языках / Мираламов Г. Зарифа Алиева. – М.: Молодая гвардия, 2010) // Бакинский рабочий. – 2013. – 23 апреля.

745. Добромислов А.Н. Славная дочь Азербайджана // Elm.- 2013.- 24 aprel.

746. Добромислова О.П. Человек и женщина // Elm.- 2013.- 24 aprel.

747. Зарифа Алиева-90 / Президент Азербайджана Ильхам Алиев издал распоряжение о проведении юбилея академика // 7 Каспи. – 2013. – 9-15 апреля.

749. Краснов М.М. Талант жить. // Elm.- 2013.- 24 aprel.

750. Мошетова Л.К. Памяти Академика З.А.Алиевой. // Elm.- 2013.- 24 aprel.

751. Пучковская Н.А. Встречи с Зарифой ханум. // Elm.- 2013.- 24 aprel.

752. Скрипиченко З.М. Жизнь в науке. // Elm.- 2013.- 24 aprel.

753. Тагибеков К. Академик З.А.Алиева – совесть отечественной офтальмологии. // Elm.- 2013.- 24 aprel.

754. Трутнева К.В. Ученый, педагог, человек. // Elm.- 2013.- 24 апрел.

VEBLIOQRAFIYA

Adam.az Bioqrafiya bankı
adam.az/

*Akademik Zərifə Əliyeva adına
Milli Oftalmologiya Mərkəzi
www.eye.az/*

APA
az.apa.az

Azadlıq Radiosu
www.azadliq.org/

*Azerbaijan Medical University
atueye.com/*

Elektron göz
e-eye.az

Xəbər portal
xeberle.com/

*Mehriban Əliyevanın şəxsi saytı
www.mehriban-aliyeva.org/*

Milli.Az
www.milli.az/

Səs informasiya agentliyi
sia.az/

Şərq Qapısı qəzeti
www.serqqapisi.az

Vikipediya - Açıq Ensiklopediya
az.wikipedia.org/

Zaman qəzeti
www.zaman.az/

Zərifə xanım Əliyeva
www.zarifa-aliyeva.az/

İNFORMASIYA-AXTARIŞ APARATI

ƏSƏRLƏRİNİN ƏLİFBƏ GÖSTƏRİCİSİ АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ТРУДОВ

Əgər sizdə kəskin konyunktivitdirsə: yaddaş 14
İridodiyoz 31
Orqanizmə tetraşloretilen buxarının xroniki təsiri zamanı gözdə
hidrodinamikanın vəziyyəti 191
Polimetilmetakrilat elastotometr 154
Sovet həkiminin mənəvi siması haqqında 15
Stirol və tetraşloretilen buxarlarının təsirindən gözdə hemo-
dinamikanın güclənməsi 200
Stirol və tetraşloretilen buxarları ilə xroniki təmasda olan
şəxslərin oftalmodinamik göstəriciləri 204
Yüksək əqidə: həkimlik etikası, həkimin ürəyinin və fikirlərinin
paklığı 34

Академическая премия Азербайджанскому ученому 130
Актуальные проблемы офтальмологии 20
Анатомия слезной точки и вертикальной части слезного
канальца 155
Анатомо-физиологическая характеристика гидродинами-
ческой системы глаза 9
Антимикробные действия новых химических веществ, син-
тезированных в АПИ им. Ленина 108
Беду можно предотвратить! 131
Вирусные болезни органа зрения 169
Влияние паров тетрашлорэтилена на возникновение про-
фессионального конъюнктивита 170
Влияние синтомицина на наслоенные на
трахом инфекций 35

Влияние синтомицина на содержание телец Провачека	36
Влияние синтомицина на флору конъюнктивального мешка при трахоме	39
Влияние факторов шинного производства на глаз и его некоторые функции	63
Влияние фонофореза ряда сосудорасширяющих средств на кровенаполнение сосудов увеального тракта при хориоретинальной дистрофии	132
Возрастные изменения глаза и зрительно-нервного пути: морфогистохимические исследования	10
Волосковая чувствительность роговицы у работников шинного завода	49
Высокое призвание	16
Герпетическая болезнь глаз	7
Герпетические заболевания глаз	4
Герпетические кератиты в нашей практике	109
Гидродинамические и гемодинамические показатели при контузиях глазного яблока	70
Гидродинамические исследования при проникающих ранениях области цилиарного тела	71
Гиперсекреция внутриглазной жидкости, вызванная парами стирола	171
Гистохимическая характеристика активности некоторых ферментов в злокачественных меланомах сосудистой оболочки	89
Гистохимическая характеристика активности некоторых ферментов в злокачественных меланомах сосудистой оболочки	99
Гистохимические исследования нуклеиновых кислот в ткани глазного яблока нормальных кроликов и кроликов, находящихся в цехах йодового завода г. Баку	50
Гистохимические исследования тканей глаза у экспериментальных животных, находившихся в различных цехах шинного завода	55
Гистохимические особенности гликогена и мукополисахаридов в злокачественных меланомах сосудистого тракта	72

Глазной душ для промывания конъюнктивальной полости при химических ожогах	172
Глазные проявления при хроническом воздействии на организм малых концентраций паров стирола	156
Глазные проявления при хроническом воздействии на организм малых концентраций паров стирола	173
Глаукома и ее признаки	90
Деонтология в практической офтальмологии	100
Деятельность глазных болезней ГИУВ им А.Алиева и глазного отделения республиканской клинической больницы им акад. Мир Касимова за 10 лет	101
Деятельность клиники глазных болезней ГИУВ им. А.Алиева и глазного отделения Республиканской клинической больницы им. акад. Мир-Касимова за 10 лет	73
Диагностическое значение неоваскуляризации роговицы при сахарном диабете	174
Дислокация слезной точки: патология или варианты нормы?	143
Дифференциальная диагностика вирусных конъюнктивита и конъюнктивитов профессиональной этиологии	91
Дифференциальная диагностика вирусных конъюнктивитов и конъюнктивитов профессиональной этиологии	102
Дифференциальная диагностика острого синдрома живота при тупой травме	47
Заболевание глаз при сахарном диабете	17
Заболевание органа зрения при эндокринной патологии	175
Заболевания переднего отрезка глаза у рабочих йодового завода	51
Изменения аргирофильного межуточного вещества глаз животных, находившихся в цехах йодового завода	52
Изменения глаз у кроликов при воздействии ряда химических производственных вредностей	60
Изменения некоторых гуморальных факторов естественного иммунитета при действии бензола	92
Изучение распределения туберкулезных поражений глаз в различных возрастных группах и по отдельным климатичес-	

ким зонам Азербайджана	45
Иммунобиологическая активность организма при хроническом действии малых концентраций бензола	61
Иммунологическая реактивность организма при хроническом действии повышающихся малых концентраций бензола	64
Интенсификация ртутью и её неорганическими соединениями	30
Иридодиагностика	28
Использование показаний функционального состояния организма для изучения влияния факторов окружающей среды на здоровье населения	74
Йод и его влияние на темновую адаптацию глаз	110
Йод как промышленный яд	75
К вопросу дифференциальной диагностики мезодермальных дистрофий радужной оболочки	133
К вопросу изучения некоторых ферментов в злокачественных меланомах сосудистой оболочки	76
К вопросу о биохимических изменениях переднего отрезка глаз у работников-шинного завода	56
К клиническому действию карватона	192
К медикаментозному лечению глаукомы	46
К медикаментозному лечению глаукомы	44
К оценке функции слезоотведения	119
К технике операции активации нижнего слезного канальца по М.Ю.Султанову	157
Клинико-гистоморфологические исследования глаз кроликов, находившихся в цехах йодового завода гор. Баку	53
Клинико-лабораторные критерии диагностики токсоплазмоза глаз на современном этапе	176
Клинико-физиологическая характеристика состояния органа зрения у лиц, работающих в условиях воздействия различных химических факторов	144
Клинические особенности и лечение хронической иридоцилиарной дистрофии	158
Клинические формы диагностики и лечение иридоцилиарных дистрофий	177

- Консервативные и комбинированные способы лечения дакриоциститов и непроходимости слезноносового протока 120
- Конъюнктивы токсической этиологии 111
- Конъюнктивиты и современные методы лечения 21
- Криоэкстракция диабетических катаракт 121
- Криоэкстракция миопических катаракт 112
- Криоэкстракция при различных видах катаракт 93
- Лейкоцитарная реакция как достаточно информативный жест при действии малой интенсивности производственных вредностей независимо от характера 113
- Лечение профессионального конъюнктивита 145
- Методика применения ручного трепана при щадящей технике дакриоцисториностомии 122
- Методика проведения и оценка результатов слезовысасывающей пробы 178
- Методика проведения и показатели цветной слезовысасывающей пробы в норме и при различных формах патологии слезоотводящих путей 179
- Морфологические изменения внутренних органов экспериментальных животных, находившихся в условиях шинного завода 77
- Морфологические исследования некоторых органов экспериментальных животных (кроликов), находившихся в условиях повышенной концентрации йода 78
- Морфологические исследования некоторых органов экспериментальных животных (кроликов), находившихся в условиях химических вредностей шинного производства 65
- Набор зондов для диагностики и лечения заболеваний слезоотводящих путей 134
- Нарушения цветоощущения, вызванные пестицидами 180
- Некоторые вопросы нравственного воспитания врача 103
- Некоторые показатели адаптационных сдвигов организма при повторных острых интоксикациях бензолом 79
- О бактерицидном действии эфирного масла корицы 193
- О возможной роли антиоксидантной системы стекловидного

- тела в задержке развития диабетической ретинопатии 181
- О зависимости показателей цветной слезно-носовой пробы от пола, возраста и профессиональных вредностей 146
- О месте зондирования в диагностике и лечении заболеваний слезоотводящих путей у взрослых 123
- О моральном облике врача 114
- О моральном облике врача 12
- О моральном облике советского врача 124
- О содержании компонентов антиоксидантной системы в тканях глаза 147
- О состоянии переднего отдела глаз у работников йодового завода г. Баку 48
- О состоянии слезоотводящих путей у лиц, контактирующих с пестицидами 182
- О состоянии функции слезоотведения у работников Бакинского завода бытовых кондиционеров 115
- О структуре заболеваний глаз у работников Бакинского завода бытовых кондиционеров по данным обращаемости за 1979-1981 гг. 148
- О целесообразности использования поли-метилметакрилата для площадки тонометра Маклакова 125
- О частоте лечения и профилактике глаз у работников Бакинского завода бытовых кондиционеров 135
- Об адаптационной кайме зрачка 126
- Об электронно-морфологических и гистохимических методах лечения злокачественных внутриглазных опухолей 18
- Об эффективности некоторых методик активного выявления лиц, подозрительных на глаукому 183
- Об эффективности операции активации нижнего слезного канальца 136
- Об эффективности операции активизации нижнего слезного канальца по М.Ю.Султанову 159
- Обучение и воспитание кадров офтальмологов 160
- Общее и местное лечение при туберкулезном поражении переднего отрезка глаза 42
- Опыт применения под конъюнктивальных инъекций стек-

ловидного тела при рубцовых изменениях конъюнктивы и различных поражениях роговицы, вызванных трахомой	40
Организация профилактики офтальмопатологии на йодовом заводе	94
Основные организационные формы профилактики патологии органа зрения в шинном производстве	95
Основы иридодиагностики	19
Особенности профосмотра глаз и медицинской реабилитации рабочих химического производства	161
Острые вирусные конъюнктивы	5
Острые вирусные конъюнктивиты	8
Острые конъюнктивиты	127
Офтальмодинамометрические показатели у лиц хронически контактирующих с парами стирола и тетрахлорэтилена	201
Офтальмологическая помощь населению Республиканской клинической больницы им. акад. Мир-Касимова за 10 лет	80
Офтальмология при хронической йодовой интоксикации	13
Офтальмопатология в химическом производстве	96
Повреждения глаз у работников Бакинского завода бытовых кондиционеров	149
Полиметилметакрилатовый аппланационный тонометр для проведения массовых исследований	128
Понижение остроты цветоощущения, вызванное парами стирола и тетрахлорэтилена	184
Понижение чувствительности роговицы, вызванное парами стирола и тетрахлорэтилена	162
Привычный вывих глазного яблока	104
Привычный вывих глазного яблока	66
Применение диадинамических токов при различных глазных заболеваниях	57
Причины энуклиации по материалам Республиканской клинической больницы им акад. Мир-Касимова	81
Профессиональная патология глаз в шинном производстве	11

Профессиональная патология органа зрения	29
Профессиональные заболевания в условиях химического производства и мера их профилактики	82
Профессиональные заболевания органа зрения, вызываемые йодом и их профилактика	97
Профессиональные конъюнктивиты, вызванные парами стирола	137
Профессиональные повреждения органа зрения	185
Профессиональный конъюнктивит, вызванный парами тетрахлорэтилена	194
Профилактика и лечение повреждений глаз при хроническом воздействии на организм паров стирола и тетрахлорэтилена	26
Профилактика повреждений глаз у рабочих резиновой промышленности	2
Профилактика профессиональных заболеваний в йодной промышленности	6
Профилактика профзаболеваний в йодной промышленности	1
Профилактика профзаболеваний в йодной промышленности	3
Распространение глаукомы в различных климатогеографических зонах Азербайджанской ССР	83
Расширение ретинальных сосудов, вызванное парами стирола и тетрахлорэтилена	195
Реографические исследования при проникающих ранениях области цилиарного тела	84
Роль состояния стекловидного тела при миопии для задержки развития диабетической ретинопатии	138
Сборник научных трудов академика З.А.Алиевой	32
Слезная точка: анатомо-физиологические параллели	196
Слезовысасывающая проба, методика ее проведения и показатели в норме	186
Слезоотведение у человека	129
Случай врожденной наружной фистулы слезного мешка	150

Случай упорного дакриоканаликулита с инородным телом в просвете канала	202
Случай упорного дакриоканаликулита с инородным телом в просвете каналыца	163
Современные аспекты туберкулеза органа зрения	24
Современные методы лечения вирусных заболеваний глаз	85
Современные методы хирургического лечения слезотечения	22
Современные представления о табачной амблиопии	164
Содержание компонентов антиоксидантной системы в тканях глаза	151
Содержание селена и активность глутатионпероксидазных ферментов в тканях глаза человека при диабете	187
Состояние адаптации к темноте у работников различных подразделений Бакинского завода бытовых кондиционеров (БЗБК)	197
Состояние гидродинамики в глазу при хроническом воздействии тетрахлорэтилена	198
Состояние гидродинамики глаза при хроническом воздействии на организм малых концентраций паров стирола	188
Состояние здоровья рабочих в цехах группы I Сумгаитского «Синтезкаучук» по данным периодического медосмотра	116
Состояние некоторых функций глаза при диабете	43
Состояние некоторых функций органа зрения при хроническом воздействии на организм паров стирола и тетра-хлорэтилена	189
Состояние органа зрения механизаторов сельского хозяйства, контактирующих с пестицидами	152
Состояние органа зрения у работников некоторых предприятий химической промышленности Азербайджана	62
Состояние остроты зрения у работников шинного завода города Баку	54
Состояние поля зрения при хроническом воздействии на организм паров стирола и способ хирургического лечения отрезии слезной точки	168

Состояние поля зрения у работников шинного завода	58
Состояние слезоотводящих путей при хроническом воздействии на организм паров стирола	139
Состояние слезоотводящих путей при хроническом воздействии на организм паров тетрахлорэтилена	165
Состояние флоры конъюнктивального мешка до и после лечения чистым синтомицином и в комбинации с другими медикаментами	38
Способ формирования слезной точки при ее атрезии	199
Сравнительная оценка пригодности некоторых синтетических материалов для площадки тонометра Маклакова	140
Сравнительная оценка применения при трахоме синтомицина в чистом виде и в комбинации его с общей терапией	41
Сравнительная оценка хирургических методов обработки проникающих ран области цилиарного тела	86
Терапевтическая офтальмология	25
Терапия трахомы синтомицином в комбинации с другими методами лечения	37
тетрахлорэтилена	190
Тонометр для тонометрии по Маклакову при проведении массовых исследований	117
Туберкулез органа зрения	33
Ультраструктурная характеристика и активность некоторых ферментов группы фосфогидролаз в клетках злокачественной меланомы сосудистого тракта	141
Ультраструктурное строение сетчатой оболочки глаза человека	105
Усиление гидродинамики в глазу, вызванное парами стирола и тетрахлорэтилена	203
Фагоцитарная активность лейкоцитов при хроническом действии бензола	87
Фагоцитарная активность лейкоцитов при хроническом действии колеблющихся концентрации бензола	98
Фарингоконъюнктивальная лихорадка у ребенка	106
Фаринго-конъюнктивальная лихорадка у ребенка	118
Физиология слезоотведения	23

Характеристика некоторых гистохимических показателей в тканях глаз подопытных животных, находившихся в различных условиях цехов шинного завода г. Баку	59
Щадящая хирургия слезоотводящих путей	27
Эластометр из полиметилметакрилата	167
Электронно-микроскопические исследования сетчатой оболочки глаза человека	107
Эозинофилобазофильная диссоциация-показатель опасных для организма сдвигов при хроническом действии производственных факторов	88
Эффективность инъекции рибофлавина на зрительные функции глаза при глаукоме	67
Эффективность криоэкстракции при различных видах катаракт	68
Эффективность подконъюнктивальных инъекций рибофлавина мононуклеотида на зрительные функции глаза при глаукоме	69
Эхоофтальмоскопия при внутриполостных глазных операциях	142
Язвы и эрозии желудка у больных с сердечной патологией	153

НӘММҮӘЛЛІFLӘRİN ӘLİFBA GÖSTӘRİCİSİ

АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ СОАВТОРОВ

Mirzəyev T.Ə.	200
Sultanov M.Y.	154, 200
Talışski S.A.	154, 200
Təhməzov R.F.	31
Абагян О.И.	68, 73, 80, 81, 85, 93
Абдуллаев В.М.	53
Абдуллаев Э.А.	132
Агаева Т.С.	174
Адыгезалова-Полчаева К.А.	44, 46
Алекперов И.И.	6
Алекперова А.Д.	45
Алиева А.	47
Бадалов С.А.	18, 76 99, 105, 107, 141
Байрамов Р.А.	108
Бегищев А.В.	75
Бокина А.И.	74
Боришполец В.И.	25,176
Вельховер Е.С.	19
Вельховер Ч.С.	126
Гаджиев Н.М.	112, 121
Гаджиев Р.В.	138, 142, 147, 151, 181, 187
Гасилина В.М.	25
Гатизаде И.С.	182
Гонтуар Н.С.	24, 25,177
Грачева Г.В.	25, 133, 158, 177
Гусейнов Г.М.	187
Джавадова С.	67
Замчалов А.И.	6

Ибрагимова С.И.	76
Исмаилзаде Ш.И.	70
Керимов Б.Ф.	147, 151
Магомедов С. М.	18,141
Мамедов М.М.	100
Мамедова Т.М.	76
Марголис М.Г.	17
Мелик-Асланова П.С.	10, 18, 72, 76, 78, 89,99, 105, 107, 141
Мирзоев Т.А.	26,148, 172, 180, 184, 189, 190, 194, 197, 203
Мовлазаде Р.Х.	57, 83
Мошетова Л.К.	20
Несруллаева Г.М.	45, 132,174
Нестеров А.П.	29, 130,164
Ниязова М.Ф.	68, 93
Нудьга Л.И.	175
Нудьга Л.Н.	17
Писарская И.В.	17
Раджабли Р.	104
Раджабли Х.А.	57, 67, 68, 81, 93, 100, 109, 112, 121, 142
Рзаева А.	47
Ромашов Ф.Н.	19
Роцин А.В.	75
Салимова Р.Х.	83
Самедов У.Н.	100, 101, 112
Самедова У.Н.	57, 67, 68, 73, 80, 81, 83, 85, 93
Сафарова Т.Х.	45
Скрипниченко З.М.	29,161,
Султанов М.Б.	153, 183
Султанов М.Ю.	22, 23, 26, 27 115, 117, 120, 122, 125, 128, 134, 137, 139, 140, 143, 145, 146, 148, 149, 150, 155, 156, 162, 163, 165,167, 168, 171, 172, 173, 178, 179, 180, 181, 182, 184, 186, 187, 190, 195, 196,197,

	198,199, 201, 202, 203
Тагизаде И.С.	186
Тагизаде М.С.	115, 117
Тагизаде Н.С.	26,119, 120, 123, 134, 136, 139, 140, 143, 146, 150, 155, 157, 159, 163, 165, 168, 178, 179, 195, 196,199, 202
Тальшская С.А.	26,115, 117, 122, 125, 128, 135, 139, 140, 145, 148, 149, 162, 167, 171, 183, 188, 190, 191, 194, 195, 198, 201, 203
Шехтман Б.А.	79, 88, 113
Шмелева В.В.	160
Шульпина Н.Б.	9, 17, 19, 20, 24, 25, 28, 33, 79, 133, 158, 160, 169, 175, 176,
Юсифов Э.Ю.	187

**ZƏRİFƏ ƏLİYEVƏ HAQQINDA
YAZANMÜƏLLİFLƏRİN ƏLİFBƏ GÖSTƏRİCİSİ**

**АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ АВТОРОВ,
НАПИСАВШИХ О ЗАРИФЕ АЛИЕВОЙ**

Abdullayev V.	475, 496
Abdullayev Z.	546
Abdullazadə F.	264, 265, 266
Adıgözəlova-Polçayeva Q.Ə.	267
Adilqızı N.	616
Ağayev T.	547, 354
Ağayev T.	704
Ağayeva T.	705
Ağazadə Z.	355, 357, 678
Axundova E.	548
Akifqızı Ş.	364
Aslan Q.	553, 367, 368
Aslanov K.	683
Baxşəliyev R.	707
Bayramova Z.	708, 709
Bayramova Zümrüd.	706, 707
Brovkina A.F.	469
Cabbarov S.	498.
Cavadzadə M.C.	320, 371, 561, 562
Cavadzadə M.M.	227, 478
Cəfərov İ.	519
Daşsalahlı R.	563
Dilbazi M.	270
Dobromıslöv A.N.	271, 499
Dobromıslöv O.R.	272
Eldarov Ö.	273
Esmira F.	500
Əbdülrəhmanova İ.	373
Əhmədov Q.	570

Əliyev E. 335
Əliyev H. 525
Əliyev İ. 376, 377
Əliyeva A. 524
Əliyeva İ. 378, 645
Əliyeva N. 646, 647, 711
Əliyeva R. 479
Əliyeva Sevil 276
Əliyeva Y. 619
Əliyeva Z.Ə. 526
Əlizadə A. 712
Əmiraslanov Ə. 275, 374, 375, 480, 571, 620, 648, 713, 714
Əsədova A. 277, 379
Əzizbəyova P.Ə. 278
Fərəc M. 380
Fərhadqızı P. 572
Fikrət Qoca 276
Gülcahan Mirməmməd 237
Hacıyev R. 718
Hacızadə A. 573
Haqverdiyeva K. 462
Hasilova X. 233
Həşimova N. 719
Heydərova A. 720
Həbibbəyli İ. 385
Həsənəliyev N. 226
Həsənov Ə. 722
Həsənov Ə. 576.
Həsənova M. 331, 574, 575
Həsənzadə N. 281
Hüseynova H. 504, 528, 577, 628, 650, 686
Hüseynova İ. 651
Hüseynova R. 721
Hüseynova Ş. 629
Hüseynova T. 687

Hüseynzadə T. 282
Xəlilzadə F. 463
Xəzri N. 283
Xuraman İsmayılqızı 723,724
İlyasoğlu R. 725 İmaməliyev A.S. 284

İsmayılqızı X. 386, 387, 464, 529, 579, 718, 719
İsmayılqızı K. 649.
İsmayılova V. 388, 465
Kamalqızı R. 630
Kəngərli A. 389
Kərimov K. 325, 345, 390, 391, 466, 467, 468, 581, 728
Kərimov M. 392, 393, 582, 583
Kərimov S. 631, 688
Kətubər. 344, 505
Qafar T. 483, 656
Qafarqızı S. 394
Qarayev Ü. 721, 726
Qasimov E. 506, 530, 648, 697
Qasimov E.M. 727
Qədir A. 346
Qəlbinur P. 585, 632, 689
Qismətoğlu F. 586
Quliyeva R. 633
Quliyeva Z. 229, 286, 287, 395, 396, 532, 587
Quntu E. 338
Qurbanqızı Z. 588
Qurbanov Ş. 326, 337
Qurbanova N. 531
Maqsudov F. 288
Mehdixanlı T. 397, 634
Mehdiyev R. 533
Məmməd həsənov R. 690
Məmmədli H. 730

Məmmədov E. 723,731
Məmmədova M. 398
Mirələmov H. 698
Mirqasimov A.M. 289
Mirzəyev R. 290, 327, 657, 658
Muradov M. 507
Musayev (Qəlbinur) P. 733
Musayev M. 399
Mükərrəmoğlu M. 400
Naibova T. 401
Namazova A. 402
Nesterov A.P. 217, 232, 218, 469
Nesterov A.R. 291
Nəbiyev B. 659
Nəcəfov A.Y. 292
Nəcəfova S. 215, 222, 230, 403. 734
Nəcəfzadə Q. 404
Nəsullayeva H. 405
Nəsullayeva Q.M. 293
Nəzakət Ələddinqızı. 724, 725, 735,736
Niyazov X. 347, 660
Paşayeva N. 329
Pənah Əli 239, 241
Puskovskaya N.A. 295
Rəcəbli X.A. 296
Rüstəmli N. 535
Sadıqoğlu A. 297
Sadıqova A. 663
Seyid Surə. 411, 412
Seyidov H. 590
Seyidov M. 410, 664
Seyidov T. 408, 409
Səfərov İ. 591
Skripniçenko Z.M. 298, 414, 508
Sultan M. 536, 636
Sultanov A. 484

Sultanov M. 227, 299
Sultanova A. 415
Sultanova M. 41.
Sultanova P. 471, 485
Süleymanoğlu M. 417
Şəmsiyyə Əliqızı 738
Şəmsizadə N. 665
Şərif A. 470
Şulpina N.B. 300,593,739
Tanrıverdiyev Y. 594
Telman Q. 509
Təhməzov R.F. 301
Təyyaroğlu Q. 418
Trutneva K.V. 302
Trutnyova K.V. 487
Vahabzadə B. 304
Vanşteyn B.İ. 540
Vaunşteyn B.İ. 305
Zeynalov L. 596
Zəlimxan Y. 488
Абдуллаев В. 542
Абдуллазаде Ф.Г. 241
Агаев Т. 309
Ага-заде З. 429, 430
Азизбекова П.А. 242
Алиев И. 600
Алиева З.К. 207, 212
Алиева З.М. 208, 209, 210, 211
Амирсланов А. 431
Аслан Г. 432
Бабаев А. 638
Бровкина А.Ф. 243
Гаджизаде А. 606
Гасан гызы Н. 607
Джавадзаде М. 228, 231, 244, 323,473
Джавадзаде М.Д. 245, 310

Джафарова З.Ф. 439
Добромыслов А.Н. 214, 745
Добромыслова О.П. 746
Ибрагимова Дж. 609
Исмаил-Заде Ш.И. 209
Керимов К. 442, 674
Краснов М.М. 749
Кулиева З.Т. 247, 312, 313
Либман Е.С. 314, 315
Мамедгасымов Р. 443
Мелик-Асланова П.С. 248
Мираламов Г.Ф. 675
Мирзоев Р. 544
Мирзоев С. 340
Мирзоева С. 447, 512
Молла-заде 207.
Мошетова Л.К. 249, 750
Муталимова А.Б. 212
Насруллаева Г. 257
Насруллаева Х. 449
Несруллаева Г.М. 250, 313
Нестеров А. 220
Нестеров А.П. 251, 316, 451
Оруджева И. 258
Пучковская Н.А. 751
Салаев Э.Ю. 252.
Скрипиченко З.М. 752
Султанов М. 228, 253
Тагибеков К. 753
Трутнева К.В. 754
Туси Ф. 234
Ханджанбекова Ф. 677
Шульпина Н.Б. 254

MÜNDƏRİCAT

Tərtibçi–müəllifdən.....	5
<i>Azərbaycan dilində.....</i>	<i>6</i>
<i>Rus dilində.....</i>	<i>7</i>
Akademik Zərifə Əliyevanın 90 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.....	8
MEA-nın həqiqi üzvü Z.Əliyevanın anadan olmasının 90 illiyi haqqında Azərbaycan MEA Rəyasət Heyətinin q ə r a r ı.....	13
ƏLİZADƏ Akif. Böyük insan, unudulmaz alim.....	14
ƏMİRASLANOV Əhliman. Akademik Zərifə Əliyevanın elmi-pedaqoji və ictimai fəaliyyəti haqqında qısa очерк.....	19
<i>Azərbaycan dilində.....</i>	<i>19</i>
<i>Rus dilində.....</i>	<i>27</i>
<i>İngilis dilində.....</i>	<i>36</i>
Görkəmli dövlət, elm və mədəniyyət xadimləri Zərifə Əliyeva haqqında.....	43
Həyatı, elmi-pedaqoji və ictimai fəaliyyətinin əsas tarixləri.....	63

<i>Azərbaycan dilində</i>	63
<i>Rus dilində</i>	67
Əsərlərinin bibliografiyası	71
<i>Kitablar</i>	71
<i>Elmi məqalələri</i>	76
Dissertantlara elmi rəhbərlik.....	102
Həyatı, elmi-pedaqoji və ictimai fəaliyyəti haqqında ədəbiyyat.....	103
Vebliografiya.....	158
<i>İnformasiya-axtarış aparatı</i>	161
<i>Əsərlərinin əlifba göstəricisi</i>	161
<i>Həmmüəlliflərin əlifba göstəricisi</i>	172
<i>Haqqında yazan müəlliflərin əlifba göstəricisi</i>	175

СОДЕРЖАНИЕ

От авторов-составителей

<i>На азербайджанском языке</i>	5.
<i>На русском языке</i>	6
Распоряжение Президента Азербайджанской Республики о проведении 90-летнего юбилея академика Зарифы Алиевой.....	9
Постановление Президиума НАН Азербайджана о 90-летнем юбилее академика Зарифы Алиевой.....	11
<i>АЛИЗАДЕ Акиф</i> . Великий человек, незабываемый ученый.....	14
<i>АМИРАСЛАНОВ Ахлиман</i> . Краткий очерк научно- педагогической и общественной деятельности академика Зарифы Алиевой	19
<i>На азербайджанском языке</i>	19
<i>На русском языке</i>	27
<i>На английском языке</i>	36
Видные государственные деятели, деятели науки и культуры о Зарифе Алиевой	43
Основные даты жизни, научно-педагогической и общественной деятельности <i>На азербайджанском языке</i>	63
<i>На русском языке</i>	67

Библиография трудов	71
<i>Книги</i>	71
<i>Научные статьи</i>	76
Научное руководство диссертантами.....	102
Литература о жизни, научно-педагогической и общественной деятельности.....	103
Веблиография.....	158
Информационно-поисковый аппарат	161
<i>Алфавитный указатель трудов</i>	161
<i>Алфавитный указатель соавторов</i>	172
<i>Алфавитный указатель авторов, написавших о Зарифе Алиевой</i>	175

ZƏRİFƏ ƏZİZ QIZI ƏLİYEVƏ

Biobibliografiya